

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-BEN

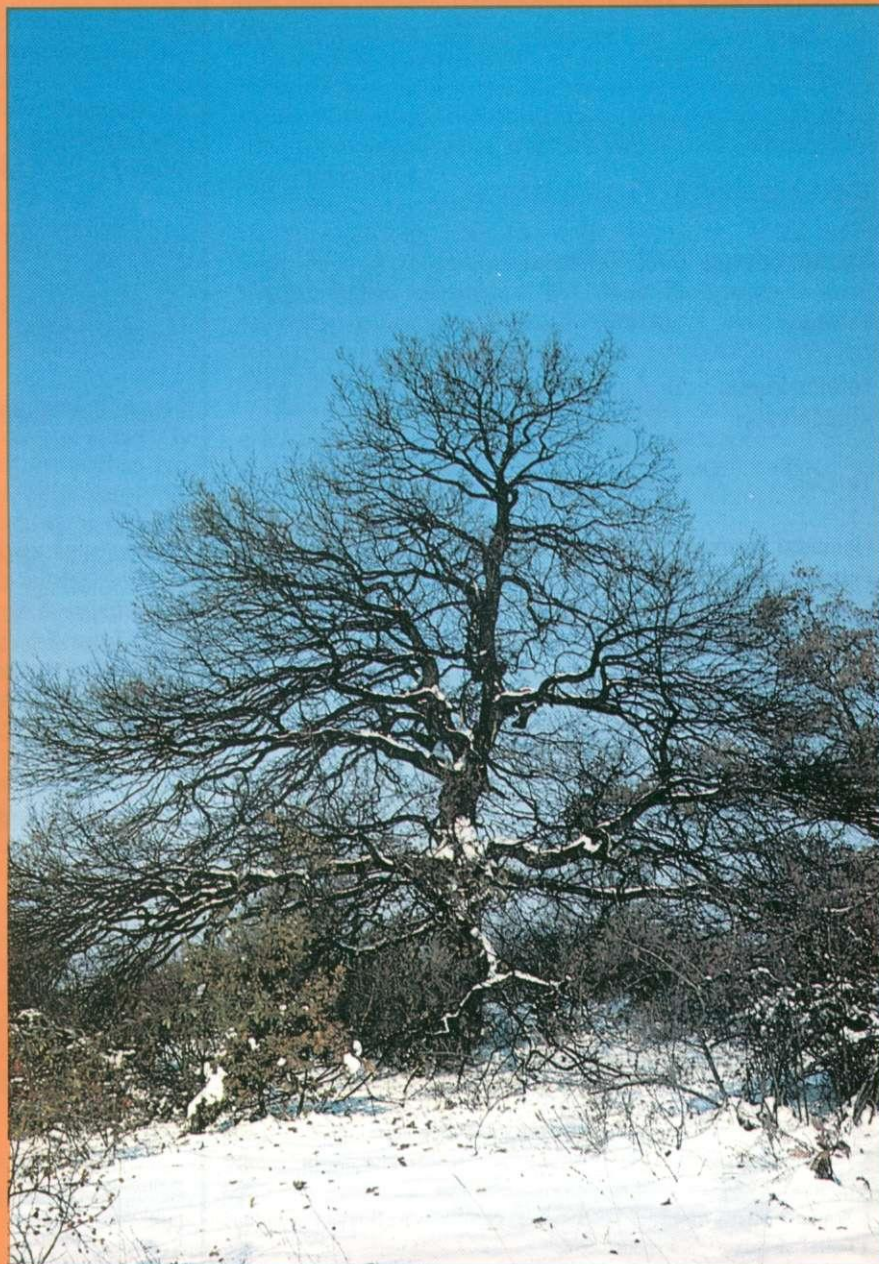

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1994.
DECEMBER

CXXIX. évfolyam

Erdészeti Lapok
Az Országos Erdészeti Egyesület
 folyóirata
CXXIX. évfolyam 12. szám
(december)
HU ISSN 1215-0398

Szerkeszti: a szerkesztőbizottság. Tagjai: Agócs József, Apatóczy István, dr. Balázs István, dr. Bartha Dénes, Bolla Sándor, dr. Bondor Antal, Bús Mária, Gencsi Zoltán, dr. Göbölös Antal, Gyöngyössi Péter, dr. Kárpáti László, Kertész József, Kovács Gábor, ifj. Páll Miklós, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Rakk Tamás, Sántha Antal, dr. Sonnevend Imre, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla, Wisnovszky Károly.

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Szerkesztőség: 1027 Budapest,

Fő u. 68.

Telefon:

201-7737

Felelős kiadó: Dr. Lelkes Lajos

Kiadóhivatal: 1163 Budapest,
Koronafürt u. 44.

Telefon:

183-6575

Nyomdai munkák: Csathó és Társa Nyomdaipari Kft. Eger

Felelős vezető: Csathó Emil

A kézirat lezárva: 1994. november 25.

Terjeszti: a Magyar Posta. Elfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest, XIII., Lehel u. 10/a. – 1900 – közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára az előfizetőknek: 100 Ft. Megjelenik havonta.

Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, 1389 Budapest, Pf.: 149.

СОДЕРЖАНИЕ

Седлак: Способ лесовосстановительных рубок в буковых лесах	356
К. Рэдеи: Оценка опытных участков по лесовыращиванию сортов акации	358
З. Шомоди: Чем можно мерить продолжительность леса	362
А. Колтай: Sphaeropsis sapinea в посадках сосны черной в Венгрии	364
Д. Барта: Деградация венгерских лесов	366

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

Az erdők állapota és a természetvédelem célkitűzései a KTM koncepciójában	353
Csányi Sándor: Zárjuk le az erdővitát	354
Jérôme René: Az Erdészeti Hivatal környezetvédelmi tevékenysége az Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottsága előtt	355

ERDŐMŰVELÉS

Szedlák Tamás: Átmérőcsoportos fokozatos felújítóvágás bükkösben	356

ERDÉSZETI KUTATÁS

Dr. Rédei Károly: Szelektált akácfajták termesztési kísérleteinek értékelése	358
Dr. Somogyi Zoltán: Hogyan lehet mérni a tartamosságot?	362
Koltay András: A feketefenyő hajtáspusztulása Magyarországon	364
Dr. Bartha Dénes: A magyarországi erdők degradáltsága	366

TERMÉSZETVÉDELEM

Bodor László: A természetvédelem és a Duna-Dráva Nemzeti Park létesítésének gondoljai erdészszemmel (I. rész)	368
Bundity Gábor: A Duna-Tisza közti erdők és a természetvédelem	369

A HÓNAP KÉRDÉSE

Fakitermelés helyett gyógyszeralapanyag?	372

ERDŐKERÜLŐBEN

Dr. Dávid Tamás: Az őserdők ajándéka	373
Műszaki napok	375
Abonyi István: Károlyi Árpád emléke	376
Gólya János: Egy bronz és más semmi!	378
Hajdu István: Karácsonyi gondolatok	380
Pápai Gábor: Frici bácsi Jézuskája	381
Dr. Szodfridt István: Néhány szó a süncincor védelmére	382
Pápai Gábor: Kaszó legjobb erdésze és erdészasszonya	383
Dr. Merényi László: Emlékezés Merényi Gyulára	384
Ópusztaszer	385

KÖNYVESPOLC

EGYESÜLETI HÍREK

386
387

INHALT

Szedlák, T.: Grossschirmverjüngung nach Durchmesserklassen der Buche	356
Dr. Rédei, K.: Auswertung der Produktionsversuche mit selektierter Robinienarten	358
Dr. Somogyi Z.: Wie sei die Nachhaltigkeit cum Messen?	362
Koltay, A.: Triebsterben der Schwarzkiefer in Ungarn	364
Dr. Bartha, D.: Degradiertheit der Wäldern in Ungarn	366

CONTENTS

Szedlák, T.: Progressive regeneration cutting in beech stands	356
Rédei, K.: Evaluation of growing trials of Black locust cultivar	358
Somogyi, Z.: How can we measure the sustainability of forest?	362
Koltay, A.: Sphaeropsis sapinea in stands of Pinus nigra in Hungary	364
Bartha, D.: Deterioration of Hungarian forests	366

Az erdők állapota és a természetvédelem célkitűzései a KTM koncepciójában

Az Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottsága első alkalommal tartott NYÍLT NAPON közreadta a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium által összeállított Nemzeti Környezet- és Természetpolitikai Koncepciót, és meghallgatást tartott a titkársága által regisztrált nem kormányzati szervek (társadalmi szervezetek és érdekképviseletek, vállalkozások) képviselői részére. A koncepció a Természetmegőrzési Politika fejezetében mint természetvédelmi szempontból egyik legfontosabb élőhellyel foglalkozik az erdővel és állapotával, a reá vonatkozó természetvédelmi célkitűzésekkel kapcsolatban a következőket tartalmazza.

A természetes vegetáció rekonstruált térképe szerint az emberi tevékenység kiszélesedése előtt Magyarország területének mintegy 70%-át erdő borította. Ez az arány több fázisban csökkent a mai 18%-ra, bár meg kell említeni, hogy a II. világháború utáni években még ennél is jóval kisebb, mindössze 12%-os volt az erdőszültség. A növekedés azonban nem járt együtt az erdők állapotának javulásával. Természetközeli erdeink kiterjedése nem éri el az ország területének 9%-át.

Az alacsonyra szabott vágásérettségi korok miatt ma még kedvezőtlenebb a kép, ha az idősebb állományok arányát tekintjük. Különösen az 1965-85 közötti két évtizedben igen sok természetvédelmi szempontból nagy értékű, koros állományt termeltek ki, ami főleg bükköseink kiterjedését apasztotta. Jelentős faállomány veszteségeket és termőhelydegradációt okozott a 70-es évek végétől kezdve az ún. út típusú erdőpusztulás. További károkat okozott erdeink állapotában a talajvíz csökkenése, az erőteljes csúcsszáradás, a felújulás sikertelensége, illetve az újulat összetételének kedvezőtlen változása. Ezen túlmenően számos régiókban (pl. homokterületeinken) az erdőtelepítés esélyeiben is lényeges romlás következett be.

Az erdőgazdaságok haszonérdekeltsége a gyors növekedésű fajok és fajták telepítését helyezte előtérbe, értékes őshonos állományokat is ilyenekre cseréltek le, pl. ártéri ligeterdőket nemesnyárasokra, homoki kocsányos tölgyeseket akácokra és fenyvesekre, bükkösöket és tölgyeseket lucosokra, sőt helyenként erdei fenyvesekre is. Erdeink állapotromlásához jelentősen hozzájárult a túltartott nagyvadállomány, különösen néhány tájidegen faj elszaporodása.

Erdeink termőhelyromlásához vezettek a különféle, erősen gépesített környezetromboló technológiák, a széles feláró utak építése, a tenyészidőszakban végzett tarvágások, a kéméletlen közelítési módok, a tolólapos kítuskózás, az újratelepítés előtti erős vegyszerezés stb.

Célul kell kitűzni, hogy az ország erdőszültsége elérje a legalább 20 (később a 25) %-ot. Az ország teljes területéhez viszonyítva a természetközeli jellegű erdők kiterjedésének is el kellene érnie a 12%-ot. Ez csak abban az esetben tekinthető reális célnak, ha őshonos fajok bizonyos korú állományaira – a vágásérettségi korhatár felemelésével együtt – néhány évi fahasználati moratóriumot mondunk ki.

Az ország területének 18%-a erdő, illetve erdőszített és az ország természetvédelem alatt álló jelenleg 7,6%-os terü-

letének is csaknem 50%-a erdő. Az erdőkben él a hazai flóra kb. 45%-a és a különböző állatcsoportok tekintélyes része. Erdeinknek tehát a faji (genetikai) diverzitás fenntartásában kiemelkedő szerep jut. Elengedhetetlen, hogy az erdőgazdálkodás egész rendszere az eddiginél környezet- és természetkímélőbb szemléletet és gyakorlatot valljon és kövessen. Az erdővédelmi monitoring hálózat fejlesztését és működését folytatni kell.

Az erdők természetvédelmi jelentőségét növeli az a körülmény is, hogy európai viszonylatban (hazánktól nyugatra) természetnek, illetve természetközelinek mondható erdők már nyomokban is alig találhatóak, ezért ezek megőrzése reánk hárul.

Következésképpen el kell választani mind az elméleti oktatásban, mind a gyakorlatban a természetközeli erdők művelését, és a haszonfa-ültetvényeken alkalmazott monokultúrás nagyüzemi fatermelést. Ezt a két tevékenységet önálló művelési ágként meg kell különböztetni. A rájuk vonatkozó technológiai és gazdasági normákat külön-külön meg kell alapítani.

Valamennyi erdőben biztosítani kell a gazdálkodás során a fenntartható használatot, azaz a tartamosságot és a biológiai sokféleség védelmét. Ennek megfelelően a védett természeti területeken lévő, valamint a zöld folyosó rendszer, illetve az ökológiai hálózat részét képező valamennyi erdő elsődleges rendeltetése a természet védelme.

A biodiverzitás védelme néhol megköveteli a természetes szukcesszió, a beerdősödés elleni küzdelmet. Az ősi vegetációt hordozó természetes kopárok, gyepek, láprétek fásítását törölni kell az erdészeti programokból.

A kijelölt erdőrezervátum hálózatban a természetes erdőfejlődés újszerű ismereteinek bővítése érdekében folytatni kell az erdőrezervátumokra vonatkozó kutatásokat.

A nagyvadállomány – a termőhelyi adottságok figyelembe vételével – egyes térségekben jelentős állománycsökkenésre szorul.

Ezt a
lapszámot
a Dunaker Kft.
tisztelettel
ajánlja az
olvasóknak.

CSÁNYI SÁNDOR

Zárjuk le az erdővitát

a címe annak a nyilatkozatnak, amelyet az Erdészeti Lapok 1993. januári számában *Haraszthy László*, a Természetvédelmi Világalap (WWF) magyarországi képviselője tett közzé; előzőleg a Népszabadság 1992. november 18-i számában is megjelent.

A nyilatkozat megjelenése óta szaklapunkban csakis a *természetvédelem mellett érvelő* írások jelentek meg. Tehát: az erdészek betartották az „erdővita-stop”-ot!

Nem így a természetvédelem!

Az Erdészeti Lapok 1994. júniusi számában ugyancsak *Haraszthy László* a szerzője annak az írásnak, amely már címében (Erdőgazdálkodás kontra természetvédelem?) magában hordozza az összeférhetlenséget, az önteltséget és a cinizmus tüneteit. Csak helyeselni lehet, hogy az Erdészeti Lapok szerkesztősége helyet adott fenti irománynak, még akkor is, ha az – ránk erdészekre nézve – megalázó, sértő és ismétlődő kinyilatkozásokat tartalmaz. Ugyanakkor valóságos képet kapunk arról, hogy a hozzá nem értés (dilettantizmus) mennyire kíméletlen és gátlástalan tud lenni.

Korosztályom tagjai (a hetven körüliek) nem tekintik az efféle viselkedést, magatartást vagy lekezelő modort újszerűnek. Mi átéltük a „káder-igazgatók”, politikai erdőgondnok-helyettesek és az iparból érkezett személyzeti vezetők időszakát is; megedződöttünk és sejtjük, hogy milyen hosszú lehet az átlagos időtartama az úgynevezett „dilettánsok diktatúrájájá”-nak.

Az elmúlt, csaknem fél évszázad alatt két esetben került az erdészet válsághelyzetbe.

Először akkor, amikor az 1945-ben elkezdődött államosítások már csaknem befejezést nyertek és *Barlai Ervin* elnökgazgatót elmozdították az államerdészt éléről. (A mór megtette kötelességét...) Ezután megindult a szakképzett (erdőmérnökök) közép- és alsóbb szintű vezetők lecserélése is. Az erdőigazgatók helyére káder-igazgatók kerültek, a mai erdészetek elődjéhez szakképzetlen, politikai megbízatású erdőgondnok-helyetteseket irányított, illetve helyeztet a hatalom. A „B-listázás” (elbocsátás), alacsonyabb munkakörbe helyezés és az áthelyezések nagymérvű fluktuációhoz vezettek. Sokan a fizikai munka vállalásával kényszerültek családjuk eltartása és a létbizonytalanság enyhítése miatt cselekedni.

Az erdők szeretete, a hivatástudat szilárdsága, valamint a felsőbb vezetési szintekre (OEF, Tervhivatal stb.) bekerült szakembereink szívósan kitartó munkájának tudható be, hogy szakmánk visszaszerezhetette oktanul elvett becsületét. Be kellett látnia a politikai-állami vezetésnek, hogy korszerű erdőgazdálkodás szakszerű irányításához és fejlesztéséhez, jól és magasan képzett erdész szakemberekre van szükség. A realitások alapján kibontakozó folyamatok indították el az országfásítás heroikus munkáját, az erdészeti tudományos kutatás kibontakozását, a gazdálkodás ipari jellegű fejlődését és nem utolsósorban a magyar erdészet-erdőgazdálkodás nemzetközi elismertségét.

Túljutottunk az első politikai, gazdasági és ágazati válságon, s talán a jelenleg is ismert (és elismert) eredményeink jobbák is lehetnének, ha a fejlődés évtizedei alatt kevesebb „átszervezés”-re került volna sor. Mindezek ellenére: a magyar erdővagyon területi, minőségi és mennyiségi értéke nem csökkent, de gyarapodott. Ezt így értékelik itthon és egész Európában, sőt a tengereken túli országokban is.

○

Az 1989-1990. években szükségszerűen bekövetkezett rendszerváltozás újabb és bonyolult helyzet elé állította a magyar erdészetet és valamennyiünket. Az állami erdőgazdaságok (átmenetileg?) részvénytársaságokká alakultak át. Mintegy 700 ezer hektár erdő – kárpótlási alapon – magántulajdonba került. A több mint 200 ezer új erdőtulajdonos láncfűrészekkel „kezeli” az erdőt (tisztelet a kivételnek!). Akik nem jutottak erdőtulajdonhoz (rászorultak és spekulánsok), azok ott vágják a fát, ahol kedvükre való, mert az erdő MOST olyan energiaraktár, amelynek a „kulcsa minden bokor alatt megtalálható”. Erdőgazdaságaink és erdészeteink „privatizáltak” faipari üzemeiket, gépparkjukat, székházaikat és minden „fölösleges”-nek minősített vagyon tárgyukat. Munkavállalóik létszáma harmadára, negyedére csökkent. Fenti tényezők azok, amelyek az évszázad második felében, másodszor is válságba sodorták a magyar erdőgazdálkodást.

Válsághelyzetünket tovább fokozza és mélyíti a magyar természetvédők (zöldek?) által vallott és hangoztatott – erdőközpontú – megnyilatkozások kifejezési módja és tartalma. Azt igyekeznek bizonyítani, hogy szakmai tevékenységünk erdő- és természetellenes, sőt káros. Állítják, hogy a természetvédelmi mozgalmak biológus tagjai „tudják és érik az erdő-ügyet”. Úgy vélik, hogy csakis ők jogosultak meghatározni azt, hogy hová, mikor és milyen fafajt ültethet, s hol milyen erdőkezelést végezethet az erdészet. Lepretlen céljuk: átvenni az uralmat a magyar erdők felett, szétzilálni a magyar erdésztszadalmat, nem törődve azzal, hogy a FA még nagyon sok esetben helyettesíthetetlen nyersanyag, amire az ország lakóinak még számos formában szüksége van és lesz.

Megcáfolhatatlan igazság, hogy Magyarországon – 85 évvel ezelőtt – 1909-ben, *Darányi Ignác miniszterelnök és Kaán Károly erdőmérnök* szervezésével kezdte meg működését a *hazai természetvédelem*. A Földművelésügyi Minisztérium és az Országos Erdészeti Egyesület keretein belül alakult meg az Országos Természetvédelmi Tanács (OTvT), amelynek javaslatai és határozatai alapján került sor erdőrezervációk kijelölésére, emlékhelyek és tárgyak, valamint a természeti ritkaságok védelmére, továbbá a „véderdők” üzemtervi elkülönítésére és kezelésére.

Az is az igazsághoz tartozik, hogy hazánk természetvédelemmel foglalkozó egyesületei, még csak egy évtizedes múltat sem tudnak „igazolni”. Pedig létszámuk nem csekély. Az ÓKO folyóirat 1993. 4. számában azt olvashatjuk, hogy: „A Legfelsőbb Bíróság nyilvánartása szerint jelenleg az országban több mint 2700 környezetvédelmi egyesület és alapítvány működik”. Ennek ellenére a folyók és tavak partjai, parkok, liegetek és erdők szélei, illetve belterületei továbbra is a környező lakosság „kedvelt” személtelakó helyei. Úgy értékelhető, hogy az egyesületi tagság nem a levegő, vizek, utak és települések tisztátalanságának a megszüntetésével foglalkozik.

Elhibázott lépés lenne, ha az állami vezetés (parlament, kormány) a Haraszthy-féle koncepciókat fogadná el jogalkotási alapul. Az általa vezényelt természetvédőknek nincs kellő „erdőtapasztalatuk”; megnyilatkozásaik nem az erdő élettanából erednek, hanem az ahhoz kapcsolódó, valamilyen szenvedélyükből (hobby) származnak. Ilyenek: a rendszeres erdőjárás, gombászás, botanika, horgászat, madarászat stb. stb. Ismereteiket és tájékozódásukat az immár közkezen forgó környezetvédelmi sajtótermékekből (Mérlegen a Föld, a Világ helyzete, ÖKO-folyóiratok stb.) „kölcsonzik”. Értékes és érdekes tartalmú könyvek, amelyek azonban nem a kis Magyarország, hanem a Föld környezeti helyzetével, problémáival és jövőjével foglalkoznak. Az azokban felsorolt negatívumokat nem lehet, de nem is szabad – „egy az egyben” – a hazai erdő- és környezeti viszonyokra alkalmazni. A honi fakitermelések – még ha tarvágások is – nem azonosíthatók a brazilai vagy etiópiai erdőirtásokkal. Erdőtelepítéseink nem rokoníthatók a trópusok tea-, kávégyapot- stb. ültetvényeivel. Az őshonos és külföldről származó fajok „békés egymás mellett élését” el kell fogadni. Ne minősítsék a természetvédők még az őshonos nyírfát is „tájjidegen”-nek, talán csak azért, mert az oroszok nemzeti fája is.

Az erdészek és természetvédők összefogása szükséges és kívánatos, mert az erdőnek-mezőnek számtalan ellenségét közös akarattal és összefogással rövidebb idő alatt lehetne hatástalanítani. Ennek alapfeltétele ama tény elismerése, hogy az erdők természeti, társadalmi és gazdasági életének első számú felelősei, csakis az erdészek lehetnek.

Szakmai hovatartozástól függetlenül jó lenne, ha minden magyar állampolgár tudatában élne az alábbi és érdeinkhez szorosan kapcsolódó tudományos megállapítás, miszerint:

„A fák egyenként három-négyszáz ember oxigén-szükségletét képesek megtermelni. Az autók egyenként nyolcszáz ember oxigénjét fogyasztják el.”

Dr. Balogh János akadémikus mondotta mikrofonba a fenti igazságot a Magyar Nők Lapja (1993. 36. sz.) riportereinek.

Az erdő nem az erdészeké!

Mi azt soha nem állítottuk, hogy miénk az erdő. Ilyen tartalmú megnyilatkozásokat azok tesznek az erdész felé, akik a megvesztegetési szándékukat így akarták sikerre vinni. S hogy ez valóság, azt szavak és írás nélkül is tanúsítja a sok-sok emléktárgy (kereszt, jelfa, emléktábla), amelyek mártír erdészeink önfeláldozó életének hősi halálát örökölték meg. Ők a társadalmi tulajdont képező magyar erdőkért áldozták életüket!

Bízunk abban, hogy a rövidesen megszülető új erdőtervény autonóm erdészeti szervezetet hoz létre, és határvonalat húz a most még vitában álló két szervezet közé.

Befejezésként egy közismert és szókimondó magyar politikai beszédstílusához hasonlín zárom hevenyészett írásomat:

Tisztelt Haraszthy László!

Kérem tisztelettel Önt, hogy szíveskedjék tudomásul venni azt a régi, de ma is időszerű paraszti mondást, hogy „Nem a farka csóválja a kutya!”

Az Erdészeti Hivatal környezetvédelmi tevékenysége az Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottsága előtt

A Földművelésügyi Minisztérium környezetvédelmi tevékenységének keretében foglalkozott az országgyűlés novemberi ülésén az Erdészeti Hivatal munkájával. A minisztériumra vonatkozóan dr. Lovászi Csaba államtitkár szólt be a termőföld, a talaj és az állatok védelmét célzó intézkedésekről, elgondolásokról. Egy későbbi észrevételre válaszolva kifejtette, hogy a földvédelmi törvénynek azt a hiányosságát, mely szerint a művelési ág változtatása engedélyhez nem kötött, ellensúlyozható a föld jó karban tartási kötelezettségének érvényesítésével.

Az Erdészeti Hivatal részéről Dauner Márton, a hivatal elnöke adott tájékoztatást. Vázolta azokat a feladatokat, amelyeket Európára vonatkozóan a strasbourg, a riói és helsinki egyezmények körvonalaznak. Rámutatott azokra a nehézségekre, amelyeket a gazdasági szerkezetváltás Magyarországon sújtja ezek teljesítését. A legnagyobbat a kárpótlási törvény végrehajtása jelenti, amelynek következtében az erdők 40%-a mintegy négy-

százezer magántulajdonos kezébe kerül. Ugyanakkor az erdőtelepítési kötelezettség is megnő az új földhasznosítási rendszerben. Mindez 20-30-szorosára növeli az igazgatási feladatot. Ezt az adott szervezet csak hathatós megerősítéssel láthatja el.

A továbbra is állami tulajdonban maradt erdőkre vonatkozóan egy hozzászólásban felmerült az észrevétel, hogy ezek kezelésére nem megfelelő a részvénytársasági forma, feleslegesen terheli az elnökségi és felügyelőbizottsági költség, és az üzemvezetést profitorientálttá teszi. A kapott válasz szerint a kifogásolt költség nem az üzemet terheli, a gazdálkodási forma pedig nem sokban tér el a korábbi vállalatitól, mindkettőben megvan azonban a szakszerűség érvényesítésének a lehetősége.

A magántulajdonba kerülő erdőszekek szakszerű kezelésére vonatkozó aggályokat Dauner azzal igyekezett eloszlatni, hogy kifejtette a kezelés és tulajdon közötti különbséget. A közös kezelést a hivatal igazgatási úton ösz-

tönzi, de a társas gazdálkodás kialakítását egyelőre akadályozza a csak lassan megvalósuló birtokbaadás. A továbbiakban a biztonságos működés jogi, pénzügyi és személyi feltételeinek megteremtését sürgette.

Dr. Hasznos Miklós bizottsági alelnök, tárgyalásvezető a maga részéről megismételte korábban tett megjegyzését a termelési tevékenység eluralkodásáról az erdészetenben, majd felemlítette a társadalom részéről megnyilvánuló igényt

az erdészeti ügyek nyíltabbá tételére.

Ezt maga is osztva tájékoztatást kért azokról a társadalmi szervekről, amelyekkel az FM tárca – illetve a hivatal – kapcsolatot vett fel az erdészeti koncepció kialakításában, a törvénytervezet előkészítésében. Megfelelő lista összeállítására és rendelkezésre bocsátására az államtitkár késznek nyilatkozott.

A szakértői hozzászólások során kellemes benyomást keltett Szabó Gábor egyetemi tanár tájékoztatása a környezetvédelem gondolatának ma már az oktatás és nevelés minden szintjén elterjedt meggyökeresedéséről.

Jérôme René

SZEDLÁK TAMÁS

Átmérőcsoportos fokozatos felújítógáz bükkösben

Az elmúlt években mint erdőrendező egyre többször találkoztam azzal a kéréssel, illetve megjegyzéssel, hogy a bükk vágáskorát lejjebb kellene szorítani, illetve a fokozatos felújítás helyett a tarvágásos felújítást lehetne több helyen előírni. Ilyen kérésekkel elsősorban faanyagínséges időkben fordulnak a rendezőkhöz, felügyelőkhöz. Az, hogy milyen tervezési, felüyeleti és gazdálkodói hibák vezettek több helyen a szűk esztendőkhöz, a kialakult gazdasági környezet felülvizsgálata nélkül nem értékelhető helyesen és nem ennek az írásnak a témája. Végül is a ma erdőtervezőjének és gazdálkodójának az adott helyzetet kell kezelnie (hivatásának megfelelően).

Napjaink vágásérett bükkösei abban a korban születtek, amikor a Kárpátok erdei ontották a minőségi vastag rönköket s a „belső területek” (többé-kevésbé a mai országterület) erdei szerényebb minőségi igényeket (pl. tűzifa, faszén vagy vadászati célokat) elégtettek ki. Természetesen azért igyekeztek szép erdőket nevelni, de abban az időben a bükk nem volt értékes fa a viszonylag rossz tartóssága miatt. Mindezek alapjaiban határozták meg, hogy milyen erdők jutottak el a mostani felújítási korba.

Az utóbbi aszályos időszak és a magas vadlétszám sok helyen megnehezítette a felújításokat, így a Sümeg környéki vizsgált erdőkben lévőket is. A különböző kísérletek nem mindig biztató eredményeit látva fordultam egy külföldön alkalmazott módszer felé, ami mivel teljesen eltérő termőhely és fafajkörnyezetben használt, elképzelhető, talán pont ezért nálunk is használható.

Az alapelv, hogy egy bizonyos átmérő (pl. 45 cm) felett minden törzsét kívágnak (Malaysia) és a visszamaradó állomány kezelésével biztosítják a folyamatosságot. Időközben az egyetemen megismert átmérőcsoportos gyérfítési módszer is ösztönzött arra, hogy ne csak az erdőrészletlap megjegyzés rovatába, hanem a tisztelt szakközönység elé is tárjam elképzelésemet egy megfontolandó felújítási módról.

Kivonat az üzemtervi adatokból

Kor: 114 év, bükkös klíma, többletvízhatástól független, mély termőrétegű agyagbemosódásos barna erdőtalaj.

Felvételi adatok: Lesenceistvánd 57B

Átmérőméréskor felvett db-szám

			Körlap (m ² /ha)	db/ha	Fakészlet m ³ /ha	Elegyarány %
B	298	(65%)	26,1	114	547	8
KH	141	(30%)	6,9	48	113	15
CS	18	(5%)	1,2	4	22	4
Összesen			34,2	166	682	

Munkaművelet

1. Esetleges alsó szint, cserjeszint eltávolítása, illetve ha sűrű a gyepszint, akkor annak megszagatása, egy várhatóan jó makktermés előtt.

2. Makktermés után a következő átmérők feletti fák eltávolítása:

Bükk:	76 cm, 6,5 db/ha	az átlagfa	35 m / 80 cm	1,26 m ³ /db = 73,2 m ³ /ha
Hárs:	60 cm, 3,7 db/ha		34 m / 62 cm	5,72 m ³ /db = 21,4 m ³ /ha
Cser:	56 cm, 2,6 db/ha		37 m / 64 cm	6,25 m ³ /db = 16,3 m ³ /ha
Összesen:				110,9 m ³ /ha

Ezen felül az egészségügyileg betegnek ítélt fák eltávolítása.

3. A megjelenő újulat ápolása a szeder és a túl sűrűn kelt hárcs-csemetek eltávolítása, illetve ritkítása.

4. Az újulat megerősödése után és a megfelelő fényellátás biztosítása végett következő bontásnál a következő átmérők feletti fák eltávolítása:

Bükk:	70 cm 8,8 db/ha	35 m / 74 cm	átlagfa / 9,9 m ³ /db = 87,1 m ³ /ha
Hárs:	40 cm 23 db/ha	35 m / 42 cm	2,6 m ³ /db = 60,7 m ³ /ha
Összesen, a kevés cserrel együtt:			150 m ³ /ha

Indoklás

Mivel nem egyenletes bontásról van szó, a hektáronkénti fatömegek is eltérhetnek a megszokottól. A nagy átmérőkhöz nagy fatömeg és nagy korona is társul, mindemellett a visszamaradó vékonyabb átmérőjű fákból nagyobb darabszám van, ami az árnyalás és a további makktermés miatt is fontos.

A nagy koronájú és nagyméretű fák még a felújítás megkezdése előtt is a többiekhez képest fajlagosan több nedvességgel, növtérrel, fénnel, csapadékkal rendelkeztek, ezért tudtak sok makkot teremni. Az ebből a makkból kikelt csemete egy idő után fény hiányában elpusztult. Bontáskor a nagy fákról lehullott makk lesz az első,

amely kedvezőbb feltételekhez jut a több nedvesség és fény útján. (Ha a szórt fény merőleges bejutását vesszük alapul.) A visszamaradó kisebb fák hirtelen nagyobb fényhez, csapadékhöz, növtérhez jutnak és ez indukálja a termésképzést. A megfelelően végrehajtott nevelővágások folyamán a véghasználati-felújítási korra elvileg már csak a megfelelő genetikai állományú fák maradtak, így ezek tovább- szaporodása nem jelenthet gondot (amennyiben a bevezetőben említett eredetsajátosságok ezt nem korlátozták).

A további fakitermelések során egyre kisebb koronájú fák dőlnek ki, ezzel egyre kisebb kárt okozva a felnövekvő újulatban. Közelftésük kevesebb kárt

Pannónia dicsérete

Az osztrák erdészeti folyóirat (Öst, Forstzeitung) 1994. 9. száma tanulmányúti beszámolót közöl, amelyben két osztrák nyárfakutató magyarországi tapasztalatait összegezi. A látott nyárklónok közül igéretesnek ítélik Ausztriában is a Pannónia elnevezésű, nálunk nemesített nyárfajtát. Mind növekedési jellemzői, mind károsítókkal szembeni ellenálló képessége és egyéb kedvező tulajdonságai miatt kiválóan értékelik. Ami számunkra fontos, javasolja, hogy az osztrák nyárfakutatásban nagyobb figyelmet fordítsanak a nálunk bevált és ausztriai honosításra érdemes nyárfajtákra. A következő fajtákkal kíván behatóbban foglalkozni a magyar tapasztalatok alapján: Agathe, Koltay, Unal, Beaupre, Raszalje, Triplo, Canada 3 és Kopezky.

(Ref.: Bidló András)

okoz az újulatban és a visszamaradó állományban. A kisebb törzsek, törzsrészek közelítésükkor könnyebben „kerékre tehető”, illetve felemelhető. A legnagyobb fák fokozatos „kihálása” részben mintázza a természetes folyamatot is.

Fafeldolgozási-értékmegőrzési szempontból lényeges, hogy először a potenciálisan legnagyobb felhasználási értéket képviselő egyedek kerülnek ki az erdőből, ezzel faanyaguk mentesül a sérülésekből adódó későbbi károsodásoktól, amelyek veszélyére hivatkozva egyes esetekben siettetni akarják a hagyományos felújítógátások végvágását. Ez abban az esetben érvényes, amikor a véghasználati korra még maradt kéreg a javafák tövében...

Ha a záródás túlzottan megnő, akkor az fokozatosan csökkenthető újabb átmérőcsoportok bevonásával. A kitermelésre kerülő fatömeg lelkiismeretesen végrehajtott törzsenkénti fatömegfelvétel alapján jól becsülhető. Elégtelem újulat esetén makkvetés, illetve alátelepítés végezhető.

A Lesenceistvánd 57B erdőrésztletben sávós fatömegfelvétel készült az erdőtervezés során, amelyet a bontás előtt az erdészeti gyakorlatban törzsenkénti felvétel szokott kiegészíteni. Az erdőrésztletben a hárs egy körülbelül 1 ha-os foltban is előfordul szinte elegyetlenül. Ebben a foltban az előzetes megbeszélések alapján nagyobb erélyű belenyúlás végezhető és a felnövekvő hársújulat (2-3 m-es) alá lehet bevinni a hiányzó bükkcsemetét, -makkot, hogy a már a bokrosodás elkerülésével visszatartható hárs védelmében tudjon fejlődni.

Az elvégzett munkákat, a felújítógátásba bevont átmérőcsoportokat úgy

Az erdőművelés eberswaldei iskolája *Wilhelm Pfeil* alap gondolatán fejlődött ki. Ő a XIX. század elején – amikor az 1821 óta fennállott porosz erdészeti akadémiának 1830-ban Berlinből Eberswaldeba telepítésével a rendkívül változatos termőhelyű és faállományú terepen gazdag lehetőség nyílt a gyakorlati kutatásra – szakított általános elveknek szablonos alkalmazásával és kimondta, hogy: „a helyes erdőgazdálkodásnak mindig a klímához és a talajhoz kell alkalmazkodnia!” Ez lett az iskola „vastörvénye”. Az erdészeti akadémián Pfeil után a század utolsó harmadában *Bernhard Danckelmann*, felismerve az elegyetlen erdei-fenyvesek hátrányait, kidolgozta az egyes állományok vezérelveit. Személye nagy hatással volt a porosz kutatásügy kialakulására is. Századunk 20-as, 30-as éveiben *Alfred Dengler* lépett előtérbe, hoztamani oldalról *Wiedemann*, talajtani oldalról *Wittich* által támogatva. Keményen fellépett az időközben erősen teret nyert „örökérdő” eszmének a termőhelyre tekintet nélküli alkalmazására. A tarvágást ő is mellőzni akarta, de a termőhelyre tekintet nélküli túlzásait, a szárlás kialakulását élénken ostromozta. Ezen az úton született meg Dengler tankönyve, az Ökológiai alapú erdőművelés, az általánosan elismert „eberswaldei iskola”.

A második világháború után erősen elterjedt „természetszerű erdőgazdálkodás” eszméje. Csoportosan vegyes korú, elegyes állomány létrehozása azon az

alapon, hogy „a legrosszabb egyed kerül először kitermelésre, a java marad”. Ez aztán menthetetlenül szárlásba csap át. Dengler erdőművelési tanszékét *Egon Wagenknecht* vette át, reá háruult a feladat, hogy elejét vegye az eljárás egész volt NDK területére való általánosításának. Segítségére volt ebben az erdőrendező *Richter* és a termőhely-térképező *Scamoni*, akik kifogástalan alapot nyújtottak a *termőhelynek megfelelő erdőművelés* kialakításához.

A termőhelynek megfelelő erdőgazdálkodás alatt azt a gazdálkodási formát kell érteni, amelyben egyik oldalról a termőhelyi (ökológiai és ökonomiai) adottságok, másiktól a fatermési, erdőművelési, gazdaságossági, üzemelési és technikai követelmények olyan optimális szintézisére törekszünk, ami a gazdaság, a nép- és tájfejlődés számára tartamosan a lehető legnagyobb eredményt kell adja.

A termőhelynek ebben a fogalmazásában nemcsak ökológiai, de ökonomiai oldala is van, ami a gazdálkodásnak lényeges eleme. A „természetszerű erdőgazdálkodás” ellentmondásos, bármilyen gyakran emlegetik is manapság. A termőhelynek megfelelően a természetesen elő nem forduló fafajok, a természetestől eltérő erdőszerkezet is, hozzájárulhatnak az egészséges, állékony erdő kialakításához és a társadalmi elvárások kielégítéséhez.

(DW 1994. 1. Ref.: Jérôme R.)

kell dokumentálni, hogy a pozitív vagy negatív eredmények jól értékelhetőek legyenek. A terület 16,4 ha, ebből kb. 1,0 ha-on van hársás folt, tehát körülbelül 15 ha-on lehetne ezt a felújítógátási kísérletet végrehajtani, az erdőtervező iroda, és az erdőfelügyelőség bevonásával. Ebben az évben a nyár eleji nagy viharok ellenére a térségben több helyen jó makktermést észleltünk. Le-

het, hogy máshol is ki lehetne próbálni ezt a fajta felújítást, ahol az állományadottságok lehetővé teszik.

Fontos az, hogy akkor vessünk el egy módszert, ha jól dokumentáltan bebizonyosodott róla a gyakorlatban, hogy nem megfelelő számunkra. Addig azonban nyitva áll a lehetőség kipróbálására és a gyakorlati szakemberek általi továbbfejlesztésére.

Ökológiai erdőművelést alakítanak ki Németországban az eddig elegyetlen, nagyobb területen egykorú, főleg fenyves, hegyvidéki erdőkben, nagyrészt az ismeretes viharok tapasztalatainak ösztönzésére.

A természeteshez közeli erdőkép kialakulását várják ettől, amelyben őshonos fafajok uralkodnak a természeteshez hasonló koreloszlásban és szerkezetben.

Az ökológiai erdőművelés magában foglalja a telepítést, a nevelést, a használatot és a felújítást, s mindez nagy területen egyszerre folyik. A telepítésben a fafajmegválasztással a hasonló termőhelyeken található fajokhoz kell igazodni. A neveléssel olyan idős állományokat kell létrehozni, amelyekre életerős és állékony egyedek a jellemzőek, alacsony H/D arányúak, egyedeikben magas értékűek. Véghasználatra az ökológiai erdőművelés egy-egy alkalommal a területnek csak meghatározott részén tart igényt azokon a foltokon, amelyeken a fák már elérték végső méretüket, fiziológiai életkoruk felső határát, ügyelve egyben, hogy a területen bizonyos mennyiségű száradék is maradjon. A használat részbeni korlátozását a magasabb értékű fa ellensúlyozza. A belenyúlások mértékét úgy kell megszabni, hogy az élőfakészlet a területen meghatározott mértékben állandósuljon, eloszlásában pedig figyelemmel legyen fő szempontként a stabilitásra, de egyben a felújítás érdekében is.

Az ökológiai erdőművelés gyakorlati megvalósítása nem könnyű feladat, de Németország számos erdőhivatala már eredményesen alkalmazza. Bevezetéséhez kutatási eredmények szükségesek az ökoszisztémára vonatkozóan, ökológiai előtanulmányok mind közép-, mind felsőfokon, nem túlzottan nagyméretű kezelési egységek, akkorák, amelyek ezt az intenzívebb, gondosabb munkát lehetővé teszik. Az eredményes felújítási mód megválasztása pedig megköveteli a területen a vadkérdés megoldását.

(AFZ 1993. 22. Ref.: Jérôme R.)

DR. RÉDEI KÁROLY

Szelektált akácfaajták termesztési kísérleteinek értékelése

Az akác termesztésével több mint két évszázada foglalkoznak hazánkban, így honosított fajfajnak tekinthető. Az akác biológiai sajátosságai többféle nemesítési eljárásra nyújtanak lehetőséget. Létrehozhatók egyklónú fajták, meghatározott klónokat tartalmazó klóncsoportok vagy klónkeverékek, létesíthetők továbbá klón- és magoncplántázatok is.

Az 1960-as évek elején az akác nemesítése irányított keresztezésekkel indult, a későbbiek folyamán azonban a szelekciós nemesítés vált szinte kizárólagossá. A jelenlegi, államilag minősített fajták ez utóbbi nemesítési eljárás eredményei és döntő többségük fenotípus alapján kiválasztott 2...20 törzsfaj klónkeveréke. A klónok többsége zöld- vagy gyökérdugványról jól szaporítható, s oltásuk is viszonylag könnyen megoldható.

A felhasználók még keveset tudnak a szelektált akácfaajtákról. Szaporító-

anyaguknak magas előállítási költsége, valamint a megfelelő referencia-erdősítések hiánya miatt csökkent a fajták termesztésbe vonásának intenzitása.

Az akác nemesítés folyamán eddig 12 államilag elismert fajtát, illetve két fajtajelöltet állítottak elő. Ezek közül az ígéreteknek tartottakat termesztési-hálózati kísérletekben vizsgáljuk. A kísérletekben dominál a 'Nyírségi' akác (ebből a fajtából termelik a legtöbb ültetési anyagot), kevesebb helyen, illetve csak egy-két kísérletben az 'Üllői', a 'Zalai', az 'Appalachia', a 'Szajki', a 'Jászkiséri', a 'Kiskunsági', a 'Kiscsalai', a 'Császártöltési', a 'Váti-46' és a 'HC-4146' akácot. A legelterjedtebb erdősítési hálózat a 2,5x1,0 m, illetve 2,5x2,0 m. Kontrollként pusztavacsi vagy ófehértói származású magcsemete szerepel. A kísérletek döntő többsége a Duna-Tisza közén (Mikebuda, Kéleshalom, Jánoshalma, Kunfehértó, Helvécia, Szentkirály,

Nyárlőrinc), a Nyírségben (Hajdúböszörmény, Hajdúhadház-Téglás, Ófehértó) és a Kisalföldön (Tét) található.

A termesztési-hálózati kísérletek néhány jellemzője

Rendszeres vizsgálatba vont termesztési-hálózati kísérlet és azokból levonható eredmény viszonylag kevés van. A termesztésre ajánlott akácfaajták egy része ugyanis csak néhány éve került a gazdálkodókhoz. Ennélfogva tulajdonságaikról, alkalmazhatóságukról még kevés a tapasztalatunk, csakúgy, mint a legtöbb akácfaajtá termőhelyi igényéről. Így előfordul, hogy ugyanazon fajták egyes termőhelytípusokon igen jó, másokon gyengébb tulajdonságokat mutatnak.

Az általunk lefolytatott legfontosabb egy, illetve több fajtát tartalmazó termesztési-hálózati kísérletek jellemző adatai a következők (1. táblázat):

A főbb faállomány-szerkezeti tényezők meghatározásán túlmenően a fák egyedi minőségét is elvégeztük fenotípusuk és egészségi állapotuk alapján.

Következtetések

A minden kísérletre jellemző számszerű adatok első értékelése alapján legfőbb következtetésként megállapítható, hogy szelektált akácfaajtákkal – a közönséges akáccal összevetve – a faállományok hozama általában nem, minőségük azonban fokozható. (A faállományminőségre utaló mutatószámok 8–10%-os javulást mutatnak a szelektált fajtákon).

1. táblázat
A termesztési-hálózati kísérletek főbb adatai

Hely/Tényezők	Kor (év)	Fajták	Hálózat	Termőhelytípus-változat
Mikebuda 12H	12	'Nyírségi'	2,5x1,0 2,5x2,0	ESZTY, VFLEN, HH, KME, HO
Mikebuda 22E	11	'Üllői'	2,5x1,0	ESZTY, VFLEN, HH, KME, HO
Kéleshalom 56A	10	'Nyírségi'	2,5x2,0	ESZTY, VFLEN, HH, SE, HO
Tét 16L	10	'Nyírségi' 'Üllői' 'Zalai'	2,5x1,0	CS-KTT, VFLEN, ABE, SE, KME, HO
Helvécia 80A	5	'Nyírségi' 'Üllői' 'Jászkiséri' 'Kiscsalai'	1,5x1,0	ESZTY, VFLEN, HH, SE, HO

2. táblázat
'Üllői' akác termesztési kísérlet faállomány-szerkezeti adatai
(Mikebuda 22E)

FTO: II. (Rédei, 1984)

Megnevezés	Kor (év)	H _f	Főállomány					Mellékállomány					Egészállomány					Átlagfa térfogata	Faállomány-minőségi jelzőszám (1-4)
			H	D _{1.3}	G	N	V _b	H	D _{1.3}	G	N	V _b	H	D _{1.3}	G	N	V _b		
			m	cm	m ² /ha	db/ha	m ³ /ha	m	cm	m ² /ha	db/ha	m ³ /ha	m	cm	m ² /ha	db/ha	m ³ /ha		
'Üllői' akác	11	13,3	12,2	7,9	8,35	1705	64,0	9,4	5,1	0,70	341	4,8	12,0	7,5	9,05	2046	68,8	33,6	1,95
Köz. akác	11	13,7	12,4	8,4	7,52	1364	58,4	7,0	4,0	0,56	432	7,0	12,0	7,6	8,08	1795	65,4	36,4	2,16

Megjegyzés: Az adatok az első tisztítás (9 éves korban) utáni állapotra vonatkoznak, így a mellékállomány elkülönítése elméleti jellegű csupán. A faállomány-

3. táblázat
'Nyírségi' akác termesztési-hálózati kísérlet faállomány-szerkezeti adatai
(Mikebuda 12H)

FTO: III. (Rédei, 1984)

Parcella száma	Kor (év)	Hálózat (mxm)	H _f	Főállomány					Mellékállomány					Egészállomány					Átlag-faterfogata (egészáll.)	Összes fatermés növedéke	
				H	D _{1.3}	G	N	V _b	H	D _{1.3}	G	N	V _b	H	D _{1.3}	G	N	V _b		átlag	folyó
				m	cm	m ² /ha	db/ha	m ³ /ha	m	cm	m ² /ha	db/ha	m ³ /ha	m	cm	m ² /ha	db/ha	m ³ /ha	dm ³	m ³ /ha/év	
I.	7	2,5x1,9	7,5	6,7	6,0	4,23	1497	27,0	5,8	4,3	0,90	606	5,9	6,5	5,6	5,13	2103	32,9	15,6	4,7	4,7
	12	2,5x2,0	11,6	10,8	9,4	11,38	1634	82,7	8,4	6,0	1,12	389	7,3	10,5	8,9	12,50	2023	90,0	44,5	7,5	11,4
III.	7	2,5x1,2	7,4	6,9	5,6	5,13	2114	32,6	6,0	4,3	1,76	1223	11,5	6,7	5,1	6,89	3337	44,1	13,2	6,3	6,3
	12	2,5x1,7	11,1	10,2	8,6	11,10	1920	78,7	8,4	6,0	1,19	423	7,8	10,0	8,2	12,29	2343	86,5	36,9	8,0*	10,3*

Megjegyzés: Az adatok az első tisztítás (8 éves korban) utáni állapotra vonatkoznak (a tisztítást ténylegesen csak a III. parcellában végezték el).

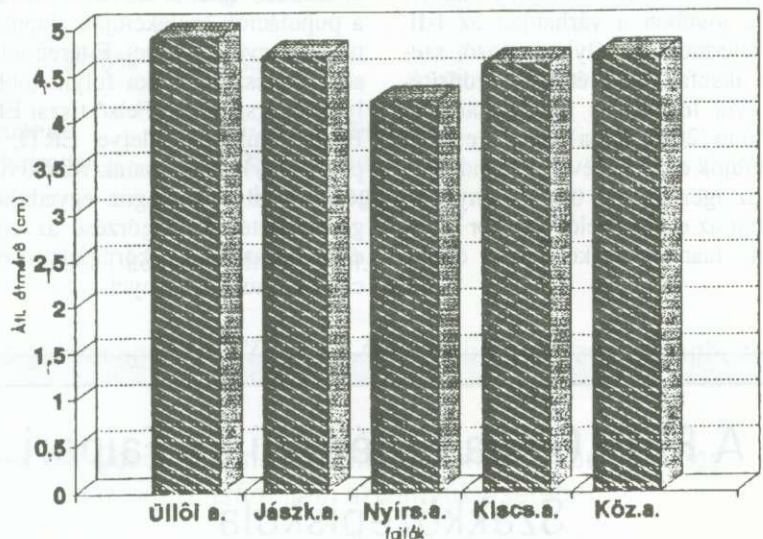
* a ténylegesen kitermelt mellékállománnyal növelt összesfatermés alapján számított növedék.

A 2. táblázatban példaként a Mikebuda 22E erdőrésztletben található 'Üllői' akác – közönséges akác – termesztési kísérlet egy-egy parcellájának adatsorát tüntetjük fel. Látható, hogy a főbb faállomány-szerkezeti tényezők értékei egymáshoz közel állóak, a faállomány-minőségi jelzőszám értékkülönbsége viszont eléri a 10%-ot.

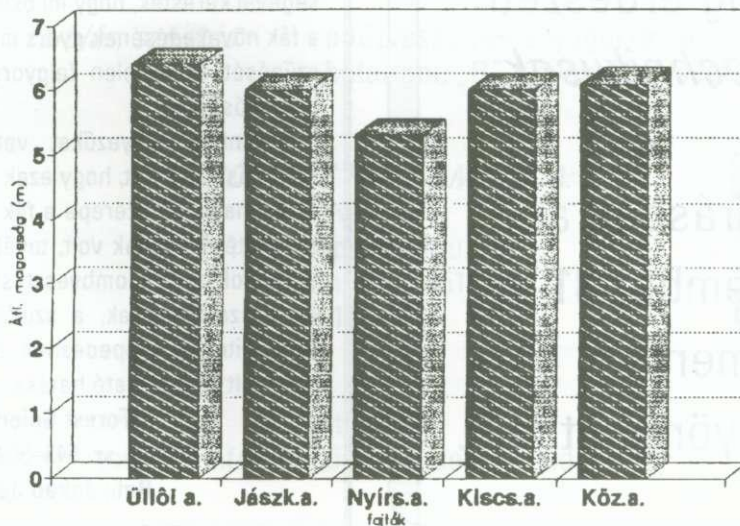
A fajták jellemző többklónúságából következően egy-egy faállományon belül jól érzékelhető az egyedek magasság és mellmagassági átmérő szerinti differenciáltsága a közönséges akáchoz hasonlóan. Emiatt az első nevelővágás során a törzsenkénti szelekciónak a fajtáknál is jelentős szerepe van.

Közel azonos termőhelyi viszonyok mellett a fajták döntő többségének kezdeti magassági és vastagsági növekedése alig eltérő.

1. ábra
Akácfajták átlagos magassága
(Helvécia BDA, Kor: 5 év)

1. ábra
Akácfajták átlagos magassága
(Helvécia BDA, Kor: 5 év)

Az 1. és 2. ábrán a Helvécia 80A erdőrésztletben lévő négy akác fajta és a közönséges akác átlagos magassági és mellmagassági átmérő értékeit ábrázoltuk 5 éves korban. A kontrollnak tekintett közönséges akác vonatkozó értékei a fajták átlagaihoz nagyon közel állnak. A Duna-Tisza közöttől földrajzilag legtávolabb eső tájon, a Nyírségben szelektált fajta – döntően a termőhelyi igény különbözősége miatti – növekedésbeli elmaradása a táji szelekciók fokozottabb jelentőségére hívja fel a figyelmet.

Az akác-értékfatermesztés lényeges eleme jó minőségű törzsek nevelése. Ezt a nemesített fajtáknál is döntően törzsalakító nyesésekkel érhetjük el.

A fatermesztés optimalizálása szempontjából fontos ismerni az erdősítések induló hálózatát. Két ilyen alaphálózati variáció (2,5x1,0 m, illet-

ve 2,5x2,0 m) faállomány-szerkezetre gyakorolt hatásának vizsgálatát végeztük el.

A *Mikebuda 12H* erdőrészletben, ahol 1981 tavaszán létesítettünk 'Nyírségi' akáccal hálózati kísérletet, a 7, illetve 12 éves kori faállomány-szerkezeti adatokat a 3. táblázat tartalmazza. A két eltérő hálózati variációt reprezentáló I. és III. parcella faállománya 12 éves kori egészségállomány adatainak elemzéséből az állapítható meg, hogy a mellmagassági átmérő értékében mutatkozó 8%-os eltérésen túlmenően nincs lényeges különbség a számfűtött tényezők között a kétféle hálózati variációban. Ennek magyarázata, hogy a törzsszám-eltérések rendszerint kiegyenlítik az átmérőben kimutatható különbségeket.

Fentiek alapján megfontolandó, hogy a jövőben a várhatóan az I-II. (III.) fatermési osztályba tartozó, szelektált akácfaajtakkal létesített erdősítések egyik lehetséges induló hálózata 2,5x2,0 m (2000 db/ha) legyen, esetleg más fafajok elegyítésével. Ezt indokolhatja az igen magas ültetési anyagár, valamint az első nevelővágáskor kitermelhető faanyag csekély piaci értéke is.

A további kutató-fejlesztő munka főbb szempontjai

A hazai akácgazdálkodásban, s rajta keresztül egész erdőgazdálkodásunknak érdeke a fafaj minőség- és hozamjavító nemesítése. Az elmúlt évtizedekben e téren elért eredményeket szelektíven kell kezelni, egy részüknek minőségi továbbfejlesztésével, más részüknél viszont szükséges az eddigi eredmények megalapozottságának felülvizsgálata. Néhány fajtánál ugyanis vitatott a fajta genetikai értéke, érték-többlete.

Az akác nemesítésének továbbfejlesztése folyamán fontosnak tartjuk a következők figyelembevételét:

Az akác nemesítés nem korlátozódhat az eddig kizárólag vegetatív úton előállított fajtákra. Bővíteni szükséges a populációk szelekcióján alapuló nemesítői tevékenységet. E téren jelentősebb fejlesztő munka folyik több helyen az országban (Felső-tiszai EFAG, Baktalórántháza, illetve ERTI, Püspökladány). Akácaink rendkívül értékes – talán a világon egyedülálló – génkészletének megőrzése az eddiginél is szélesebb körű feltáró és archiváló munkát igényel.

Nagyobb figyelmet érdemelne a gyengébb fatermő képességű termőhelyeken álló, de jó genetikai tulajdonságú akácokban (facsoportokban) szelektált, árboc jellegű törzsfák elszaporítása. Ez irányú kutatómunkánkat nemrég újjítottuk fel.

A többklónú fajták sokszor vitatott valós genetikai értékének egyértelműbb megítélése szempontjából vissza kellene térni – amennyiben ez lehetséges – az eredeti faállományokhoz, s szükség esetén új törzsfákat szelektálni. Ha erre már nincs mód, a meglévő természetesi kísérletekből lenne célszerű újraszelektálni kiváló fenotípusú egyedeket, az ellenőrző klónkísérletek ismételt elvégzésével.

A meglévő természetesi kísérletek, illetve az üzemi erdősítések mintavételes értékelésének alapján felül kellene vizsgálni néhány fajta (pl. 'Appalachia' akác) korábban meghatározott elsődleges természetesi céljának helytállóságát. El kellene dönteni továbbá a fajtafenntartás hiányából adódóan köztermesztésbe gyakorlatilag be nem vont fajták (pl. 'Röjtökmuzsaji', 'Ricsikai') további sorsát is.

A Roth Gyula Erdészeti és Faipari Szakközépiskola

továbbképzést szervez

1995. február 20-24-ig erdészeti
növényvédő szaktechnikusok
számára.

Jelentkezni lehet írásban az
iskolánál 1994. december 31-ig
az alábbi címen:

9400 Sopron, Szent György utca 9.

Mi hat leginkább az erdők növekedésére és halandóságára?

Az amerikai Pennsylvania erdeiben regressziós számítás segítségével keresték, hogy mi okozza a fák növekedésének gyors megszűnését és hirtelen felgyorsult halandóságát.

Különböző tényezőket vettek számításba. Kitűnt, hogy ezek közül legnagyobb szerepe a fák erdőbeli térállásának volt, továbbá a rovarok okozta lombvesztésnek és a szárazságnak, a szulfátos vagy nitrátos ülepedésnek erre nem volt kimutatható hatása.

(Forest Science,
1994. 3. sz. 543–557. o.
Ref.: Jakab Jenő)

A *STAMPO-ÁGI* segíti az üzemanyag optimális hasznosulását, *jelentősen csökkenti a környezet terhelését*. Egyaránt alkalmazható az Otto, Dizel és turbó Dizel rendszerű motoroknál.

Használatának előnyei:

- Lényegesen csökkennek – a táblázat szerinti arányban – a korom, szénmonoxid, nitrogénoxid és szénhidrogén jellegű káros anyagok.
- Érzékelhető a fogyasztáscsökkenés.

Otto rendszerű motorok	Dízelmotorok
esetében	
2-11% teljesítménynövekedést	
és	
9-15% fogyasztást	
5% szénmonoxid	15-25% koromszám
6,5% szénhidrogén	35% szénmonoxid
	42% nitrogénoxid
CSÖKKENÉST képes eredményezni.	

Az adalék használata egyszerű és gazdaságos. A *STAMPO-ÁGI* 2‰-ben az üzemanyaghoz adagolva azonnal oldódik.

A *STAMPO-ÁGI* üzemanyag-adalék előnyösen használható még valamennyi benzin vagy dieselolajjal működő erőgép, erdő- és mezőgazdasági gép, szivattyúk esetében is.

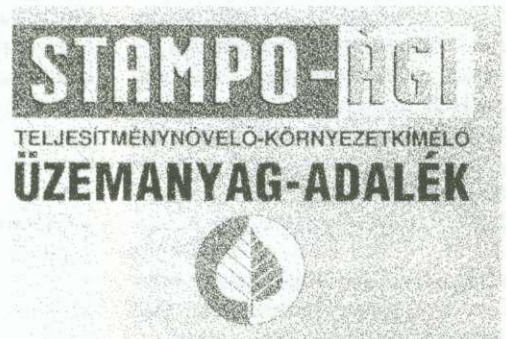
Csomagolás: 200 literes fémező acélhordóban.
Külön megrendelésre 20 literes, 0,5 és 0,08 literes kiserelés is biztosított.

Tárolás, szállítás: a tűzveszélyes anyagokra vonatkozó BM, TOP előírásokat kell betartani, „B” tűzveszélyességi osztályon.

KIZÁRÓLAGOS FORGALMAZÓJA:

AMONTA KFT.
1112 Budapest, Olt u. 29.
Telefon: 182-2451
Fax: 112-3680

A fenti címen
további információ és rendelés feladás.

DR. SOMOGYI ZOLTÁN

Hogyan lehet mérni a tartamosságot?

Ezt a kérdést próbálta megválaszolni ez év júniusában egy Genfben megtartott nemzetközi szakértői tanácskozás. Egyáltalán lehet-e, mely esetekben lehet, s mikor nem? Mely kritériumok, az erdővel és a gazdálkodással kapcsolatos mérhető mennyiségek jöhetnek szóba?

A világ erdeinek állapotában továbbra is a kedvezőtlen irányú tendenciák uralkodnak; hazánkban az erdőgazdálkodás társadalmi-gazdasági hátterében bekövetkező gyors változások sem mindig az erdők érdekeit szolgálják. Mivel az erdő természetes folyamatai sem birtokhatárokat, sem országhatárokat nem ismernek, itthon és nemzetközi téren közös felelősséginél azon gondolkodni, hogyan lehet a kedvezőtlen folyamatokat megszüntetni. E közös gondolkodás jegyében manapság sokfelé zajlik annak vitája, hogy *szükség van-e természetszerű, tartamos gazdálkodásra, egyáltalán mit jelent e fogalom*, milyenek e gazdálkodás jellemzői s hogyan lehet az elveket a gyakorlatba átültetni?

E – korántsem megoldott – kérdésekkel azonos fontosságú mindig tudni, hogy milyen is, mennyire tartamos (fenntartható) az erdőgazdálkodás, milyen hatásai vannak a természetre és a társadalomra. Tudni kell ugyanis, hogy vajon ajövőben is kitűzhetünk-e ugyanolyan gazdálkodási célokat, mint amilyeneket ma, s az erdők a jövőben is tudják-e számunkra majd nyújtani mindazokat a „szolgáltatásokat”, amelyekkel ma megajándékoznak?

Mielőtt azonban az eddig feltett kérdésekre ismertetnénk az említett tanácskozás által adott válaszokat, érdemes a tanácskozás létrejöttének történetét is röviden bemutatni annak szemléltetésére, hogy milyen előzmények és milyen szellemiség szolgált annak hátteréül. A legfontosabb közvetlen előzmények a Strasbourgan 1992-ben, majd a Helsinkiben 1993-ban megrendezett Erdészeti Miniszteri Konferenciák voltak. A konferenciákat, mint ismeretes, az erdők sorsáért érzett felelősségtől indítva szervezték a legmagasabb politikai szinten. A két konferencián összesen tíz határozatot hoztak Európa erdészeti miniszterei, amelyek közül kilencet hazánk is aláírt.

A miniszteri konferenciák határozatai – címszavakban – az alábbiak:

Strasbourg határozatok:

1. Állandósított mintaterületek európai hálózata az erdei ökoszisztémák hosszú távú megfigyelésére.

2. Az erdei genetikai erőforrások megőrzése.

3. Decentralizált adatbank az erdőtüzekről (nem írtuk alá).

4. A hegyvidéki erdők kezelésének adaptálása az új környezeti feltételekhez.

5. Az „Eurosilva” fafiziológiai kutatóhálózat kiterjesztése.

6. Erdei ökoszisztémák kutatásának európai hálózata.

Helsinki határozatok:

1. Az európai erdőkben folytatott tartamos gazdálkodás általános irányelvei.

2. Általános irányelvek az európai erdők diverzitásának megőrzésére.

3. Erdészeti együttműködés az átmeneti gazdaságú országokkal.

4. Az európai erdőknek a klímaváltozáshoz történő hosszú távú alkalmazkodásának elősegítését szolgáló stratégiák.

Amint látható, a határozatok egyike (a helsinki 1. határozat) kimondottan a tartamosságot, a „fenntarthatóságot” (angolul: sustainability) állítja a középpontba. A többi határozat is többé-kevésbé szorosan összefügg a tartamossággal, hiszen pl. a biodiverzitás megőrzése nélkül a tartamosság illúzió csupán. A határozatok megvalósítására az egyes országok külön-külön, de együttesen is tesznek erőfeszítéseket. Ezek sorába illeszkedik a genfi tanácskozás, amely a tartamosság mérésére szolgáló rendszer alapjait volt hivatott lerakni. A rendszer hazánkba történő bevezetését komolyan meg kell fontolnunk.

A tartamosság érhetőségének vizsgálata előtt érdemes röviden megfogalmazni: *mit is jelent a tartamosság?* Mindenekelőtt a lehető legtágabb értelemben vett gazdálkodás tartamosságát: *azt, hogy a gazdálkodás a közeli és a távoli jövőben is tudja mindazokat*

a javakat produkálni – ha azokra szükségünk lesz –, *amelyeket ma tud*, beleértve a faanyagot, de a gyógynövényeket, a nagyvadat, az erdőiővédelmet stb.-t is. Mindazon javak összességéről szó van tehát, amelyek egy-egy erdőszet, erdőgazdaság vagy egy egész ország gazdálkodásában jelenleg fontosak. (Nem volna szabad azonban azokról a javakról sem megfeledkezni, amelyek ma még nem fontosak nekünk, de amelyek döntőek lehetnek a jövőben.)

Mindehhez azonban természetesen az szükséges, hogy az erdőben is megteremjenek mindazok a javak és szolgáltatások, amelyekkel mi gazdálkodni akarunk. Ezeket ugyanis csak kis részben teremtjük meg mi, nagyobb részben a természet folyamatainak eredményeként jönnek létre. A gazdálkodás másképpen megfogalmazva tehát rá van utalva a természetre, s azzal szoros kapcsolatban lévő rendszert alkot. Ezért alapvetően fontos az is, hogy *a gazdálkodás alapjául szolgáló erdő jellemzőinek tartamosságát is biztosítsuk*.

Jellemzőkről van szó, s a többes szám használata nem véletlen. Nem pusztán a faanyag mennyiségének tartamosságát kell ugyanis vizsgálnunk. Ennek oka részben az, hogy a gazdálkodás tárgya közvetlenül nem csak a faanyag, s ma már az erdő sokféle, életünkben felismerten és elfogadottan sokféle közvetlen funkciója képezi a gazdálkodás tárgyát. A másik, legalább ilyen fontos ok viszont az, hogy azt is figyelembe kell venni, hogy olyan tényezők, mint pl. a biodiverzitás, amelyek nem közvetlenül a gazdálkodás tárgyai, meghatározó jelentőségűek az általunk megcélzott javak és szolgáltatások létrejöttéhez. Nem közvetlen gazdasági cél pl. az énekesmadarak mennyiségének fenntartása, mégis fontos követelmény a tartamos gazdálkodás megvalósítása végett. Sok jel mutat arra, hogy az énekesmadarakhoz hasonlóan az erdő sok más élőlényének, sőt a holt faanyagának és más, gazdaságilag értéktelen vagy éppen a gazdálkodást megnehezítő erdő alkotórészeknek a jelenléte, továbbá az erdő más szempontokból is bonyolult

szerkezetének a fenntartása is nélkülözhetetlen a tartamosságához. Az erdőgazdálkodás tartamossága tehát sokféle, a gazdálkodással közvetlenül összefüggő és a gazdálkodással közvetlenül nem összefüggő dolog tartamosságát jelenti egyszerre.

E dolgokat különböző csoportokba lehet rendszerezni. Így csoportosítani lehet pl. az erdő fatermelő funkciójának tartamosságát meghatározó dolgokat, pl. a termőhely fatermő képességének tartamosságát, az erdő faja-jösszetételét, a fatermést szintén meghatározó faállomány-szerkezeti tényezőket stb. Hasonlóképpen csoportosítani lehet az erdők védelmi funkcióinak, a biodiverzitásnak, az erdő egyéb szocio-ökonómiai funkcióinak a tartamosságával összefüggő dolgokat stb. E csoportokat ugyanakkor a tartamosság kritériumainak is lehet nevezni: ezek azok a főbb szempontok, amelyek szerint vizsgálható egy ország vagy erdőgazdálkodó gazdálkodásának tartamossága.

S ezzel el is jutottunk a fő kérdéshez: hogyan mérjük a tartamosságot? A kritériumok természetesen önmagukban nem alkalmasak a tartamosság mérésére. Erre konkrét jellemzőket, ún. indikátorokat kell használni. Az indikátorok lehetnek kvantitatívek, vagyis mennyiségileg mérhető jellemzők, és lehetnek kvalitatívek is, amikor az erdő valamely nem mérhető jellemzőjét írják le. Előbbire példa egy ország vagy erdészet fával borított területének abszolút nagysága vagy részaránya, utóbbira egy erdő esztétikai értéke. A genfi értekezleten éppen arról volt hosszú vita, hogy a javasolt indikátorok közül melyek, milyen körülmények között alkalmasak mérésre. Az elfogadott kritérium- és indikátorrendszert a cikk végén ismertetjük.

A tartamosság természetesen időben értelmezendő kívánalom, ezért a tartamosság mérésének is csak egy időszak vizsgálata alapján van értelme. Ennek megfelelően a mérés a vizsgált jellemzők időszak elején és végén meghatározható „értékének” az összehasonlításán alapul.

Az egyes indikátorok mérését, de különösen a mért értékek kiértékelését elméletileg is több tényező is nagyon megnehezíti, s ezt már most, bármiféle mérési rendszer bevezetése előtt hangsúlyozni kell. Az egyik nehézség, hogy egy-egy jellemző változása önmagában még nem elegendő a tartamosság megítéléséhez. Így pl. az erdőterület növekedése önmagában még nem biztos, hogy a tartamosságot szolgálja, hiszen ha ez pl. az őshonos fajok által borított erdőterület csökkenésének és exóta fajok – nagyobb területen végzett – telepítésének az eredője, akkor a nagyobb erdőterület ellenére kisebb stabilitásúvá válhat az erdő.

A dolgok tehát összefüggenek, és habár külön-külön mindegyik indikátor mértéke mutatja az egyes erdő-, illetve gazdálkodási jellemzők tartamosságát, az egész rendszer tartamossága az összes jellemző kölcsönhatásának eredője. Ez egyben azonban arra a problémára is rávilágít, hogy ti. lehet-e egy rendszer (pl. az erdőgazdálkodás) valamely elemét (pl. a fatermelést) optimalizálni anélkül, hogy a többi elem is törődne? A válasz nyilvánvalóan nem (pl. nem lehet csak a fatermeléssel törődni anélkül, hogy az erdő egyéb élőlényeivel, a talajjal stb. is törődne).

Az értékelést ugyanakkor az is megnehezíti, hogy az erdő nem statikus rendszer: a benne lezajló változásokat, s ebből adódóan a tartamosságot is dinamikusan kell értelmezni. Az értelmezés rendszerének kialakítása még a jövő, az erdészeti kutatás intenzív bevonását igénylő feladata. Figyelembe veendő ugyanakkor az is, hogy a mérési rendszer kialakítását és véglegesítését is csak ezen értelmezési rendszer – legalább részleges – ismeretében lehet elvégezni.

A tanácskozáson elfogadott mérési rendszert tehát természetesen még fejleszteni kell, már csak azért is, mert az korántsem teljes. Ki kell próbálni, hogy a javasolt indikátorok mérése milyen formában történjen, a gyakorlatban kivitelezhető-e, s hogy nincs-e szükség új indikátorokra.

A rendszer kialakításakor megpróbáltuk tudományosan megalapozott, mégis kivitelezhető rendszert létrehozni. Az már most látható, hogy a szigorúan vett tudományosság kritériumai az esetek nagy részében nem lesznek kielégíthetők. A kivitelezhetőséget tekintve pedig hazánk szempontjából érdemes megjegyezni, hogy a tartamosság mérésére kidolgozott rendszer sok eleme nálunk már ma is az erdőgazdálkodás, illetve az erdőrendezés gyakorlatának, vagy az erdészeti kutatásnak a része, s így nekünk csak néhány új mértést kell majd bevezetni.

Mindezek után álljon itt szó szerinti fordításban, további gondolatok és viták kiváltására az a kritérium- és indikátor-rendszer, amelyet a genfi értekezlet résztvevői többségi alapon elfogadtak (a kritériumokat kövér, az indikátorokat normál betűkkel szedtük; a változások, ahol lehet, 10 évre vonatkoznak):

1. Az erdei erőforrások fenntartása és megfelelő bővítése, valamint azok hozzájárulása a globális szénkörforgalomhoz.

1.1. Az erdők és más fás területek nagysága, illetve ennek változása (megtartva, ha lehetséges, erdő- és vegetációtípus, tulajdonosi struktúra, korszerkezet és eredet szerint).

1.2. Változás

a/ az összes élőfakészletben;

b/ az átlagos élőfakészletben (megtartva, ha lehetséges, a különböző vegetációs zónák és termőhelyek szerint);

c/ a korszerkezetben vagy megfelelő átmérőosztályokban.

1.3. Összes tárolt szénmennyiség és annak változása.

2. Az erdei ökoszisztéma egészségének és vitalitásának fenntartása.

2.1. A légszennyező anyagok összes mennyisége és annak változása ötvenként (állandósított területeken mérve).

2.2. A fák komolyabb levélvesztésében 5 év alatt bekövetkező változások (az ENSZ EGB és az EU 2, 3 és 4-es levélvesztési osztályait használva).

2.3. Biotikus és abiotikus tényezők által okozott komolyabb károsítások:

a/ rovarok és betegségek okozta károsítások mértékének mérése a növekedésvetéség (vagy a mortalitás) alapján;

b/ az évenként leégett erdő vagy más fás terület nagysága;

c/ a viharkárok mértéke az érintett terület és a viharkárok miatt kitermelt fatérfogat nagysága alapján;

Nemes nyárasok trágyázása

A Kelet-Szlovákia nemesnyár-gazdálkodásának kutatásával foglalkozó kassai kutató, S. Kohán, adatokat közöl az I-214-es olasznyárasok trágyázásának eredményeiről. Ez a művelet a Latorca menti kísérleti állományban az értékhozamot háromszorosára növelte, míg a fatérfogat növedéke 17–18%-kal emelkedett.

(Lesnictvi 1993. 10. sz. dr. Szodfridt István)

d/ nagyvadak vagy legeltetés miatt komolyabban károsított felújítások részaránya.

2.4. Tízévenkénti változás a tápanyagellátásban és a saasságban (pH és kation kicserélési kapacitás, KKK); a KKK telítettségi szintje az európai hálózatban, illetve ennek megfelelő nemzeti hálózatban.

3. Az erdők produktív funkcióinak (fa és nem-fa funkcióinak) fenntartása és bővítése.

3.1. A növekedés és a fakitermelés egyenlege 10 év alatt.

3.2. Erdőtervek vagy megfelelő gazdálkodási irányelvek szerint kezelt erdők részaránya.

3.3. A nem-fa jellegű erdei termékek (pl. vadhús, parafa, erdei gümölcsök, gomba stb.) teljes mennyisége, illetve értéke, továbbá ezek változása.

4. Az erdők biológiai diverzitásának fenntartása és bővítése.

4.1. Az alábbiak területének változása:

a/ természetes és ősi féltermészetes erdőtípusok;

b/ szigorúan védett erdőrezervátumok;

c/ speciális kezeléssel védett erdők.

4.2. A veszélyeztetett fajok számában és az összes fajhoz viszonyított részarányában bekövetkező változás (referencialistákat használva, mint pl. az IUCN, az Európai Bizottság vagy az EU Előhelyi Direktívák listáját).

4.3. Az erdei génforrások megőrzése és hasznosítása érdekében kezelt erdők (pl. génrezervátumok, magtermő állományok) részarányának változása; az őshonos és az exóta fajok elkülönítése.

4.4. A 2–3 fajtából álló elegyes állományok arányában bekövetkezett változások.

4.5. A természetesen felújított területek nagysága az összes felújításhoz viszonyítva.

5. Az erdők védelmi funkcióinak (elsősorban a talaj- és vízvédelemnek) fenntartása és fejlesztése.

5.1. Az elsődlegesen talajvédelmi erdők részaránya.

5.2. Az elsődlegesen víz- (vízgyűjtő-) védelmi erdők részaránya.

6. Az erdők más szocio-ökonómiai funkcióinak és feltételeinek a fenntartása.

6.1. Az erdészeti szektor részesedése a bruttó hazai termékben.

6.2. Az üdülés biztosítása: az üdülésre szolgáló erdők részaránya.

6.3. Az erdőgazdálkodásban dolgozók számának változása, különösen a vidéki területeken (az erdőszelvényben, a fakitermelésben, a faiparban alkalmazottak száma).

KOLTAY ANDRÁS

A feketefenyő hajtáspusztulása Magyarországon

Az elmúlt évtizedben bekövetkezett erdőpusztulások a feketefenyő-állományokat sem kímélték. A nyolcvanas évek végén egyre több erdőgazdaság jelezte, hogy – az erdővédelmi szempontból viszonylag stabil kultúráknak számító – idősebb feketefenyvesekben jelentős mértékű vörössödést, ágelhalást tapasztalnak.

A helyszíni és laboratóriumi vizsgálatok folyamán megállapítottuk, hogy a hajtáspusztulást egy hazánkban eddig szinte ismeretlen kórokozó, a *Sphaeropsis sapinea* (Fr.) Dyko et Sutton (syn. *Diplodia pinea* /Desm./) idézi elő. A gomba világszerte elterjedt és eddig 33 *Pinus*-fajon találták meg. Hazánkban elsősorban feketefenyőn fordul elő, de sok helyen találkozunk kisebb mértékű károsításával az erdei fenyőn is.

Az Erdészeti Figyelő-Jelző Szolgálati Rendszer adatai szerint az elmúlt években jelentősen nőtt a hajtáspusztulással kisebb-nagyobb mértékben érintett területek nagysága. A táblázatban szereplő adatok korántsem tekinthetők teljesnek. Gyakran előfordul, hogy a feketefenyő-állományokban fellépő pusztulást aszály, szű vagy esetleg a gyökérrontó talpó okozta károk között tüntetik fel a gazdálkodók.

	Fertőzés mértéke (ha)			összes
	gyenge	közepes	erős	
1989.	393	104	180	677
1990.	131	48	82	261
1991.	395	101	–	496
1992.	353	353	6	712

A Balatonfelvidéki EFAG pápai és balatonfüredi erdőszelvényében 1992-ben részletes felmérést végeztek, amelynek során kiderült, hogy a hajtáspusztulással érintett területek nagysága Pápa térségében 223 ha, míg Balatonfüred környékén 506 ha. Ez önmagában több, mint az összes az évben jelentett kár.

Hasonló részletes vizsgálatokat folytattak 1993-ban a Pilisi Parkerdő Rt. budapesti erdőszelvényénél is. Itt 826 ha volt a fertőzött területek nagysága. Szóbeli tájékoztatásuk alkalmával kiderült, hogy a fenti területeket az aszálykárok között tüntették fel. Ez annyiban indokolt, hogy az eddigi ismeretek szerint az epidémiát kiváltó elsődleges ok az aszály okozta stresszhatás.

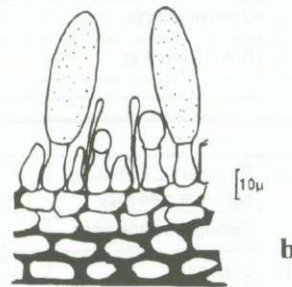
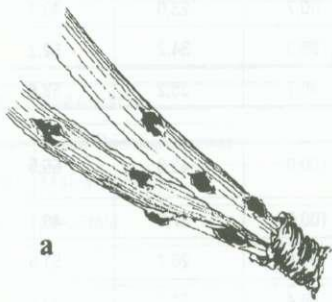
Az évek óta tartó száraz időjárás a fák fiziológiai legyengülését idézte

elő. A folyamat jól nyomon követhető volt mind az egészséges, mind a beteg fákból vett minták évgyűrű-elemzése során. Az elmúlt 12 évben erőteljesen csökkentek az évgyűrűszélességek.

A *Sphaeropsis sapinea* okozta hajtáspusztulás kezdeti tünetei jellegzetesek, szinte semmi mással össze nem téveszthetők. A kórokozó tavasszal és kora nyáron a piknospórái révén terjed és fertőzi a fiatal, még teljesen ki nem fejlődött hajtásokat, zöld tobozokat. A megtámadott hajtások, tűlevelek növekedése leáll, és 2–4 hét elteltével faközölddé, majd vörössé válnak. Augusztus végére, szeptemberre kialakul az úgynevezett „bojtos” levélfajta. Az évi hajtások tűlevelei a fertőzés idejének függvényében az átlagosnál többnyire rövidebbek és vörösek, míg az alatta lévő előző évi tűlevelek zöldes és normál méretűek. A fertőzött tobo-

zok zavartalanul fejlődnek, bennük a magok szabályosan kialakulnak, beérnek.

Az időjárástól függően még az év végén, de legkésőbb a következő év áprilisának végéig az elhalt tűlevelek tövében és a tobozpikkelyek külső felületén megjelennek a kórokozó termőtestei 0,2–0,5 mm átmérőjű, fekete félgömb alakú piknidiumok formájában (a). A tavaszi-nyári spóraszóródáshoz elegendő néhány mm csapadék, melynek hatására beindul a nagyarányú spórákilökődés a piknidiumokból. A spóracsapdázások eredményei azt mutatják, hogy a spóraszóródás a fagymentes napok kivételével szinte az egész évben folyamatos, de változó intenzitású. A spóraszám mennyisége és időbeli eloszlása egyértelműen a csapadékviszonyoktól függ.

Elhalt tűlevél termőtestekkel (a), érett spórák (b).

A mesterséges fertőzési kísérletek szerint a fenyőhajtások és a tűlevelek csak a teljes kifejlődésig, azaz július-augusztusig fogékonyak a kórokozóval szemben. Ezt követően a spórák már nem képesek behatolni a tűlevelekbe és hajtásokba.

A sorozatos többéves fertőzések következtében a hajtások egyre nagyobb része pusztul el. Többnyire 50%-os fertőzöttségi érték felett a fa már olyanira legyengül, hogy a másodlagos károsítók – elsősorban a nagy tömegben megjelenő szúfajok – az ágak, majd a törzs szállítószövetének elpusztításával befejezik az elhalási folyamatot.

Mindemellett gyakran megfigyelhető bizonyos mértékű regenerálódás is, amikor az elszáradt ágak tövében a következő év tavaszán megjelennek a

friss, egészséges hajtások. Amennyiben nem következik be folyamatos visszafertőződés, úgy a fa néhány év elteltével teljesen egészséges képet mutathat. Ennek esélye azonban csekély, mivel a kórokozó még a látszólag fertőzésmentes állományokban is szinte mindenütt megtalálható. E jelenlét könnyen megállapítható, ha a lehullott tobozokat megvizsgáljuk. Ha megtaláljuk rajtuk az apró fekete piknidiumokat, biztosak lehetünk abban, hogy az állományban jelen van a kórokozó és a nagyobb arányú fertőzés kialakulásának veszélye adott.

A legnagyobb mértékű pusztulás a Dunántúli-középhegység mészkő és dolomit kopárokra telepített feketefenyő-állományaiban következett be. Itt is elsősorban a 30 évnél idősebb állományok azok, amelyek szinte kivétel

zab időjárás esetén mindig számolni kell a kórokozó előretörésével. Bár a feketefenyőt épp a jó szárazságtűrő képessége miatt telepítették a mészkő és dolomit kopárokra, az elmúlt évek szélsőséges időjárását nem mindenütt bírták elviselni. Az extrém száraz, sekély váztaalajokon bekövetkezett pusztulás szoros összefüggést mutat a kitettségi viszonyokkal, valamint az állományok korával. Mindemellett a kórokozó számára kedvezően hatott az igen meleg időjárás, mivel csírázási optimuma, valamint a csíratömlő növekedésének optimuma 25–28 °C között van. Ez azt jelenti, hogy a szárazság mellett a tavaszi, nyár eleji magas hőmérséklet kedvez az epidémia kialakulásának. Az 1993-as év rendkívüli tavaszi időjárása ilyen volt, aminek következtében ugrásszerűen nőtt az ágelhalással érintett területek nagysága.

A kórokozó életmódjával, fertőzésmenetével kapcsolatban még több nyitott kérdés van. Ilyen például az a mai napig nem kielégítően magyarázott tény, hogy a gomba miért az idősebb állományokban okoz elsősorban gondokat. A mesterséges oltási kísérletek ugyanis azt mutatják, hogy a fiatal, 1–2 éves csemeték hajtásai legalább olyan érzékenyek a kórokozó fertőzésével szemben, mint az idősebb fák hajtásai. Ennek ellenére a fiatal állományokban, telepítésekben egy-két esettől eltekintve nem talákoztunk az említett kórképpel.

Egy másik további kutatást érdemlő kérdés, hogy az alföldi homokterületeken álló feketefenyő-állományokban a pusztulás miért nem olyan látványos és erős, mint a dolomit és mészkő kopárokra, hisz ezen fenyvesek hasonlóan gyenge, szélsőségesen rossz termőhelyeken tenyésznek.

A gombafertőzés és az epidémia kialakulásának megelőzésére a vegyszeres védelem az idős állományokban gazdaságtalan, arról nem is szólva, hogy a gazdálkodóknak sok esetben az egészségügyi termelések elvégzésére sincs elegendő pénze. Mindezek mellett a hajtáspusztulás okozta erdőkárok mérséklésére csak az egészségügyi termelések időbeni és szakszerű elvégzését lehet javasolni, amit azonban feltétlenül össze kell kötni az elszáradt koronák, vázágak elégetésével.

DR. BARTHA DÉNES

A magyarországi erdők degradáltsága

Kétségtelen, hogy manapság a legszembetűnőbb, s egyben a legaggasztóbb jelenség természeti környezetünk pusztulása. E folyamat lefékezése, megfordítása mindannyiunk érdeke, erre azonban – egy szűk kisebbség ellenérdekeltsége és elnyomó ereje miatt – semmi esélyünk sincs. A ma kutatója csupán a leromlási folyamatokat és a tisztítást követheti csak nyomon.

Sok vád éri a hazai erdőgazdálkodást, melyek egy része bizonyára nem alaptalan. A bírálathoz, de a védekezéshez is szükséges, hogy korrekt adatokkal érveljünk. Ezért tartom lényegesnek az alábbi számadatok közreadását, melyek bizonyára elgondolkodtathatják az erdész és nem erdész kollegákat.

A degradáció, mint a leromlás folyamata és a degradáltság, mint a leromlás állapota sokrétűsége miatt nehezen mérhető. A magyarországi erdők tekintetében két olyan beavatkozás emelhető ki, melyek erdeink természetserűségét durván rombolják, s számadatokkal korrekt módon jellemezhetők:

1. a tarvágások aránya (T),
2. a nem őshonos fajok aránya (N).

Ezen adatokat legcélszerűbb a hazai erdőgazdasági tájak szerint vizsgálni, mivel ezek többé-kevésbé ökológiai egységeknek tekinthetők, s hasonló erdőművelési beavatkozásokkal érintettek. A fenti két tényező mértani átlagát képezve a degradáltsági mutatót (D) kapjuk meg:

$$D = \sqrt{TxN}$$

A degradáltsági mutató megadja, hogy az illető erdőgazdasági táj jelenlegi erdőterülete mennyire távolodott el a természetközeli állapottól. Részletes értékelésbe itt nem bocsátkozom, ezt a táblázat adatai és a múlt ismerete birtokában bárki könnyen elvégezheti. A számsorok hitelt érdemlő magyará-

Sz.	Erdőgazdasági táj	Erdősültség %	Tarvágás aránya (T) %	Nem őshonos fajok (N) %	Degradáltsági mutató (D) %
I. NYUGAT-DUNÁNTÚL					
1.	Soproni-hegyvidék	48,0	92,5	49,3	67,5
2.	Soproni-dombvidék	11,7	88,8	42,0	61,1
3.	Írottkő-alja	21,6	91,0	47,7	65,9
4.	Vas megyei-dombvidék	17,9	100,0	56,7	75,3
5.	Őrség	45,4	98,4	19,8	44,1
6.	Vas-zalai hegyhát	24,4	99,5	52,6	72,3
7.	Göcseji fenyőrégió	41,4	97,9	13,3	36,1
8.	Göcseji bükk-táj	36,5	80,7	23,0	43,1
9.	Déli Pannonhát	23,5	98,9	34,2	58,2
		27,6	95,7	35,2	58,0
II. DÉL-DUNÁNTÚL					
10.	Nagyberek, Kisbalaton és Tapolcai medence	7,1	100,0	42,9	65,5
11.	Somogyi homokvidék	33,3	100,0	37,8	49,1
12.	Ormánság	14,9	99,5	26,7	51,5
13.	Villányi hegyvonulat	15,7	98,4	51,2	71,0
14.	Mecsek	39,8	91,6	16,5	38,9
15.	Zselicség	30,5	95,7	27,6	51,4
16.	Baranya-Somogy-Tolnai-hegyhát	15,3	95,9	53,6	71,7
17.	Tengelic homokvidék	6,7	100,0	83,8	91,5
		20,9	97,1	39,1	61,6
III. DUNÁNTÚLI-KÖZÉPHEGYSÉG					
18.	Bakonyalja	22,9	84,0	28,7	49,1
19.	Magas-Bakony	34,3	78,3	17,2	36,7
20.	Északi Pannonhát	19,9	93,5	40,5	61,5
21.	Vértes	46,7	63,8	20,8	36,4
22.	Sukoró	31,0	100,0	31,6	56,2
23.	Dunazug-hegység	29,6	78,9	20,7	40,4
		27,1	81,5	25,7	45,8
IV. KISALFÖLD					
24.	Kisalföldi homokvidék	8,6	100,0	88,8	94,2
25.	Szigetköz	14,6	100,0	70,8	84,1
26.	Hanság	15,6	100,0	71,2	84,4
27.	Kemenesalja	18,2	100,0	58,5	76,5
		14,5	100,0	68,1	82,5

zatát pedig az erdészettörténet-írás fogja adni.

A közelmúltban az erdők megfontolatlan privatizációjával új korszak kez-

dődött. Nagyon félő, hogy a vizsgált mutatók nem a javulást, hanem a további romlást fogják a jövőben elénk tárni.

Ssz.	Erdőgazdasági táj	Erdősültség %	Tarvágás aránya (T) %	Nem őshoos fafajok (N) %	Degradált-sági mutató (D) %
V. ÉSZAKI-KÖZÉPHEGYSÉG					
28.	Börzsöny	35,8	59,6	13,3	28,2
29.	Cserhát	31,7	80,9	40,7	57,4
30.	Gödöllői-dombvidék	22,5	99,9	65,6	81,0
31.	Mátra	46,1	60,2	20,2	34,9
32.	Hevesi-dombvidék	50,8	64,2	30,9	44,5
33.	Bükk	48,5	54,3	11,6	25,1
34.	Borsodi-dombvidék	19,3	86,8	23,0	44,7
35.	Tornai Karszt	50,7	64,6	22,3	38,0
36.	Zempléni-hegység	50,3	44,7	14,5	25,5
		33,7	69,1	26,8	43,0
VI. NAGYALFÖLD					
Nagyalföldi löszvidék					
37.	Béési-hát	2,0	100,0	69,3	83,2
38.	Észak-Bácskai-löszhát	3,9	100,0	73,9	86,0
39.	Mátra-Bükkalja	3,1	98,4	59,0	76,2
40.	Mezőföld	5,5	99,7	64,3	80,1
		4,0	99,4	63,9	79,7
Nagyalföldi homokvidék					
41.	Nyírség	18,8	100,0	87,1	93,3
42.	Duna-Tisza közeli-homokhát	19,6	100,0	88,8	94,2
43.	Jászság	13,4	100,0	89,3	94,5
		19,1	100,0	88,3	93,9
Nagyalföldi szikes vidék					
44.	Nagykun-Hajdúhát	3,3	100,0	41,9	64,7
45.	Kőrös-vidék	6,7	99,8	36,2	60,1
46.	Csanádi-hát	1,5	100,0	45,6	67,5
47.	Kiskunsági szikterület	3,1	100,0	74,2	86,1
		3,2	99,9	44,1	66,3
Nagyalföldi ártér- és lápterület					
48.	Tisza és mellékfolyói ártere	9,9	99,7	72,1	84,8
49.	Közép- és Alsó-Duna ártér	14,8	99,9	62,4	79,0
50.	Szatmár-Beregi sík	8,7	99,6	31,6	56,1
		11,3	99,8	58,0	76,1
Nagyalföld összesen		9,4	99,9	76,5	87,4
ORSZÁGOS ÖSSZESEN		17,3	88,9	45,6	63,7

AZ ERDŐNEK, AZ ERDŐ- ÉS FA-GAZDÁLKODÁSNAK EGYÜTTESEN

nagy jelentősége van – sajnos nem eléggé köztudottan – a globális klímát nagyrészt meghatározó CO₂-háztartás alakulásában. Az erdő fa-testébe asszimilálja a légkör széndioxidjának jó részét, az erdőgazdálkodás tartós használatra alkalmas formára észíti elő, a faipar pedig átalakítja a fát. Az erdő energiaforrása a nap, az erdőgazdálkodás legnagyobb részben emberi, szellemi erőt fogyaszt, a faipar pedig önellátó a környezetét nem károsító fűtőanyaggal. A fa még eltűzelve is előnyös a környezetre, mert égéskor jelentősen kevesebb elemi szenet bocsát ki, mint az ásványi tüzelők (a nyersolajjal szemben: 18,1:279,2 kg/C/t).

Ez az összhatás is indokolja az erdők területének növelését, a szakszerű gazdálkodást az erdőkben, összehangolását a fafeldolgozással és a fafelhasználás lehető növelését. Ennek egyelőre ellentmondanak az ez idő szerinti alacsony faárak. Rontja a fa versenyképességét az ásványi tüzelőanyagoknak minden realitást nélkülözően alacsony ára. Ennek ellensúlyozására a németek CO₂-adó bevezetését sürgetik az Európa Közösségben, és ettől főleg az építésben remélik a fa nagyobb mértékű alkalmazását. Hátrányosnak tartják ezen törekvésekben az állami erdőtulajdon aránytalanul nagy részvételét, mert ez politikai síkon nem tud azonosulni a magánerdő-birtokosok követelményeivel. A faiparnak és kereskedelemnek jelentős nagysága ellenére is látszólag nehezebbé esik erőt összefogni ezen a téren.

Tudatosítanunk kell, hogy az erdőgazdálkodás a mai idők parancsa! Egyedül mi vagyunk abban a helyzetben, hogy az erdőt tartamosan használjuk és olyan terméket állítsunk elő, amelynek széles körű alkalmazási területen figyelemre méltó széndioxid-háztartási tulajdonságai vannak.

(AFZ 1993. 14. Ref.: Jérôme R.)

BODOR LÁSZLÓ

A természetvédelem és a Duna–Dráva Nemzeti Park létesítésének gondjai erdészszemmel (I. rész)

Móttó: A Földnek és természetes világának a legjobb az lenne, ha mi emberek nem volnánk! Mi azonban vagyunk és önös létfenntartó érdekünk a legerősebb mindenekelőtt. Akkor is vezérlő elve emberi létünknek eme kitüntetett érdeke, ha tudatosan éljük meg, hogy a körülöttünk lévő világnak – a Természetnek – kárára és nem hasznára vagyunk!

A magyar természetvédelem – mint az a szakterület képviselői között ismeretes – a magyar államerdészet bölcsőjéből cseperedett fel. Ennek egyszerű oka, hogy a szárazulat élővilágának nagyobb hányada erdőlakó volt és lesz, úgy ahogy az ember is volt, mielőtt civilizálódott és „urává vált” a Földnek. Tehát az erdész sokáig minden más feladatával együtt külön hangoztatása nélkül a természetvédelmet is magától értetődően gyakorolta a reábirított erdőben.

Mára a helyzet azonban bonyolulttá vált és – nem éppen előnyére – megváltozott. Az alábbiakban ennek az állapotnak néhány kérdésére szeretnék rávilágítani a gyakorlati erdész szemével, aki mindennap az erdőt járja, és igyekszik látni a talajvíztől a réti sasig mindent. A Föld szinte minden országában tudják már, hogy ha az emberek ilyen ütemben élik környezetüket, akkor hamarosan saját létünk válik lehetetlenné. Ezért külön-külön és egyesünten mind több intézkedést hoznak, hogy a mai környezeti viszonyokat még stabilizálni tudják vagy javítsanak rajta.

Az *első, közvetlen módja* ennek a természetvédők részéről az igyekezet volt, hogy minél több természetvédelmi területet kivegyenek a „civil” lakosság használatából és ott tilalmak árnyékában megőrizték a természetet olyannak, amilyen az adott esetben lehetséges. Így jöttek létre az első hírneves nemzeti parkok, és ezt a kezdetleges módszert gyakorolja nagyjából a magyar természetvédelem.

Anakronisztikus módon még egyes különálló fajokat és képződményeket is védenek. Elrettentő példája ennek, amikor egyes madárfajok (kánya, réti-

sas, feketególya stb.) fészkeinek védelmében erdőrészeket egész erdőállománya pusztul el, egy idő után lehetlenné téve magának a védett madárnak az ottmaradását. Ha ehhez a politikát is meg lehet lovagolni (eddig lehetett), akkor szép feladatokat lehet lehasítani és ott azután sakkban lehet tartani a többi természetrongálót. Az államtól pedig még pénzt is ki lehet csikarni hozzá!

Ez az elavult kezdeti módszer azonban súlyos hibákkal terhelt:

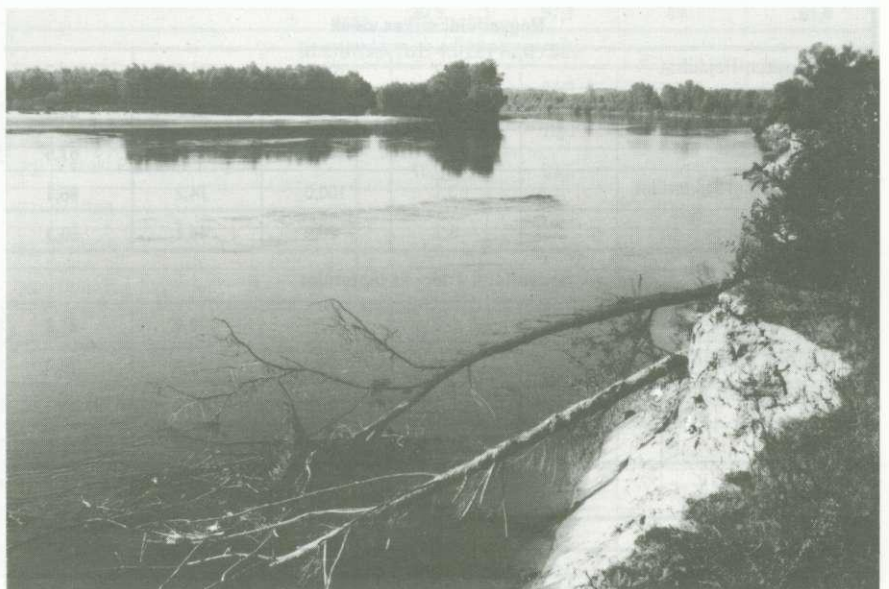
– Az egész ország kicsi és sűrűn lakott, ekkora területen igazán nem lehet érintetlen területet kialakítani. Kis területet a körülötte lévő határoktól sem lehet függetleníteni.

– Az evolúciós folyamat tőlünk függetlenül zajlik a földön. Fajok jönnek és mennek. Akkor is voltak, mikor ember nem volt és akkor is lesznek, mikor ember már nem lesz. Amikor egy faj eltűnik, a környezet válik alkalmatlanná számára, tehát a környezetet kel-

lene egészében védeni, nem a fajt. (Ezért értelmetlen például a farkast vagy a hiúz környezete nélkül magában védeni!)

– A területvédő szemléletű természetvédelem sok pénzt igényel, újabb nemzeti park újabb és újabb költségvetési forrást igényel. Az ország költségvetése pedig szegény. Ma ott tartunk, hogy például egy védett madár miatt tönkrement vágásérett sík vidéki tölgyerdőben nemcsak a pusztuló öregerdőért, de a többi ápolásért, nevelővágásért sem fizet a természetvédelem. Anyagi fedezet nélkül került sok terület természetvédelmi oltalom alá a gazdálkodók bosszúságára. A szentgáti erdőt pl. 1993. március 15. óta védetté nyilvánították. A természetvédelem folyamatosan közli a különleges kikötéseit az elvégzendő munkákra, de fenntartó létre még egy forintot sem fizetett, pedig a köznépi szólásmondás erre is igaz, „a csárdában az az úr, aki fizet, a többi csak árkon kívüli gyepmester!”

– A területtel a természetvédők gazdálkodni csak rosszabbul tudnak, mint a korábbi gazdálkodók, mert sem kialakult gyakorlatuk, sem hagyományuk ezen tevékenységhez nincs.

– A természetvédelmi területeken a hagyományos gazdálkodási tevékenység megszűnésével (ideértve a vadgazdálkodást is) olyan változások erősödnek fel, amelyek épp a céllal ellentétes folyamatot indítanak el (pl. a védendő számára káros növény- és állatfajok elszaporodása). Végig kellene gondolni, sőt pontos elemzést érdemelne, hogy nemzeti parkjaink vajon miért nem ütnek meg a nemzetközi mércét, és amely okok miatt visszaminősítettek, azok számunkra reális ráfordítással kiküszöbölhetőek-e?

– A területtel való gazdálkodáshoz gyakorlatias csoportmunka kell. Ma a természetvédelemnél egyénieskedő specialisták vannak az ornitológustól botanikusig és tovább, akik dicséretesen megvédenek egy ritka madarat vagy növényt, csak éppen a többi környezet megy tönkre. Még olyan szakbarbár is akadt közöttük, aki a természetes erdőtürsulás kőrissfájára fémtartót szögelt, mert a golya szerinte nem „rendes” fészket rakott a fára. Mások közülük addig figyelték kamerával a kányát, amíg a fészkek egy része el nem pusztult. Jelenleg még a környezet- és természetvédelem is külön hivatalokban folyik, ami mesterséges

szétválasztás, hiszen a természet a teljes környezetünknek elválaszthatatlan része.

A természetvédelem másik közvetett módja az, amikor a természetvédelmi szakemberek a probléma felismerése, vizsgálata, feltárása után megfelelő pressziót gyakorolnak (felszólítás, figyelmeztetés, pénzbírság, tiltás stb.) az ominózus gazdálkodóra.

Ezt a nyomást természetesen széles körű felvilágosító, nevelő-, tanító munka előzi meg, mert a természet védelmét nem kívenni akarják a „civil” társadalom kezéből, hanem vele együtt megoldani, hiszen a benne élők ellen és azok rovására úgysem lehet megvédeni! Ezt a korszerű természetvédelmet már gyakorolják többfelé a fejlett országokban (pl. Skandinávia, Ausztria).

Polgárjogot kellene már nyerni természetvédelemben gondolkodásában, hogy: **erdőt az erdészek, mezőt mezőgazdász nélkül, magyar természetet a rajtuk kívüli magyarok nélkül védeni biztos kudarc!**

A rossz módszer pedig ma általános ellenállást indikál! A rossz módszer alapvető oka (és ez nem csak a természetvédelemre áll) pedig az, hogy a

jogszabályokat bürokraták készítik elő és alkotják, akik a valós problémától lényegileg és földrajzilag is távol állnak. A döntéshozók elszakadtak a néptől és környezetétől, amelyre a döntést hozzák. Nem a helyiekkel van a baj! A dél-dunántúliakkal nagyon jól együtt tudunk dolgozni. Amikor egy konkrét kérdésben egyetértünk, jön a válasz, hogy mi (mármint ők!) tudjuk, de odafönről más az álláspont, a döntés, az utasítás! (Miért kell például egy védett fészek ügyében Budapesten dönteni?)

Meggyőződésem, hogy a jövőben előrelépni csak akkor fog a természetvédelem, ha a közvetett módszerre épül, azon belül is a helyi önkormányzatra fog támaszkodni. Csak a helyi önkormányzat képes leggyorsabban információt szerezni (főként folyamatos információt) a környezetéről, a védelemről dönteni, a helyi lakosokat a védelemre megfelelő eszközökkel rávenni és intézkedéseinek hatását ellenőrizni. A korszerű természetvédelemnek erre a struktúrára kell kiépülnie és alulról! A régi szerveződés „zöld” rendőrség mindenkin kívül és felül, és így is fogják kezelni mindazok, akikre akaratakat rákényszerítik.

BUNDITY GÁBOR

A Duna–Tisza közti erdők és a természetvédelem

A természetvédelem és az erdőgazdálkodás kapcsolata jelenleg nem nevezhető felhőtlennek. A konfliktusok zöme azonban nem alapvető szakmai nézeteltérésekből ered.

Az előírt korlátozások célja (egyes különleges esetektől eltekintve) „lefordítható” az erdészeti szakzsargonra is: tartamos, természetszerű erdőgazdálkodás. A probléma fő kiváltó oka az, hogy a napi politikai és ökonómiai követelmények nem ez irányba hatnak. Az ökológiai szemléletet félretelőlő, hangzatos propagandafrázisokat pufogató szemlélet több, látványos kudarcot is produkált már: ismerjük a „nyártemetőket” és bevezethetjük a „fenyőtemető” fogalmát is. Az igen kis számú, lokális szakmai tevédelektől eltekintve, az ökológiai alapú erdőgazdálkodás ilyen zsákutcákat nem eredményez. A természetvédelem szerve-

zetét jelenleg öt nemzeti park és négy természetvédelmi igazgatóság alkotja. A helyi szervek illetékességi területe eltérő ökológiai adottságokkal rendelkezik, így a szakmai munkájuk az erdőgazdálkodással kapcsolatosan is lényegesen különbözik.

A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területe mintegy 10 700 m², mely az ország területének közel egykilencede. Ez a terület magában foglalja Bács-Kiskun megyét (kivéve a Gemenci és a Béda-Karapancsai TK ide eső területeit, Csongrád megye Tiszán inneni teljes, míg a tiszántúli részéből a Mártélyi TK területét. Átnyúlik Pest megyébe (Apaj térsége) és Jász-Nagykun-Szolnok megyébe (szikrai Holt-Tisza környéke). Illetékességi területén az igazgatóság el látja a jogszabályokban lefektetett természet-, táj- és erdővagyon-védelem elsőd-

leges hatósági jogkörét (a helyi jelentőségű, korábban „megyei védettségű” természetvédelmi területeken a helyi polgármesteri hivatal – a polgármester, illetve jegyző útján – látja el az elsődleges hatósági jogkört).

A Nemzeti Park Igazgatósága az illetékességi területén belül 80 000 ha nagyságú országos jelentőségű védett természeti területen gyakorolja a természetvédelmi kezelést, mely az 1994. június 1-i állapot szerint az e célú országos feladat közel egynolcada.

A térség inkább mezőgazdasági táj. Erdősültsége az országos átlaghoz közeli (18%). A honfoglalás idején – Anonymus nyomán – a táj erdősültségét – egyes elemzések alapján – kb. 35%-ra lehet becsülni. Ehhez járultak még a nádas-zsombékos-ligetes területek.

Ezt a tájat az ember fokozatosan alakította át, míg a mai kép ki nem formálódott. A feudalizmus kialakulásakor az erdők égetése, a török háborúk, a hódoltság és az azt követő idők erdőirtása, a folyószabályozások, a szocialista mezőgazdaság megalomániája jórészt az erdők és a fás térségek területét csökkentette. A fás növényzetre további negatív hatást jelentett a meg gondolatlan vízen-

dezés, mely jóformán csak vízelvezetésben valósult meg.

Végül a kényszer vitte rá az itt lakó embert arra, hogy fásítson, erdőt telepítsen. A századfordulót megelőző időkben a homokviharok, a mozgó buckák kártételei vezették rá a Duna-Tisza közén élőket a homokmegkötő fásításokra. Emellett az alföldfásítás fő kiváltó oka a trianoni békediktátum.

Így a térség erdőterülete, ha szerény mértékben is, de emelkedett. A második világháború után az erdőtelepítés, fásítás üteme erősen felgyorsult, az erdők területe jelentősen bővült, ez azonban elsősorban a monokultúrák területének a növekedését eredményezte. Ezek ökológiai vonatkozásban nem fedik az erdő fogalmát. Jelentős részük életközösségi értelemben nem magyarázható, igen sérülékenyek, nem ellenállóak a károsításokkal szemben, regenerációs képességük gyakorlatilag nincs. Még ezen monokultúrák is többet ígérnek azonban a természetvédelemnek, mint az intenzív mezőgazdasági területek. A szántóföldre telepített erdő-monokultúra megteremtheti a későbbi természetes erdő termőhelyi alapjait.

A monokultúrák sorából az akácot ki kell emelni. Ez a fafaj a közelmúltban heves viták tárgya volt. Az tény, hogy hozzájárult a tájhoz, sőt tájkép-meghatározó elemmé vált, s az alföldi, tanyasi ember legsokoldalúbb, legjobban használható fafaja lett (szerszámfa, épületfa, oszlop, tűzifa stb.), de intenzív nitrogénfelhalmozása, mint egy műtrágyázás, átalakítja a vegetációt. Bár bizonyos sajátos (egyébként beszűkült) élőhelyet jelent, védett természeti területen a jelenléte zavaró. Egyes zónákban nemkívánatos elem, másutt aránya nem növekedhet, sőt térfoglalását célszerű csökkenteni. Itt telepítésben és magról való erdőfelújításban az őshonos, nem tájidegen fafaj(ok) mellett kis elegyaránya elfogadható.

A nemesnyár-ültetvényeket (ezek a klasszikus értelemben nem is nevezhetők erdőnek) a védett természeti területen fokozatosan fel kell számolni. Kétes „eredményük” többek között az, hogy a genetikailag tisztá feketeenyár (amelyre a további nemesnyár-nemesítéshez lenne szükség) szinte már csak hírmondónak maradt. Az ártéri erdőkben a nemes nyár arányát vissza kell szorítani. A fenyvesek térségünkben a homoki termőhelyeken található, főleg pionír jellegű telepített erdőként, bár az erdőfelújításban is jelentős a szerepük. A fenyveseket mint monokultúrát több katasztrófa is fenyegeti. Az erdeifenyvesekben a Fomes-károsítás igen nagy méreteket öltött, de mára már a feketeenyvesek is pusztul-

nak. Emiatt már a 30-40 éves fenyveseket nagy arányban kell egészségügyi véghasználatra kitermelni. Ugyanakkor a nagy kiterjedésű fenyő-monokultúrák potenciális tűzfészkek, melyek az elmúlt évtized aszályos időjárása miatt napjainkra komoly fenyegetéssé váltak. Az 1993-as év nyarán a fenyegetés valósággá vált, több száz hektár fenyves égett le szinte megállíthatatlanul, megfékezhetetlenül. A fenyvesek egyértelműen megszüntetendők a védett természeti területeken.

A térség védett természeti területein ökológiai szempontból általában nem az erdő a legértékesebb, de az alacsony erdőszűrség miatt minden fával borított területnek nagy a jelentősége, mint élőhelynek és ökológiai menedéknek. A maradvány természetes vagy a természeteshez igen közelálló erdők azonban ökológiai értelemben is kiemelt jelentőségűek, ezekből mára igen kevés található. Zömük védett természeti területen áll. Az ilyen erdők megóvása, fenntartása elsőrendű feladat, melyhez a jogszabályok által ránk ruházott minden hatósági felhatalmazást ki kell használni. Ezen erdők ma már aligha nevezhetők ember által nem bolygatott ősvadonnak, de visszaszorultságuk ellenére is még sokat megőriztek eredeti mivoltukból. Sorrendben ezek a következők:

Puhafás ligeterdők (Salicetum albaefragilis)

A folyóparti galériaerdők maradványai. A mélyebb térszintben, a medrek szegélyében találjuk a füzet, a magasabb térszintben már a keményfás ligeterdők húzódnak, melyek a feltöltődés folyamán alakulnak át a puhafás ligeterdőkbe. Fő fafaja a névadó fehér fűz (Salix alba).

Tölgy-kőris-szil ligeterdők (Fraxino pannonicae-Ulmetum)

Két kialakulási fejlődésük van. Az egyik a kőrislápok, égerlápok feltöltődése, míg a másik a fűz ligeterdő szukcessziója nyomán alakult ki. A kétféle ligeterdő a sok közös vonás ellenére jól elkülöníthető. A láperdők feltöltődése folytán létrejött keményfás ligeterdők lombkoronaszintjében a névadó fafajokon kívül megtalálható a fehér nyár (Populus alba), helyenként a rezgő nyár (Populus tremula) és kettejük számos hibridje. Cserjeszintjükben élesen elválik a magasabb és a mélyebb fekvés. A mélyebb fekvésre jellemző a kutyabenge (Rhamnus cathartica), a vörösgyűrűs som (Cornus sanguinea), a kányabangita

(Viburnum opulus), míg a szárazabb, magasabb fekvésre, mely már átmenet a gyöngyvirágos tölgyesbe, a fagyal (Ligustrum vulgare), a mogyoró (Corylus avellana), a csíkos kecskerágó (Eunymus europaea). Ez a növénytársulás, mely az ártéri és a nedves térségek klimax társulása, igen értékes és nagyon fajgazdag lágy szárú gyepszinttel is rendelkezik. Mind a gerinctelen, mind a gerinces állatvilága igen gazdag.

Borókás-nyárasok (Junipero-Populetum albae)

Homoki növénytársulás, a magyar csenkeszes gyeppen jelenik meg, többékevésbé záródott, ligetszerű fehér nyárral (Populus alba) tarkított borókásokból – melyet a közönséges boróka (Juniperus communis) alkot – alakul ki. A szukcesszió folyamán a nyár kiszorítja maga alól a fényigényes borókat. A szakirodalom négy fejlődési stádiumát írja le a fátlan borókástól a záródott, boróka nélküli nyárasig: a boróka először a nyárfolatok szélére szorul ki, majd az életfeltétele ott is megszűnik. A buckás vidéken igen változatos kép alakulhat ki a termőhelylanc és a szukcessziós stádiumok variációjaként, melyet a fehér nyárasok előfordulási formái (völgy-, teknő-, öböl-, pionírtípus) tovább színesítenek. A társulás társfajokban nem túl gazdag, mely főleg a száraz klímának tudható be.

Gyöngyvirágos-tölgyesek (Convallario-Quercetum)

A homoki erdők klímataársulása, a leggazdagabb növény- és állatvilággal. Cserjeszintje sűrű, alatta lágyszárúak tömege.

A lombkoronaszintet a fehér nyár (Populus alba) és a kocsányos tölgy (Quercus robur) alkotja. Itt-ott megtalálható a vadkörte (Pyrus pyraeaster) is. A gyöngyvirágos-tölgyes vízigényes társulás. Az utóbbi idők száraz időjárása és egyéb okok miatt a talajvízszint olyan erősen csökkent, hogy ezen társulások már létükben veszélyeztetettek. Bár sarjzatással felújíthatók, a megváltozott ökológiai viszonyok miatt a cserjeszint egyes fajai (pl. galagonya) a felverődő sarjakat elnyomhatják.

Az értékes fás növénytársulások védelme, valamint az ökológiai kívánalmak érvényre juttatása végett az Igazgatóságnak több eszköz áll a rendelkezésére. Erdészeti ügyekben szakhatóság, és részt vesz már az erdőtervezés folyamatában is. Ekkor lehet a hosszú távú természetvédelmi érdekeknek megfelelő erdőkép (vegyes korú, elegyes) kialakítá-

sához szükséges kívánalmakat a gyakorlati végrehajtás számára megfogalmazni.

Fajok aránya

A jelenlegi, gazdálkodási célra orientált erdők fajajösszetétele, elegyaránya deformált. Fajszegények, állékonyságuk kicsi. Az ápolóvágások végrehajtásakor is az ökonómiai megfontolások alapján válogatnak, csökkentik a genetikai állományt. Tervezéskor az előhasználatok előírásakor az a kívánatos, hogy az állomány elegyes és fajgazdag maradjon, és lehetőleg az elegyarány a természetes erdőtüpusok fajajösszetételéhez minél jobban közelítsen. Sajnos, jelenleg több olyan – többek között pénzügyi – szabály létezik, melyek nem ez irányba terelik az erdőgazdát.

Vágáskor

A vágáskor a védett természeti területen fekvő erdőkben magasabb, nem az ökonómia által meghatározott. A magasabb vágáskor „eredményeként” a faállományok és a faegyedek átlagéletkora megnő. Az idősebb állomány sokkal jobb élőhelyet jelent, mint a fiatal. Megnő a fajok száma, a társulás sokkal értékesebb lesz. A faállomány értéke növekszik az esetleges növedécsökkenés ellenére is.

Erdőfelújítás

Védett természeti területen előnyben kell részesíteni a természetes felújítási módokat. Térségünkben ez a sarjztatás. Ennek folyamán az őshonos, nem tájidegen fajok genetikai gazdagsága megmarad, a majdnai állomány is természetes lesz. Akácoknál is a sarjztatás a célserű, mivel ezzel érhető el minimális zavarás, a talajélet szinte háborítatlan marad. Mesterséges felújítás esetén minimális talajművelés mellett őshonos, nem tájidegen fajokot kell alkalmazni. Szélsőséges esetekben egyes fajok alkalomszerűen felhasználhatók abban az esetben is, ha nem őshonosak, de igen közeli rokonai az őshonos fajoknak és az ökológiai rendszerbe még beillenek (ilyen fajok többek között a pusztaszil). A tuskózás nem kívánatos. A tuskóösszetolás tilos. Ez a tájkép rombolásán túl legtöbbször a keletkezett kis mennyiségű humuszt megsemmisíti annak élővilágával együtt.

Az erdőrészlet alakja, területe

Természetvédelmi szempontból látószólag közömbös az erdőrészlethatárok

meghúzása. A gyakorlati munka folyamán azonban igen nagy a jelentősége az erdőrészletek gondos kialakításának. Az egységes kezelés miatt jobb a több kisebb, de egyöntetű erdőrészlet, mint az összevont nagy. Így mint élőhely is jobban kezelhető és a szükséges előírásokat is pontosabban lehet körvonalazni. A több erdőrészlet eredményeképpen az idő folyamán az erdőtömb igen változatosá válik mind a kor, mind a faj és elegyarány szempontjából. A kis területű erdőrészletek esetében a szükséges véghasználatok is jobban elvégezhetőek, kevesebb a korlátozás.

Az Igazgatóság mind az előzetes, mind a zárójegyzőkönyv összeállításakor képviselteti magát, és részt vesznek munkatársai is a részletenkénti tárgyaláson. Igény szerint a természetvédelem helyi, az adott területet legjobban ismerő területkezelői is bekapcsolódnak az erdőtervezés terepi munkálataiba.

Az éves tervek jóváhagyása, kiemelten a véghasználatok szükségességének az elbírálása és a tervezett vágásterület térségének komplex feltárása igényel igen gondos munkát. Általában a minden körülményre kiterjedő vizsgálat folyamán alakítjuk ki a véleményünket. A hozzájárulás során kell meghatározni a szükséges korlátozásokat. Általános szabály, hogy fahasználati munkák csak október 1. és március 15. között végezhetőek a védett természeti területen. Külön megfontolást igényel, hogy az akác visszaszorítása miatt esetleg nyár végi véghasználat lehetséges-e? Térségünkben nincs olyan erdőgazda, kinek ez komoly gondot okozhatna, ezért az időbeni korlátozás, ahol csak igen megalapozott, rendkívüli eseményre hivatkozó kérelemnek ad helyt az Igazgatóság, de akkor is csak tisztítás és gyérítés esetében.

Többször felmerült már az a kérdés, hogy az erdőtervben egyszerűen már „engedélyezett” fahasználati munkát a természetvédelem miért véleményezi ismétlenül az éves tervben. Ezt több dolog is indokolja. Egyrészt az erdőtervezés óta újabb, korlátozást vagy esetleg tiltást jelentő körülmény is felmerülhet (új fészkelőhely, új növényélőhely fellelése stb.), másrészt az évenkénti véghasználati területek egymáshoz való viszonyát is figyelembe kell venni. Nagy, összefüggő véghasználati terület (5 ha) nem keletkezhet. A vegyes korú mozaikos erdőkép kialakítása végett az ennél nagyobb nyílt területet eredményező, egymást követő véghasználat nem végezhető. Visszatérés csak abban az esetben lehetséges, ha a korábbi vágásterületen az erdőfelújítás már beállt. A vágásterületek sakktablettásként, csúcsukkal érintkezhetnek csak

a nagy területű erdőrészletekben, vagy kulisszás módszert kell alkalmazni. Ez esetben a védősáv legalább 100 m. A védett természeti területen álló erdőre vonatkozó erdőtervben a véghasználati előírás csupán lehetőség. A vágáskort emelni kell a biológiai vágáskor közelébe a természetes, illetve természeteszerű erdőben. Arra azonban ügyelni kell, hogy a sarjztatandó erdőrészletekben a faállományt még sarjzadóképes állapotában termeljék le.

A monokultúrák esetében az általános erdőtervezési előírások elfogadhatóak, de ezekre is vonatkozik a tér- és időbeli korlátozás. A fakitermelésekhez a hozzájárulás megadása minden esetben alapos, körültekintő szakmai munkát igényel. Előzetesen azonban meg kell határozni a prioritásokat, s a szükséges kezelést eszerint kell végezni.

Egyes esetekben akár az állomány összeomlásáig való fenntartása a kívánatos, míg más esetben az időben való felújítás vezet eredményre.

Előfordulhat, hogy hibás szakmai döntés folytán (a vágáskor túlzott kitolása) az ökológiai viszonyok romlása, valamint az agresszív, adventív fajok (ámor, zöldjuhar, amerikai kőris, bálványfa stb.) megjelenése és térhódítása miatt az eredeti célkitűzéssel ellentétes végeredményhez jutunk. Ilyenkor a már összeomló állomány nem újul és ökológiailag (s fahasználatilag is) értéktelen erdőtársulássá (ámoros, bálványfás stb.) válhat. A jó szándékú, de laikus természetbarát általában azt érték meg legnehezebben, hogy az időben végzett véghasználat is szolgálhatja a természetvédelmet.

Erdőtelepítéskor a tervezett helyet is vizsgálni kell. A telepítés nem végezhető ökológiailag értékes helyen és nem okozhatja védett növények és állatok tömeges pusztulását. Védett természeti területen erdőtelepítésre, főleg a szántó-, gyümölcsös és szőlőterületeket kell igénybe venni és kizárólagosan őshonos, nem tájidegen faj alkalmazható (akác elegyfajként a korábban leírt arányig elfogadható a homoki termőhelyeken).

Az általános irányelveken belül védett természeti területekenként a célok és az azok eléréséhez szükséges előírások különbözőek. Ezeket a kezelési utasítás tartalmazza, melyet a törvényes előírások (Erdőtörvény, Földtörvény, Törvény a természet védelméről) mindenkorai szabályaihoz kell igazítani. A közeljövőben, az erdővel kapcsolatos törvények elfogadása után dolgozza ki az Igazgatóság az új – s reméljük hosszú távra érvényes – kezelési utasítást, melyet hivatalosan közöl minden erdőgazdálkodóval.

FAKITERMELÉS HELYETT GYÓGYSZERALAPANYAG?

Oxigén

Balog István riportja Balogh János akadémikussal

A gátlástalan erdőirtás szerte a világon üzleti okokra vezethető vissza. Balogh János professzor hogyan vélekedik minderről, milyen következmények várhatók a természetes génbankok pusztulásával?

Becslések szerint hány növény- és állatfaj él a Földön mennyit ismerünk konkrétan ezekből a fajokból?

Előbb a kérdés második felére válaszolok, mert megközelítőleg pontos számot tudunk. Közel másfél millió növény- és állatfaj van rögzítve gyűjteményekben. Hogy mennyi a Földön a növény- és az állatfaj népeisége, ezt csak becsülni tudjuk. A becslések **két szélső határ** között mozognak. A pesszimisták azt mondják, hogy legfeljebb 10 millió faj él a Földön. Vannak olyan becslések, melyek szerint 30-35 millió fajjal kell számolnunk. Ez azt jelenti, hogy az egész növény- és állatvilágnak alig 5%-át ismerjük, és a többi 95% teljesen ismeretlen. Bármelyik számot fogadjuk is el, a fajgazdság óriási potenciális kincse az emberiségnek. Hiszen hány gyógynövényt nem ismerünk még, vajon hány tápláló levél, gumó vagy termés szolgálhatja az embert. Vagyis azt sem tudjuk, hogy mi az, amit elpusztítunk. Elpusztul, mert a legnagyobb rész a trópusi őserdőben él. „Szerencsére” a sík vidéki őserdőben – ahol az ültetvények terjedése és az azt megelőző erdőirtás a legintenzívebb – kevesebb faj található. A hegyvidéki őserdők, ahol a legnagyobb a fajgazdság, viszonylag biztonságban vannak.

Mi a magyarázata annak, hogy az ún. kultúremberiség alig két tucat növényt használ táplálkozásra, holott lényegesen több az ehető fajok száma?

Nem tudok értelmes magyarázatot adni. Egyfajta tunyaság. Mintegy háromezer növényfajt ismerünk, ami számottevő emberi táplálék lehetne. Ha például nem európai, illetve az északi

féltekén élők szempontjából nézzük a dolgot, igen érdekes tapasztalataink vannak. Például Közép-Amerikában, mondjuk Mexikóban, minden város környéknek megvan a saját babfaja. Ez a közönséges bab, de minden városban különböző fajok vannak. Ha levelét, virágát, termését egymás mellé tesszük, azt mondhatnánk, hogy ezek mind különböző növényfajok. Vagyis a génállományát őrzik ezeknek a fajoknak. Visszatérve az abszolút számra, és hogy ez miért izgalmas téma, ennek oka a rendkívül gyors kihalás, 8–10 évvel ezelőtt azt mondták, hogy napoként körülbelül egy növény-, illetve állatfaj hal ki. A kilencvenes évekre a trópusokon ez a kihalási sebesség a percnkénti egy fajra gyosulhat fel. Persze ez csak játék a számokkal, hiszen konkrét tudományos bizonyítékunk nincs. De ha az alsó határt fogadjuk el és számolunk a geológiai idővel, akkor oda lyukadunk ki, hogy az akkori kataklizmát figyelembe véve, ezerévenként halt ki egy sárkánygyík.

Némi reményt ad, hogy ezt a sebességet nem lehet „tartani”.

Az emberi kapzsiság néha segítségére van a természetnek. Hiszen egy adott területen lévő őserdő irtásánál is mindig akad 10-20% olyan peremterület, ahonnan már nem gazdaságos a kitermelés. Így ezek a reliktumok valamit megőriznek arra az időre, amikor **az emberiség esze megjön és elkezd az őserdők helyreállítását**. Bebizonyosodott, hogy van az őserdő-hasznosításnak más módja is, mint a kitermelés. Számításokkal igazolható, hogy ha az erdőt érintetlenül hagyjuk, és csak a drognövényeket gyűjtjük be megfelelő kémélettel, az akkora hasznot ad, mint ha a tarvágott faanyag cellulózértékét számoljuk. Ezek már gazdasági érvek. Most már csak arra lenne szükség, hogy ez a kihasználási mód elterjedjen.

Costa-Ricában láttam olyan kutatóintézetet, egy védett őserdőbe telepítve, mely kutatja a különböző növények drogtartalmát és küldik a gyógyszergyáraknak. Tendencia ugyanis, hogy a szintetikus gyógyszereket visszaszorítsák. Hatékonyabbak is, nincs mellékhatásuk és gyártáskor nem keletkezik annyi veszélyes hulladék.

Az őserdők ajándéka*

Dr. Dávid Tamás fitoterápiája

– Ortopéd sebészként kerültem tizenkét évvel ezelőtt Dél- és Közép-Amerikába. Különböző országokban dolgoztam, és az Amazonas mentén élő népek között én lettem az igazi „tisztelre méltó nagy fehér ember”. Gyógyítottam és ők elismertek. Leegyszerűsítve a történetet; ők igen hálásak voltak nekem, és ennek jeléül ősi szent növényeikről *sámánjaik elárulták nekem*, hogy azok mi mindenre használhatók. Regényes jelenetek főszereplője voltam, és *sájhagyomány úján terjedő receptjeiket elmondásuk alapján lejegyeztem*. Ezek valójában fitoterápiás gyógymódok voltak és *sok ezer éves tapasztalatokat tömörítettek magukban*. Tudnivaló, hogy azon a vidéken negyven-negyvenöt fokos a hőség és kilencven százalékos páratartalom jellemzi az időjárást. Ennek megfelelően igen nehéz a növénygyűjtés a dzsungelben. Ők apáról fiúra örökölték át a lelőhelyek titkát, s azt is, mi mire való. Több növényről kiderült, hogy a nedve alkalmas tumorsejtek zsugorítására – egyszerűen abból származott az információ, hogy a környéken alig ismerték a rákos haláleseteket. Növényi kompozíciójukkal rendbe hozták daganatos betegségben szenvedő társaikat, illetve konzerválták állapotukat: ma azt mondanánk, többéves túlélést tettek lehetővé a sámánok számukra.

Csak azután kezdtük el gyűjteni és Ausztriába szállítani a gyógynövényeket. Persze a szállítás sem egyszerű

dolog, hiszen más égövről, más állapotban érkeznek ezek a több száz gyűjtő kezényomának „gyümölcssei”. Ausztriában először *állatklinikán folytat a kísérletek*. Amikor bebizonyosodott, hogy az általam operált kutya tumorsejtjei zsugorodtak, amikor ott sikert értem el, kezdődött csak el a humán gyógyítás.

– Az osztrák állam – szerénytelenség nélkül állítom – elismert engem (Dr. Dávid Tamás az Osztrák Becsületrend birtokosa és 30 millió ATS-t kapott az államtól kutatásaihoz), és igen jelentős összeggel támogat. Alomáshelyeket alakítottunk ki több dél-amerikai országban, ahol gyűjtik nekünk, tárolják, csomagolják és onnan szakszerűen szállítják a terápia alapanyagait. Kutatóállomásaink száma évről évre nő.

– Ezt a terápiát három hónap múlva véglegesen regisztrálják Ausztriában. A kezelése során annyi mindenre bebizonyosodott, hogy vese-, illetve májkárosodás, mint más hagyományos konzervatív kezeléseknél nyomán előfordult, itt nem tapasztalható.

– A beteg állapotától és *anyagi helyzetétől függően* 4–8–12 ezer schilling a kezelés, de én itt, Budapesten ingyenes tanácsadást garantálok, s egy bizonyos kontingenst az osztrák anyagból ingyenesen szállítatok Magyarországra. Mindenki annyival járul hozzá a saját kezeléséhez, amennyit a pénztárcája kibír.

A Somogyi Erdőkért

Immár harmadízben került sor a „Somogyi Erdőkért” kitüntető aranygyűrűk átadására.

A 12 javaslat közül az erre a célra létrehozott bíráló testület döntött a kitüntetettek személyéről. A kitüntetést alapító *Bóna József* vezérigazgató adta át a gyűrűket és az okleveleket *Kovács Imrénék*, a somogyvári erdészet Cseralja kerületvezető erdészenek, *Salekoviics Lászlónak* a nagyatádi erdészet közelmúltban nyugdíjba vonult szállítási-, értékesítési ágazatvezetőjének és *dr. Göndöcz Gyulának*, a zselici erdészet igazgatójának.

A kitüntetési- és a Köztársaság-napi ünnepség után *Magyar Ferenc* Nimród vadászremmel kitüntetett fotóművész természetfotóiból rendezett kiállítást nyitotta meg *Gellér Tibor*, a Nimród folyóirat szerkesztője. A hivatalos megnyitót követően a művész diaporáma bemutatót tartott. A két vetítéggel vetített, egymásba áttűnő csodálatos diaképek, hangulatok aláfestéssel, kivívták a közönség csodálatát. A kiállítás a fiatalok természetszeretőinek, természetismeretükre segítése három héten keresztül volt nyitva. A város összes iskoláját meghívták, de természetesen az óvodásoktól a nyugdíjasokig nagyon sokan látogatták meg, és a kiállítás egyértelmű sikert aratott.

Dietrich Miklós

* Részletek Várhegyi Andrea riportjából (Magyar Nemzet, 1994. október 15.)

Késői búcsú Babos Imrétől

Mindnyájan hordozunk életünk során olyan terheket, amelyektől nem szabadulhatunk. Amikor mesteremet, *Babos Imrét* elvesztettük, nem voltam olyan állapotban, hogy emlékeinek felidézésével, nagyságának ecsetelésével, hálám kifejezésével búcsút vegyek. Halálának 15 évi fordulóját használok fel arra, hogy pótoljam a mulasztottakat. Nem kívánok nekrológot írni, annak idején megtették ezt a tőle hivatalosan elkészítőnk. Személyes élményeim kereténél szeretném bemutatni és megörökíteni felejthetetlen alakját. Tanulság ez abból a szempontból is, hogy működése átöleli az elmúlt hét évtized erdőgazdaságának, erdőművelésének történetét.

Első és nagyon emlékezetes találkozásunk 1943-hoz, egyetemista koromhoz, erdőműveléstan tanulmány-utamhoz fűződik. Akkor még Kárpátok övezte hegyvidékekben gondolkodtunk, s erdőkben gazdag világunkat tükrözte felsőoktatási rendszerünk is. Meglepetésként hatott, amikor Ráckevén élénk állt egy különleges sportruhát viselő, térdnadrágos, bakancsos erdész, határozottságot, nagy tapasztalatot árasztó egyéniség, Babos Imre erdőmérnök, s a Magyar Alföld bajairól, a fás kultúra megteremtésének fontosságáról és módokról beszélt. A tanultakkal ellentétet hirdető és az Alföld homoki erdészeti munkáit kiemelő, szépen kifejtett mondatai, ízes beszéde felkeltette figyelmünket. Kunadacsi-pusztavacsi telepítései azóta közismertté, tanulóhelyé, híressé váltak. Így nőtt szemünkben, szememben is, óriássá alakja. Lenyűgözött, szinte látomássá magasodott egyénisége, amit később sem tudtam magamról igazán lefejtetni.

A második nagy találkozásra a Bakonyban, ugodi erdőgondnok koromban, 1949 kora őszén került sor. Ekkor már kis körökben legalábbis ismertté vált, hogy elmélyültebb tanokat sürgetek bevezetni a bükkösök felújítására a termőhelynek és a növényzetnek a bevonásával. Nagyra becsült erdőgazgató-helyettesem, *Rab János Győrből* hozta ki hozzá. Hármásban bogarásztuk végig a magasbakonyi erdőket. A talajjelző növények hasznosítását kellett bemutatnom, s kapcsolnom a természetes erdőfelújítás sikeresebbé tételéhez. Órák múltán egy tisztáson felvett egy fűcso-

mót, kunkorgó árvalányhajat, mondván, ha ezt is ismerem, hisz nekem. *Stipa capillataról*, az ősz homoki díszéről, a legelők „nebáncsvirágáról” sokat tudtam. Ezzel csatát is nyertem. Elrendelte anyagi támogatásomat, könyv- és felszerelés vásárlására kaptam lehetőséget. Gyűjteményt kellett összeállítanom a bükkösök ökológiai csoportok szerinti útmutató növényeiről. Tablóim évekig függtek az OEF folyosóin. Segített ahhoz is, hogy az MTA kutatói ösztöndíját elnyerjem majd az ERTI-hez kerüljek.

Babos Imre a magyar erdőművelés nagy alakja, a hazai erdészeti ökológia megalapítója volt. A Központ Erdőművelési főosztály vezetőjeként ő szervezte meg és fogta össze azt a nagyszerű erdőművelő gárdát, amelynek segítségével minden erdőgazdasági tájon kialakulhatott a helyi viszonyokhoz leginkább alkalmazkodó telepítő, felújító és nevelő tevékenység. Ez országosan több mint félmillió ha új erdő létesítéséhez vezetett. Éppen a legsilányabb termőhelyeket borítja ma és védi jótékonyan erdő. Az erdőművelés ezen aranykorának elindítója, de mozgatója is volt.

Annak ellenére, hogy 1953-ban az ERTI-hez került, főleg az Alföldet járta, lelkesítette az erdészeket, tanította és tanulta a talaj kivallatását és a fásítás eredményes tennivalóit. Az ERTI termőhelyfeltérési osztályvezetőjeként igyekezett olyan kutatócsoportot kialakítani, akik segítséget nyújtottak a nagy feladatok megoldásához. Magával ragadó volt munkaszeretete, hihetetlen tennivágyása, állandóan mozgósításra készített aktivitása, mindig újat és jobbat keresése. Igényes volt ismeretek szerzésében, és igényes kutatási eredményeinek közlésében. Sajátos ízzel írt tanulmányai tapasztalatokkal, adatokkal alátámasztottak, terepi és laboratóriumi vizsgálattal igazoltak. Elkötelezett munkaszeretetére mi sem jellemzőbb, mint az, hogy munkahelyére reggelente terepi öltözetben elsőként érkezett. Író- vagy laborasztalhoz sietett, s merült el munkájában.

Ugyanilyen fáradhatatlannak bizonyult a terepen, erdőbejárásain is. Szeretett utazni és utaztatni. Talán itt ütközött ki az a romantikus hajlama, amely fiatal korában a tengerhez vonzotta. Bár Makón született, 1901-ben, korai tengerész vágya tarnskircheni hadapródiskolába vezette. Az első világháború eseményei miatt már csak Makón fejezte be középiskoláit. Erdőmérnöki oklevelét 1925-

ben Sopronban szerezte. Ráckeven pagonnyerdész, erdőgondnok, majd erdőgazdaság igazgatója. Az államosítás után 1948-ban került központi szolgálatba, ahol erdőművelési főosztályvezető, majd az Alföld területi igazgatója lett.

Nemcsak az élőbeszédnek, hanem az írótoltnak is mestere volt. Mintegy 160 írásmű tanúskodik erről. Már uradalmi szolgálata idején is többször ír beszámolót, igazából ilyen tevékenységre a központi irányítás során kényszerül. Ő írja az első országos erdőművelési utasítást, amelynek alapelveiről az általa indított Erdészeti Tudományos Kiskönyvtár sorozat 2. sz. könyvecskéjében (1952) számol be. Szerinte hazánk égető fahiányán két módon segíthetünk: „erdőben a helyes fafajválasztással” és „az erdőszűltség minél gyorsabb ütemű gyarapításával”. A hullámtérítésnek, a gyorsan növekvő fafajok alkalmazásának, az út- és mezővédő erdők létesítésének, a fenyvesítés sürgetésének, a korszerű maggazdálkodásnak lelkes apostola. Érdekes az is, hogy a hegy- és dombvidéki erdőkben az elegendő szárlalásra épített csoportos készletgondozó erdőgazdálkodást tartja a legkedvezőbbnek: „...a talaj és a légtér folyamatos hasznosításával a fákat állandóan termelővé...” kell alakítani! Országos bevezetésre azonban nem javasolja, legfeljebb a zalai erdeifenyvesekben helyénvaló az alkalmazása. Elítéli az 1949-ben északi középhegvidéken elrendelt svájci mintájú egyedi szárlalást is. Ma álmomány romhalmazokat észlelhetnénk bevezetése esetén. Sem az őserdő, sem a tarvágás nem lehet gazdasági ideál. Az átmeneti, hosszabb felújítási időszakokkal dolgozó szárlalóvágásnak ad előnyt.

Befejezésül még egy találkozónkat emelem ki, melyet haza- és szakmaszeretetére igen sajátosnak vélek. 1957 március elején Pestre rendelték, s akaratom ellenére el kellett fogadnom az ERTI-ben a tudományos osztályvezetést. A történelmi események után első utam volt fővárosunkba, s a központba. Babos Imrénél jöttünk össze néhányan, s mindjárt feladatokkal látott el bennünket. Nem akartunk tanulmányt leadni, mire kifejtette, hogy az álmódosások kora lejárt, nem lehet ilyen nehéz helyzetben a szakmát magára hagyni, csak munkánk eredménye segíthet át a bajokon. Végigsimította állandóan viselt, legendás fekete nyakkendőjét. Sajnos nem érte meg át-

THEODOR DÄUBLER

A bükk

És szól a bükk: lombomban létezem.
Beszédes bölcsesség bennem nem ébred:
burjánzó ágbózótommal beszélek.
A por fölött a lomb az életem.

Fölbuzdulok az első melegen.
Int a tavasz: szólni kezdek derűsen,
mindenkihez egyformán egyszerűen
S bámulsz, mily rozsdabarna kezdetem!

Erdőmben csupa nyár-öröm vagyok.
Ködöt idézek, ágaimra szállót;
eső vagyok: nedvességet kívánok.
Elhal a hőség, s zöldem fölragyog.

Szürkén vállalom téli tisztemet.
De előbb az őszt lényemről lerázom.
Nélkülem nem volt még ősz a világon.
S most szőnyeg leszek, rőtbarsony berek.

(Rónay György fordítása)

cserélését, színesre váltását. Ahol először és többször is együtt voltunk, az alföldi homok fenyveseiben érte a tragikus baj, s 1979. október 4-én hunyt el.

A mezőgazdasági tudományok doktora fokozatot már 1955-ben megszerezte. 1959-ben Bedő Albert-díjat kapott. Egyetemünk c. egyetemi tanári címmel, majd hamarosan, 1968-ban Doktor honoris causa kitüntetéssel tisztelgett nagysága előtt. Az OEE 1984-es kecskeméti közgyűlésén az ERTI helyi székháza falán márványtáblába vésette emlékét. Hiszem, hogy alkotása még nagyobb és maradandóbb tanítványaiban. Különösen igen erős a hála bennem, mert életemet, szakmai működésemet szinte teljesen átadta áldásos tevékenységére. Sokszor volt nehéz helyzetben magatartása és erdész elhivatottsága, példamutató erdőszeretete követésre méltó. Babos Imre mind a gyakorlati erdőművelés, mind a szellemi megalapozás terén hihetetlen nagyot alkotott! Sokszor idézzük tanításait s írásban is tovább adtuk az utókor-nak. Jó alkalom kínálkozik a mai nehéz helyzetben is azokból meríteni!

Dr. Majer Antal
ny. tanszékvezető egyetemi tanár

Műszaki napok

A Veszprémi Erdőgazdaság Rt. adott otthont a FAGOSZ által rendezett műszaki napnak.

A bemutatón a KUHN Kft. és a Duna Interservice tartott tájékoztatást. A félszáz megjelent szakember elismerően nézte végig a FAI földmunkagép kezelőjének gépbemutatóját. Nem mindennapi látvány volt. A gépkezelő valószínűleg egy talajtornásztól vette a koreográfiát, mert a hátraszálló kivételével minden gyakorlatot megcsinált a gépével.

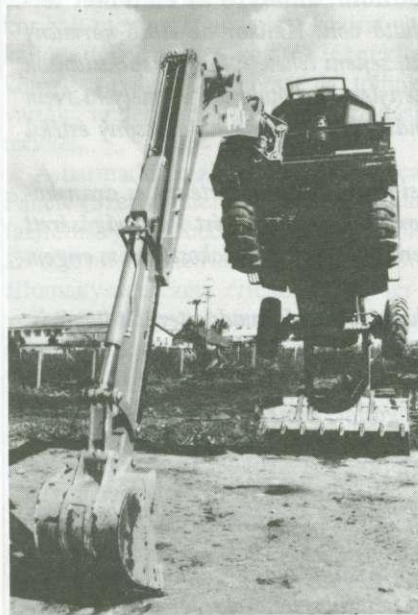
Forgalmazó a KUHN Kft. Cím: 1209 Budapest, XX., Ócsai út 5. Fax: 286-0207.

Bemutatták a PALFINGER erdőgazdasági darut, targoncát, és több típusú Mitsubishi gépkocsit. Kétségtelen, a jövő az itt látott korszerű és gazdaságos üzemeltetésű gépeké. A szervezett bemutató jó hírverés volt.

A nagy teljesítményű gépekkel gazdagodott a SEFAG Rt. gépparkja. Három darab finn gyártmányú, SISU típusú önrakodós terepjáró gépkocsit vásároltak a közelmúltban. A LOGLIFT 81 S típusú daruval felszerelt, rakoncázott gépek 12 tonna rönk, illetve sarangolt faanyag szállítására képesek, gyakorlatilag a tőtől a felhasználási helyig. A 330, illetve 260 lóerős motorok a háromtengelyes autó első 4 kerekét hajtják, míg a hátsó kerekek a terhelés és az útviszonyok függvényében hidraulikusan felemelhetők. A masszív felépítésű gépkocsik az első tapasztalatok szerint nagy biztonsággal közlekednek a nehéz terepen is.

A gépkocsik hivatalos átadása után a forgalmazó, INCO SF Kft., valamint a SISU gyár, a LOGLIFT-gyár, és az egyik motort előállító VALMET gyár magas rangú vezetői mutatták be a gépeket a sajtónak, és a többi erdőgazdaság képviselőinek. A bemutató előtti napokon és a bemutató napjain is eső áztatta a zselici erdőket, jónéhány érdeklődőt visszatartva, aki viszont eljött, „ideális” körülmények között láthatta az autók jó terepjáró képességét.

A SISU gyár szinte az összes gyártmányait konkrét megrendelésre állítja elő, messzemenően figyelembe véve a megrendelő igényeit. Jelen esetben is a méretek, a teljesítmény, a felépítés, hajtásképlet, a felszereltség stb. tekintetében a SEFAG Rt. szakembereivel való konzultációk alapján döntöttek. A mostani vásárlást – amennyiben a gépek beválnak – újabbak követik, amelyek tervezésénél a mostani tapasztalatokat is figyelembe veszik.

Detrich Miklós

A Gépesítési Szakosztály 1994. november 10-én a Mecseki Erdészeti Rt. területén, Kárászon tartott ülést. A rendezvény – amelyhez rakodógépeket, tehergépkocsikat, közelítőgépeket felvonultató gépbemutató is kapcsolódott – nagy érdeklődés mellett zajlott le. Az ülésen a jelenlevő mintegy harminc szakosztálytag mellett kb. 100 fő érdeklődő, illetve gépkiallító vett részt. Az ülést megtisztelte jelenlétével Schmotzer András, az OEE elnöke is.

A rendezvény első részében a hidraulikus járműdaruk gyártói, illetve magyarországi képviselőik mutatkoztak be, nevezetesen:

– az F. BERGER Kft. (Prokopovitsch Ottó), a svéd HIAB CRANAB AB (Michel Orson), a svéd CRANAD

típusok, JONSERED, valamint a finn LOGLIFT típusok,

– a TECHNI-TRADE Kft. és a

– a KUNH Kft. (Csorba Kázmér és Kozák Zoltán) az osztrák PALFINGER és PALFINGER EPSILON típusok,

– a TRIEX Kft. (dr. Marosvölgyi Béla) az osztrák PENZ típusok,

– a KAPOSGÉP GENERAL Kft. (Hajdu János) a szlovén LIV és EFFEL típusok,

– az ERDŐGÉP Kft. és az ESSEL cég (Sásdi Ottó és Kulka László) a szlovén ESSEL típusok ismertetésével.

Ezt követően a finn SISU cég bemutatkozására került sor, amelynek során a SISU-hoz tartozó VALMET gyár kihordói és processzorait, illetve SISU tehergépkocsikat (Hajós Ákos) ismertették meg a résztvevők. A továbbiakban dr. Tóth József a szlovák LPTK-40 típusú (forgalmazó TRIEX Kft.), Johannes Nadherny pedig a japán IWA FUJI típusú (forgalmazó: FORSTTECHNIK GmbH, Ausztria) csuklós traktorokat mutatta be.

Az ülés utolsó napirendjeként Kiss Károly a Mecseki Erdészeti Rt. rakodó- és szállítógépeit mutatta be, ismertette az e területhez kötődő fejlesztési elképzeléseiket is.

Dr. Horváth Béla
szakosztály titkár

Káldy József vezérigazgató a bemutató után elmondta, hogy a szakosztályülés célja a vállalatok segítése volt az 1995-re vonatkozó döntéseikhez.

Egyre több gazdaság rendelkezik olyan forgóeszközzel, amelyet befektetésre tudnak fordítani. A vállalkozóknak 6–10 évvel ezelőtt olyan technikát adtak a gazdaságok, melyek rövidesen felújításra, illetve minőségi cserére szorulnak. A többnyire évi 150–300 ezer kilométeres anyagmozgatásnál nem mindegy, hogy milyen technikával dolgoznak a vállalkozók. Úgy tűnik, hogy a különböző gépgyártó cégek versenyztetése jó hatással lesz az árakra. A megújult szakosztálynak szerecséje van, hiszen úgy érzem nagyobb a mozgásterünk, mint régen. Tagjaink között már vállalkozók is vannak. Úgy gondolom, hogy az oktatás és a vállalkozás egyre nagyobb jelentőséggel bír szakosztályunk életében. A kárászi ülésünk sikere bizonyítja, hogy jó úton járunk.

Tisztelt Szerkesztőség!

1972. augusztus 1. óta dolgozom főállásban ugyanazon a munkahelyen, a FEFAG-nál, 1981. óta vagyok OEE-tag. Nagyarányú létszámcsökkentés volt és lesz, így már én is tudom, hogy október 17-től felmondási időmet fogom tölteni. **Azt a szakmát, hivatást kell feladnom, amelyre az életemet tettem.** Nem ért váratlanul, mert előrelátható volt. Amikor az előző kormány kárpótlási csomagjába az erdő is belekerült, sejteni lehetett, hogy a spekulánsok nagyobbat szelnek ki az erdőből, mint a tényleg kárpótolandó személyek. Nem vették figyelembe a területen lévő faállomány értékét, csak az alacsony értékű talajt.

Ha egy ügyeskedő megvette a kárpótlási jegyet 50% névértéken és aranykoronánként 500 Ft-ot adott érte a licitáláson, akár 1000 Ft-ért 1 ha vágásérett erdőhöz is juthatott. Magam is szereztem erdőtulajdont. Birtokostársaim engem bíztak meg az ő részük kezelésével is.

Szerettem volna tisztába tenni egy 20 hektáros kiváló vadászterület ügyét is, de falakba ütköztem.

Jelenleg az a helyzet, hogy a Vadásztársaság bérlé e területet a helyi Polgármesteri Hivataltól, oda fizeti a bérleti jogdíjat. Amikor megemlítettem a vadászmasternek, hogy erős a vadkár, jó lenne közösen védekezni ellene például CERVACOL-lal, enyhén szólva mosolygott.

Valóban: köteles vagyok-e saját erdőterületemre vadásztársaságot beengedni, ha én nem akarom?

A következő gondom az erdőbirtokossági társulat alapításának kérdése.

1994. július 25-én Csengerben – az új erdőtulajdonosok egyöntetű szándékára – megalapítottuk az erdőbirtokossági társulatot. 30 főnek kb. 30 ha az összes erdeje. A volt tsz részaránytulajdoni erdeje is 30 ha körül van. Ők eddig még nem léptek be.

Nem vagyok meggyőződve arról, hogy ez a legelőnyösebb formája a közös erdőtulajdonnak. Mivel az alapszabályt közjegyzői okiratba kell foglalni, ez jelentős költséggel jár. Nem is beszélve a cégbírósági bejegyzésről. Nem olyan erdőterületekről van szó, melyek belátható időn belül jelentős bevételt biztosítanak.

Állami Erdőgazdaságnál elbocsátás esetén kollektív szerződés szerinti végkielégítés jár.

Ahhoz sok, hogy azonnal megélhetési gondjai legyenek, de ahhoz kevés, hogy abból új életet lehessen kezdeni.

Az erdész hivatás értelmét és becsületét egyféleképpen lehetne csak visszaállítani: ha az állam lényegesen jobban támogatná, ösztönözné az erdőtelepítéseket. Lenne arra pénz, hogy a gazda előre kaphatna annyit, amennyi időarányos költségeit fedezné. Vegyünk egy gyakorlathoz mérített példát. Egy földtulajdonos makkvetéssel kíván KST erdőt telepíteni. Állami támogatáshoz a jelenlegi alsó határ 3 ha. Termőhelyfeltárási szakvéleményt és erdőtelepítési tervet kell készíttetnie és csatolnia a névre szóló tulajdonlapot és kataszteri térképki vonatot. Beszerzi a származási igazolvánnyal minősített tölgymakkot. $3 \text{ ha} \times 4 \text{ q} = 12 \text{ q} \times 35 \text{ Ft/kg} = 42 \text{ ezer forint}$. 3 ha talaj-előkészítése 15 ezerbe kerül, a vetés géppel 5 ezer forint.

Fenti kalkulációt csak azért írtam le, hogy ennyi forgópénze a mi vidékünkön nem sok embernek van.

Az a javaslatom, hogy a jelenleginél sokkal ösztönzőbb módszert dolgozzanak ki az illetékesek.

A munkanélküliség kezelését nem elsősorban segélyekkel, hanem ésszerű foglalkoztatással kellene elérni. Az erdőtelepítés és -ápolás erre kiváló lehetőség!

Ennyit kívántam elmondani.

Erdész üdvözléssel:

Kiss Attila
erdésztechnikus

Károlyi Árpád emléke

Ritkán fordul elő, hogy magyar erdész külföldre is kiható vagy külföldön elért szakmai eredményéről kellő tájékoztatást kapjon erdészeink sokasága. Egy ilyen, majdnem elfelejtett kollégánk életpályájáról, sikereiről és szakmai minősítéséről szeretnék valamelyes ismertetést adni, külföldi kezdeményezés és jelzések alapján.

A horvátországi Erdészeti Egyesület, amelynek soraiban 1862 óta napjainkig szinte mindig volt magyar tag, sőt nagy elődeink közül néhányan (pl. Bedő Albert) ünnepelt tiszteletbeli tagsággal voltak kitüntetve, havonta megjelenő lapjában még 1987. évben Károlyi Árpádról megjelent egy szokatlan tartalmú négyoldalas cikk.

Ebben megírták, hogy Károlyi Makón született és Selmechányán végzett erdőmérnök, 1900-tól 1929-ig Boszniában és Horvátországban több helyen szolgált komoly pozíciókban, szakmai téren kimagasló érdemeket ért „nemhorvátok” kitüntetését és ünneplését megszervezett országos rendezvényen, más neves szakemberek soraiban méltatták, továbbá az életrajzi lexikonban szerepeltették.

Károlyi Árpád Boszniában, körzeti főerdészként kezdte a pályafutását (Visegradon), majd Sarajevóba helyezték át és a Tartományi Erdőrendezési Hivatal vezetőjévé nevezték ki. Utána az egyik legfontosabb boszniai erdőhivatal (Pribinic) igazgatója lett, majd meghívták egy európai feladatkörű faipari részvénytársaság igazgatói székébe, amelynek központja Konstanzban (Németország) volt, ahol főleg a boszniai (Teslic) falepárló üzemek ügyeit intézte, illetve képviselte.

A világháború következményeképpen, 1918-ban átmenetileg a budapesti Hitelbank igazgatója is volt, ahol a németországi és jugoszláviai faipari kapcsolatokat egyengette, a szlovén daruvári Hitelbank érdekeit is képviselte.

Banki tevékenysége révén 1921-ben már Zágrábban vezérigazgatói munkakörbe került, ahol egy angol tőkebefektetéssel működtetett telepítési és földértékesítő feladatokat ellátó bankkonzorcium volt. Ezek közül kiemel-

kedő feladatot láttak el a horvátországi földgáz- és olajkutatás területén, számos sikeres olajkút fúrásával és üzemeltetésével... Itt érte a váratlan halál, amelynek következtében nem kevés befejezetlen munka maradt utána.

Károlyi Árpád teljes szakirodalmi hagyatéka napjainkig nincs kellő mértékben feltárva. Ennek befejezésére e cikk íróját – fél évszázadnál hosszabb személyes és szakmai kapcsolatok alapján, kérte fel a horvát Erdészeti Egyesület történeti osztályvezetője, s egyben a „Sumarski List” (Erdészeti Lap) egyik szerkesztője, arra célozva, hogy Károlyit bizonyára Magyarországon is kimagasló szakembernek tartották, s így itt is több olyan adat, kézirat, biográfiai dokumentum lehet, melyek alapján kiegészíthetik az ott felkutatott nem teljes életrajzot és azokat betehetik az elkövetkező évekre tervezett erdészettörténeti enciklopédiába...

A jelzések alapján én legalább három mű kéziratának felkutatását tartottam érdemesnek napjainkban, azt is úgyszólván csak erdészettörténeti értékei és érdekesség szempontjából, mivel ilyen témák az „Erdészeti Lapok” tanulmányai között is szerepeltek.

Az egyik, aminek a címe pontosan nem ismert, de tartalma szerint és a horvát erdész kutatók jelzései alapján „a biometrika alkalmazása az erdészeti szakemberek és természettudósok gyakorlati kutatásában”... lehetett. Ez egy hosszú (legalább 306 oldalra terjedő) tanulmány, sok dendrometriai példával és Károlyi faállomány-szerkezeti felméréseinek, adatainak részleges vagy teljes leírásával, táblázatokkal, képekkel, rajzokkal, koordináta-rendszerű grafikonnal ábrázolt törvényszerűségeket tartalmazott. Valószínűleg ennek lerövidített ismertetése jelent meg az Erdészeti Lapok 1918. évi kötetének 47-87. oldalán Az erdészeti tudományok módszerei és problémái címen. Ez tulajdonképpen annak a nagy port felvert nagyszabású előadásának a kiegészített leírása, amit az OEE előadótermben tartott 1917. december 17-én nagyszámú hallgatóság előtt, professzorok, tudományos kutatók, OEE-vezetőség és számos ismert szakember jelenlétében. Károlyi „tétéleit, állításait” Rónay Gy., az akkori Erdészeti Kutatóintézet vezetője hevesen megtámadta, s erről cikket is írt az Erdészeti Lapokban. Károlyi erre is válaszolt ugyanott.

A másik kézirat a „Boszniai őserdők ismertetése”, amit a jelzések szerint Károlyi német nyelven írt meg és sajtókiadásra előkészítve hagyott hátra (berlini kinyomtatása előtt) kb. 200 oldalnyi terjedelemben. Sajnos épp ekkor halt meg váratlanul és a kézirat elkallódott. A horvát kutatók ennek a könyvi anyagnak a sorsát is tőlünk várták felderíteni, esetleges kiadási tervvel...

A harmadik kézírata Picea omorica Pancic (Szerb lucfenyő), híres boszniai faállomány erdőbecslési felméréséről, az adatok biometriai feldolgozásáról, állományszerkezeti értékeléséről, tervezett fatömeg- és fatermési táblázatáról stb. szól, amit a szerző sajátkezűleg vett fel és horvát nyelven írt meg kb. 100 oldal terjedelemben. Ezekre nézve Károlyi több helyen, szóban és írásban jelezte előre, hogy megírja, sőt utólag „megjelenés előtt állónak” említette.

Ezeknek a kéziratoknak a felkutatására vállalkoztam azzal, hogy ha a kutatás során más írást, vagy egyéb érdemleges adatot, tárgyat, biográfiai részletet találok Károlyiról, azt is közlöm, s megküldöm Zágrábba.

Ezek után minden számításba jövő intézményt (egyetem, tudományos intézetek, múzeumok, könyvtárak és irattárak, továbbá Károlyi rokonok, ismerősök, kollégák, egyéb személyek) megkerestem személyesen vagy levélben, s a következőket tudtam meg:

Károlyi Á. erdőmérnöknek Az erdészeti tudományok módszerei..., az Erdészeti Lapokban, 1918-ban közzétett előadásán kívül nem jelent meg más témájú tanulmánya Magyarországon. Karrierje még Selmechányán indult meg, amikor mérnökjelölt idejében, Fekete Zoltánnal együtt megírták a főiskolai háziyomda kiadású Mennyiségtan... c. tankönyvet (1896). Ennek kapcsán megkaptam az EFE soproni könyvtárától a Károlyira vonatkozó tájékoztató anyagokat és fényképét, de Károlyi-kézirat ott nincs. A soproniak tájékoztatása viszont megerősítette és kiegészítette kutatásaimat a következőkben:

a/ Károlyi erdőmérnök tanulmányában Magyarországon először ismertetett biometriai számítási módszerek szerepelnek valamennyi erdészeti szakirodalmi katalógusban.

b/ Az Erdészeti Kísérletek 1934. évi 3-4. számában Kovács Ernő doktori disszertációjában hivatkozik Károlyi Á. munkásságára.

c/ Dr. Márkus László az Erdészeti kutatások 1962. évkönyvében leírt „Matematikai-statisztikai kiértékelés” tartalmú dolgozata kapcsán megemlíti, hogy Károlyi „fogalmazta meg az erdészeti kutatás logikai alapjait és elsőként között hangsúlyozta a biometriai módszerek alkalmazásának lehetőségét, sőt szükségességét”.

d/ Az Erdészeti és Faipari Egyetem soproni főkönyvtárában is megvannak a Zágrábban megjelent és ma is „élő” „Sum. List” (Horvát Erdészeti Lapok) példányai és tartalmi ismertetései. Így Magyarországon is utána lehet nézni (mint ahogyan azzal Magyar János prof. is foglalkozott) a vonatkozó példányokban és tanulmányokban leírt forrásmunkáknak.

e/ Magyarország erdőg. tájainak felújítási és telepítési irányelvei c. könyv 331. oldalán a szerzők hivatkoznak irodalmi forrásként az ifj. Károlyi Á. florisztikai munkásságára, ennek azonban csak kevés köze van a szerző apjának „erdészségéhez”.

f/ Dr. Pócs T. neves botanikus tanár, a Károlyi család barátja, Károlyi fiának munkatársa megemlékezik arról, hogy a család hagyatékában volt Picea omorica, boszniai erdő (és környezeti tájának) nagyméretű fotóját olyan bizonyítéknak tartja, amely Károlyi erdőmérnöknek erről a szerb lucfenyőről írt, jelzett tanulmányát hitelesíti.

Összességül megállapítható, hogy a magyarországi kutatások Károlyi Á. erdőmérnökről nem vezettek arra az eredményre és sikerre, amit kitűztem magam elé (és vártak tőlünk a horvát erdész kollégáink is). Maradt a feltevés a kéziratok sorsát illetően, hogy azok az érdektelenné vált és tájékozatlan „hagyatékörzök” rovásán eltűntek. A biometriai módszerek erdészeti alkalmazásának akkori fontosságát és érdekeit a Károlyi család leszármazottai nem ismerték fel. A kéziratok végül is elvesztek.

Mindez azonban mégsem tette semmivé az erdész-Károlyi érdemeit, mert a bővebben kifejtett kézirati anyag nagyobb része a biometria fejlődésével úgyis túlhaladottá vált... De megmaradt az eredeti felismerés és indítás, megalapozás értéke és érdeme, mely az erdészeti kutatás terén most már elvitathatatlanul mégiscsak nagyobbára Károlyi Árpád (1875-1929) nevéhez fűződik...

Abonyi István

GÓLYA JÁNOS

Egy bronz és más semmi!

Beszámoló a XX. Nemzetközi Fakitermelő Versenyről

A világ különböző országaiban sokféle fakitermelő és favágó versenyt, illetve showt rendeztek és rendeznek ma is. Az öt versenyszámból álló, mára világversenynek keresztelt motorfűrész versenyek elindítója azonban Magyarország volt, 1970-ben. Eddig az alábbi országok rendeztek Nemzetközi Fakitermelő Versenyt:

I. 1970 Magyarország XI. 1981 Lengyelország

II. 1971 Jugoszlávia XII. 1982 Magyarország

III. 1972 Magyarország XIII. 1983 Finnország

IV. 1973 Románia XIV. 1984 Svédország

V. 1974 Norvégia XV. 1986. Csehszlovákia

VI. 1975 Szovjetunió XVI. 1987 Norvégia

VII. 1976 Bulgária XVII. 1989 Dánia

VIII. 1977 Finnország XVIII. 1991 Szovjetunió

IX. 1978 Csehszlovákia XIX. 1993 Svájc

X. 1980 Norvégia XX. 1994 Románia

Megjegyzés: 1970-ben, a magyarországi versenyt követően, Jugoszláviában is rendeztek egy második versengést.

A motorfűrész erdei munkások XX. nemzetközi versenyét Románia rendezte a Brassó melletti Poianában, 1994. szeptember 12-17. között.

A magyar fakitermelő válogatott összetétele a következő volt:

Kollár István (ErdőSzöv vállalkozó, Solt), Kozák András (vállalkozó, Hajdúdorog), Roznik László (vállalkozó, Isaszeg), Kontra László technikai vezető (szakoktató, Erdészeti Szakközépiskola, Mátrafüred) és Gólya János csapatvezető (kutató, ERTI, Sopron). A csapat felkészülésének (háromszor egyhetes edzés Sopronban), ruházódásának és kiutazásának költségeit a Fakitermelési Munkakultúra Alapítvány fedezte. A versenyzők motorfűrészzeit, eszközeit és védőfelszerelését a Husqvarna cég biztosította.

A Husqvarna cég, a felkészülés elősegítése érdekében anyagi támogatást is nyújtott az alapítványnak.

Csapatverseny

1. Ausztria 4945 pont 12. Nagy-Britannia 4593 pont

2. Svédország 4918 pont 13. Lengyelország 4518 pont

3. Németország 4911 pont 14. Svájc 4439 pont

4. Románia I. 4889 pont 15. Dánia 4386 pont

5. Finnország 4872 pont 16. Hollandia 4128 pont

6. Norvégia 4826 pont 17. Lettország 4089 pont

7. Csehország 4818 pont 18. Oroszország 4000 pont

8. Magyarország 4815 pont 97,4% 19. Belgium 3445 pont

9. Szlovákia 4717 pont 20. Litvánia 3161 pont

10. Románia II. 4649 pont 21. Olaszország 2974 pont

11. Liechtenstein 4645 pont 22. Belorusszia 2396 pont

Egyéni összetett verseny

1. Babata, Vasile Románia I. 1762 pont

2. Rask, Bengt Svédország 1760 pont

3. Lehtikoinen, Alpo Finnország 1724 pont

...
5. Kollár István Magyarország 1683 pont 95,5%

30. Roznik László Magyarország 1576 pont 89,4%

34. Kozák András Magyarország 1556 pont 88,3%

Megjegyzés: A magyar versenyzők pontszámát követő %-érték a versenyző helyzetét mutatja az első helyezett pontszámának százalékában.

Döntés

3. Roznik László Magyarország 625 pont 95,9%

4. Kollár István Magyarország 624 pont 95,7%

...
34. Kozák András Magyarország 541 pont 83,0%

Gallyazás

...
7. Kollár István Magyarország 405 pont 97,8%

27. Roznik László Magyarország 388 pont 93,7%

31. Kozák András Magyarország 382 pont 92,3%

Szerelés

...
27. Roznik László Magyarország 83 pont 87,4%

32. Kozák András Magyarország 81 pont 85,3%

48. Kollár István Magyarország 74 pont 77,9%

...
30. Roznik László Magyarország 137 pont 77,8%

35. Kollár István Magyarország 131 pont 74,4%

43. Kozák András Magyarország 110 pont 62,5%

...
21. Kollár István Magyarország 449 pont 95,9%

35. Kozák András Magyarország 442 pont 94,4%

57. Roznik László Magyarország 343 pont 73,3%

Értékelés

A legfontosabb tapasztalat (mint évek óta mindig), hogy a verseny egyre inkább sportjellegűvé válik, az eredmények egyre szorosabbak.

Ezt mutatja, hogy 97,4%-os csapateredmény csak a 8. helyhez volt elegendő, hogy gallyazásnál 92,3%-kal csak a 31. helyet, lánckímélő darabolásnál pedig 94,4%-kal csak a 35. helyet lehetett elérni.

A magyar csapat – hosszú évek óta – ismét régi hírnevéhez méltón kezdte a szereplést. A döntést követően az első helyen álltunk. Ugyanez volt a helyzet a gallyazást követő, majd pedig a szerelést követő

Roznik Lászlónak ékelnie kellett

összesítésben is. A kombinált darabolás után visszacsúszunk a negyedik helyre, majd a lánckímélő darabolás után a nyolcadikra. Így aztán ismét „magyarázni kell a bizonyítványt”. Az okok egyike, hogy amíg versenyzőink az első három versenyszámban – a csapatvezetés utasításának megfelelően – a jó csapateredmény érdekében fegyelmезetten dolgoztak, az utolsó versenyszámban a fölösleges kockázatot vállalva, „elvitte” a csapateredményt.

A másik, sajnos nehéz szívvel, de mindenképpen megemlítenedő ok, a rendező ország által biztosított bemérő emberek „nem teljes pártatlansága”. Nem lenne tisztességes ennek felemlítése, ha csak minket érintett volna a dolog, azért hivatkozunk rá, mert nagyon sok csapat panaszkodott a verseny során, és azt követően hasonló „apróságokra”.

A bemérő csoport (román információk szerint) a verseny megkezdésekor ismerkedett meg a mérési módszerekkel és eszközökkel. A döntésnél egyik versenyzőnk esetében a fahibákat is bemérték a törési lécs méretébe, másik versenyzőnk pedig védőfelszerelés (sisak, arcvédő, fültok, kesztyű, vágásbetét, védőlábellen) hiányát jegyzőkönyvezték, jóllehet versenyzőnk teljes védőfelszerelésben versenyzett. Ezeket azonban – óvásunkat követően – a nemzetközi zsűri korrigálta. Ugyancsak a döntésnél, az utolsó versenyzők (köztük a győztes román versenyző is) szürkületben, illetve sötétedéskor kerültek sorra. Az utolsó méréseket traktorfényező fényénél végezték.

Viszonylag egyszerű, így csaknem „félremérhetően” volt a gallyazás és a szerelés versenyszám. Nem mondható el ez a darabolásokról, ahol a darabolóvágás hossztenegelyre való merőlegességének négy, illetve három mérési adatát sokszor csak a román bemérők „bemondása” alapján jegyzőkönyvezték a nemzetközi bírók. Így fordulhatott elő, hogy a darabolóvágás szemben lévő oldalainál 0°10', illetve 3°10' szögeltérést mértek a 90°-tól. Ez fizikailag nagyon nehezen képzelhető el, tekintettel arra, hogy a vezetőlemez egyenes. Ide tartozik az is, hogy míg egyik versenyzőnk – a lánckímélő darabolásnál helye-

lenül kiékelten rönk elmozdulása miatt – őt utasították a versenyszám megismétlésére, másik versenyzőnké, ugyanilyen rönkelmozdulás után nem engedélyezték az ismétlést. Ez a versenyzőnk az elmozduló rönknél belekarcolt a padlóba, így több mint 100 pontot veszített. Óvásunkat, többszöri újrátárgyalás után – tragikomikus érvelések előhozatalával – a nemzetközi zsűri, az eredményhirdetés előtti utolsó pillanatban elutasította.

Végül egy „apró” formai hibáról: A Nemzetközi Fakitermelő Verseny számára Magyarország évekkel ezelőtt egy kék-fehér-kék versenyzászlót adományozott. Miután a verseny színhelyén a zászlók tömkelege lengedezett, de ez a hivatalos versenyzászló sehol nem látszott, megkérdeztük az elmúlt versenyt rendező svájciakat, magukkal hozták-e a zászlót. Az igenlő válasz után, tolmácsunk segítségével, a rendezőknél érdeklődtünk a zászlóról. Ezt követően előhozták a zászlót, és – mint egy száradó ruhadarabot – kiterítették a versenypálya körüli kerítésre.

Versenyzőink egyéni értékelésénél a következők mondhatók el:

Kollár István:

A csapat legmegbízhatóbb, legjobb versenyzője volt, amint azt egyéni összetettben elért 5. helyezése is mutatja.

Kozák András:

Szinte minden versenyszámban a mezőny közepén helyezkedett el.

Roznik László:

Régóta a magyar fakitermelő válogatottnak „ásza”, az 1972-77 között szerepelt Varga István mögött a mindenkor második legnagyobb éremgyűjtő, így az ő szereplésében szinte mindig „minden lehetőség” benne van.

Az óvástól függetlenül képességeihez mérten gyengének mondható a szereplése, és kritizálható (az objektív hátráltató körülmények ellenére) a lánckímélő darabolásnál mutatott kockázatos hajlama, amely a csapaterdek ellen hatott. Az utóbbi három nemzetközi versenyen a lánckímélő darabolása mindig tragikusan sikerült, és ez fegyelmезetlenségre vall. Egyértelműen dicsérendő azonban a döntésben szerzett bronzérme.

Roznik László gallyazása

Következtetések

A Nemzetközi Fakitermelő Versenyre minden ország legjobb tudása és lehetőségei szerint készül. Fontos lenne ezért nagyobb figyelmet fordítani az azonos versenyzési feltételek biztosítására, mert egy slendrián mérés, illetve előkészítési hiányosság (rönkelmozdulás) a versenyzők és a csapatok eredményét is nagyban befolyásolhatja. Nem szerencsés, ha egy verseny úgy zárul, hogy a résztvevők többsége (jogos vagy képzelt hibákat felemlítve), zúgolódással távozik a helyszínről.

Az utóbbi időben egyre inkább „titokzatos” vált az eredmények bemérése. Sem a csapatvezető, sem a versenyző nem nézheti, hogy milyen méreteket írnak be a jegyzőkönyvbe. Ugyanakkor a méréseket nem a nemzetközi bírók, hanem a rendező ország bemérői végzik. Ez abban az esetben is lehetőséget ad a gyanúvárra, ha tökéletesen korrekt a mérés. Különösen így van ez, amikor elfoglaltság is feltételezhető. A rengeteg óvás megelőzhető lenne, ha a szakmát jól ismerő nemzetközi bírók (akiket a csapatok technikai vezetői közül sorolnak) végeznék a méréseket, és azok nyilvánosak lennének. Jelenleg egyedül az időt ellenőrizheti a versenypályán kívül a szakvezető, a többi esetben csak a rendezők által biztosított tolmács információira hagyatkozhat az esetleges óvás megtételekor. Itt említenedő meg, hogy hosszú idő óta először, rendkívül készséges, jóakarató tolmács jutott a magyar csapatnak Mosolygó József úr személyében.

A nemzetközi szervező bizottság (zsűri) egyre kevésbé áll a helyzet magaslatán. Az óváások kezelését sokszor nem szakmai megalapozottsággal végzik, és szerepük mindinkább protokolláris jellegűvé válik. Ugyanakkor magukhoz vonnak olyan döntéseket, amelyeket célszerűbb lenne a résztvevő országok csapatvezetőinek szavazataival meghozni. Így pl. éles vita alakult ki arról, hogy ezentűl évente vagy kétfévente legyenek-e versenyek. Úgy gondoljuk, ez tipikusan olyan téma, ami a résztvevő országok anyagi teherbíró képességének függvénye. A technikai értekezleten azonban, ahol több ország is a szavazást javasolta, úgy intézték el a dolgot, hogy szavazás helyett minden országtól frásbéli javaslatot kértek, majd a kérdést elnapolták. Ugyanakkor a verseny utolsó napján kiosztott szórólapokból és baráti információkból tudták meg a csapatvezetők, hogy a következő versenyt 1995. június 28–július 2. között Finnország rendezzi, Savonlinnában, az utána következőt pedig 1996. május 8–12. között Németország, Oberhofban.

A magyar csapatnak egyelőre komoly anyagi gondjai vannak, így a további részvétel a Fakitermelési Munkakultúra Alapítványhoz érkező támogatások függvénye.

Várjuk tehát a támogatók szíves adományait. A Fakitermelési Munkakultúra Alapítvány címe: 9400 Sopron, Roth Gy. u. 3. Tel/Fax: 99/320-010. Számlaszáma: Agrobank Sopron 339-98918/0211-8005.

*Összeállította:
Gólya János csapatvezető*

A szerelmes százszorszép

Nyár volt. Dús illatú,
izzó virágszőnyegű rét.
Harsogott az Élet színben,
pompában szertesét.
Langyos szellő sodort
illatot, virágport tova:
zümmögött szorgos
dongók,
és fürgé méhek potroha.
Hordták, vitték a fél-életet
a kinyílt virágok között.
A legszebb a fátyolködű
napsugárcsókos réten
a százszorszép volt
egy vadrózsabokor tövében.
Szépség, illat. Jött is
törékeny
lábával buzgón bókoló
szűrő-szívó szájjal
minden virágot csókoló
szájával új életet gyűjtő
keverő, csikosinges darázs.
Minden szirmot átkutatott
hogy teljes legyen a varázs.
A rózsza örült mert
bíbor bimbója szirma
az életért volt
reggeltől estig vágyakozón
nyitva.
Látta ezt árnya alatt a kis
százszorszép, nem
egyszer... százszor.
Ezért hívta magát
ennyiszor:
százszor! szépnek a bátor.
Mert százszorszép volt ő
nemcsak nevében: valóban
csókolta volna lepkehad
szirmát odaadóan.
Csókolta őt a hajnal,
mert ő sem akarta
hogy illatát a harmat
cseppjében feloldja.
Küldte sugarát, hogy
egyszerre
ébredjen virág, dermedt
lepke...
kik ősidőktől egymásnak
voltak teremtvé.
A százszorszép pompázott,
de várni nem volt kedve
hogy kéklő szirmait a lepke
magától keresse.
Ezért hát megszólalt:
„gyere-gyere...”, sürgtetett
nevetve...
hangját egy délceg tehén
észrevette
és úgy, ahogy volt...
lelegette.

Pápai Gábor

Karácsonyi gondolatok

– 1994 –

Ötven éve történt...

Édesanyám fiatalon, korán megözvegyült – három kis gyermekével – és csak igen csekély kegydíjat kapott. Igazából a létminimum határán – inkább alatta – éltünk...

Még jobban nehezítette az életet, hogy akkor már az utolsó háborús év volt – s az oroszok már közeledtek városunkhoz –, az ellátás nehézkes, mondhatnám rossz volt.

Van egy magyar közmondás: „Szegény embert még az ág is húzza.” S ennek igazsága a háborús években még jobban beigazolódott, hiszen tartalékról az özvegy nem tudott gondoskodni. Máról holnapra éltünk, húst már hónapok óta nem láttunk, s a kenyérellátás is akadozott.

Karácsony napja közeledett. A teljes kilátástalanságban, a gyűlölet viharában a szeretet ünnepére várakoztunk. Állandóan éhesek voltunk, s reményünk sem volt az emberibb, a jobb jövőre. Kábák és apatikusok voltunk: csak így lehetett az életet kibírni...

Karácsony reggelén, ahogy édesanyám kibotorkált a konyhaajtón, megbotlott valamiben. Nem akart hinni a szemének: egy fácánkakas volt! ... Egy szépen meglőtt, gyönyörű fácánkakas,

díszes, „ünnepi” tollazatban, ragyogó ünnepi vacsorát ígérve...

Anyánk felnézett az égre, s hálátelt szívvel, teljes meggyőződéssel suttagta: Gyermekeim, ezt apátok küldte az égből!

Mi, a gyerekek természetesen ezt elhittük. Úgy voltunk nevelve, hogy szüleink szava igaz és szent. Egyébként a város közepén éltünk, a fácánt csak képről s az elbeszélésekből „ismertük”. Valahogy a fácánkakas a szép és boldog békeidők jelképeként élt bennünk, s még „abban” az időben is a ritka, igazi csemege, a delikateszbéd megtestesítője volt.

Határtalanná nőtt bennünk az öröm, s a hit apánk jóságában: hiszen ő még a másvilágról is segíteni tudott rajtunk – és segített is!

Mindez csodálatos volt és természetesnek tűnt... Egy biztos: felejtetlenné tette az 1944-es karácsonyestét, amikor is kis családunk együtt ünnepelte a kis Jézus születését, s ismét feltámadt bennünk a remény, hogy eljön még a béke áldott ideje, lesz még jobb, emberibb életünk!

Hajdú István

Pilisszentlászló az ötvenes évek végén még háborítatlanul élte az évszázadokon át megszokott életét.

Korabeli feljegyzések szerint „tót falu, magas hegyektől kerítve, mély völgyben. Kevés szántóföldje sovány, köves, s fő kincse erdejében áll.”

A hozzávetőleg ötszáz lélekszámú lakos így-úgy, de az erdőből élt az ötvenes évek végén is. Favágók, fuvarosok, kővágók, mohaszedők... A kocsmáros is, hiszen az erdőn megkeresett forintok egy része a csaposhoz vándorolt. Gyakornokságom idején élt a faluban egy Sztahulyák Frigyes nevű fényképész. Valahogy kilógott a sorból. Fényképész...

Néhány esküvő, igazolványkép egy évben, semmi több. Ebből Pilisszentlászlón nem lehetett megélni, különösen két kamasz leánygyermekkel. Nem is tudtuk, hogy hogyan került oda Sztahulyák mester. Ifjúkori botlásának következményét becsületesen vállalva kötődött a faluhoz, vagy az ötvenes évek elején a fővárosi üldözött iparosok sorsa sodorta ide... ki tudja? Néhanapján segéderdészi teendőket vállalt. Ezzel egészítette ki szűkös keresetét.

Bárhova is ment, nem hagyta otthon jó kétméteres, bunkós végű mogyorófa botját. Mint valami püspök indult el a hegyekbe, átvételhez, becsléshez, segédkezni, vagy az istentelenül káromkodó, ökrösfogattal közelítő tót atyafiak bérjegyzékéhez a teljesítményeket felvenni.

Nem tudtuk mire vélni, hogy botjával csak úgy mentében odapiszkál minden kőnek, vakondtúrásnak. Mint ha folyton keresne valamit.

Sokat sürgölődtünk háza körül – mindenféle ürüggyel – abban bizakodván, hogy két lánya közül a szebbik jön megtudakolni jöttünk okát. Többnyire azonban Frici bácsi nyitott ajtót újabb megbízatásban reménykedve. De szívesen jött anélkül is. Egyszer gombázásból jövet találkoztunk. Leültünk egy odvas tölgy tövébe és fény derült a bot titkára. Alig pár hete, hogy Pilisszentlászlóra költözött, munkát kapott az erdőn. Vele volt az akkor még frissen vágott botja. Piszkálgatott egy vakondtúrás-félét és egy Napóleon aranyat talált. Azóta is valami kényszer folytán bökdösött mindent, ami útjába került.

Frici bácsi néhanapján vállára vette lemezes, fatokos fényképezőgépét, és fotózta az erdőt, saját örömére. Elkí-

sérte útjaira a falu szélén lakó teknővájó cigány tíz év körüli fiúgyermeké, aki nagy lelkesedéssel cipelte a szerkezethez tartozó nehéz faállványt. Ki tudja miről beszélgettek ilyenkor, de tény, hogy jól megvoltak egymással.

Frici bácsi Jézuskája

Frici bácsi nagyon készült Karácsonyra. Mindenféle erdei csodabogyót, gubacsot, tobozt gyűjtött, melyek alkalmasak voltak karácsonyfadísznek. Tehette, mert nagyon úgy nézett ki, hogy fekete karácsonyunk lesz, és így minden zegét, zugát átkutathatta a falu fölött húzó domboknak.

Hanem azután Karácsony napjára az éjszakai nagy viharral leesett vagy húsz centi hó. Frici bácsi fogta felszerelését és elindult fényképezni az új ruhába öltözött erdő. Hívta volna kis barátját is, de az már napokkal előbb elment Pilismarótra valamelyik komájukhoz. Állítólag a dunaparti nyárból készült jóféle fateknőért ment, melyből disznóvágások idején soha nem volt elég. Frici bá nem szólt sem-

mit, csak a bajsza alatt dörmögött valamit, hogy éppen most, ebben a hóban maradt magára.

A kristálytisza levegő és a ragyogó napfény fotós szemének tetsző látványt varázsolt elé. Délre elhasználta a féltve őrzött készletéből magára vitt filmlemezeket, de azért csak megállt egy-egy erdőreszlet vagy havas fa előtt, és a keresőben hosszasan komponálta a képet.

Kifáradt. A szokatlan nagy hóban egyre nehezebben szedte a lábát. Egy útkanyarban megállt szusszanni egyet. Botjára támaszkodva nagyokat fújta. Élvezte, ahogy lehelete köddé válik a levegőben. Az árokban feltűnően szabályos hókupacot vett észre. Úgy nézett ki, mint egy kisebb fajta sűrhalom. Botjával felé bökött. Kongó hang jelezte, hogy valami szokatlant ért a bot vége. Önkéntelenül is a Napóleon arany jutott eszébe és nagy izgalommal egyre erőteljesebben kopogtatott a hó alá. Aztán lehajolt és lyukas ujjú kesztyűjével kezdte kotorászni a havat. Megmunkált faféle körvonalaí tüntek elő. Lázasan kapart tovább, mígnem rájött, hogy egy lefordított teknőt bontogat. Felemelte, és döbbenet láttá, hogy alatta összekuporodva fekszik állványcipelő kis barátja. Még volt benne élet.

Pápai Gábor

Néhány szó a süncincor védelmére

Régi szokásom az, ha gondokkal téltve érkezem haza, hogy Móra Ferenc írásait veszem kézbe, vagy újabban Varga Domokos könyveinek valamelyikét. Ezek a gyógyír, mert veretes, szép mondataik, meleg emberbaráti érzéseket sugárzó soraik mindig megnyugtatók és jó kedvre hangolnak. Így voltam a napokban is, amikor Varga Domokos, jeles erdőmérnök írónk „Kies Kiskunság, szeretett Szentmiklós” könyvét egyvégtében végigolvastam. Kecskeméten töltött évtizedeim emlékeit idézte ez a munka, örültem neki, érzelmi kötődésemet fokozta a Duna-Tisza közti tájhoz. S ha most a süncincor védelmében írok, az idézett könyvből megjelent elmarasztaló sorokat veszem célba.

A süncincor, más néven baracsi bogáncs (a honosító kunbaracsi földbirtokos nyomán) vagy hivatalos nevén *Cenchrus tribuloides* az 1936-os kiadású Jávorka-féle Kis növényhatározóban még nem szerepelt, azóta honosított, terjedt el immáron az adacsi homokoktól Kiskunhalasig mindenütt, ahol a homoktalajokat bolygatják, szántják. Még kecskeméti lakóházunk kertjében is volt belőle egy szál. Biztosan magam voltam a szállítója, vagy talán a ház másik lakója, a homokot ugyancsak erősen járó Kontra Laci kollégánk fuvarozta oda. Akárhogyan is, rohamosan terjed, ez szentigaz!

Nos, erről a fűféléről írja Varga Domokos: „A közönséges bogáncs meg a közismert koldustető inkább csak a harisnyánkban, a nadrágunk szárába ragad bele. A süncincor bevágja horgait a bőrünk alá, sőt ha teheti, még a lábujjaink közé is beférkőzik...” majd később egy homoki embert idézve ez áll: „Gyűjtenék én is vagy három zsák baracsi bogáncsot – mondta nekem mérgeben egy itteni öreg paraszt –, csak möghempörgethetném benne azt az urat! (Aki honosította – szerző megjegyzése.) De nem ruhástul ám, hanem ahogy az anyja világra hozta!”

Nos, ez a kártékony fűféle sok bosszúságot okoz, de bennem mégis a szífvós élni akarás jelképeként él, a mostoha, sanyarú viszonyokkal is megküzdni képes élelmesség példája. Hasonló, mint a helvéciai ember, aki a silány homokon ragyogó szőlőskertet telepített, vagy a félegyházi tanyavilág

háziasszonyai, akik kora tavasszal főli-asátor alatt a hónapos korai retek termesztésének mesterei. De maradjunk tanult szakmánál. Hasonló ambíció hevítette a bugaci Horváth Laci barátomat, aki a Móra által az ástothalmi homokon még megcsodált „fenyvek” nyomán sokezer hektáron telepített sajátos módszerével szépen díszlő fenyveseket.

Hogy horgas tüskék vannak a süncincor termésén? Hát az is fontos, hogy megkapaszkodhassék és gondoskodhasson utódainak szüleinél kedvezőbb helyzetű meglepedéséről. Nem ugyanezt teszi a boróka is?

Csak hogy ő ragadós magot termel és aztán az alján tébláboló birka bundájába hullatja és azzal szállíttatja addig, amíg az első nagyobb eső a ragacsot kimosva a talajra teríti a magot. S ez bölcs dolog a borókától, mert a birka kisebb testű állat, körmeit csak annyira vágja bele a puha homokba, hogy a borókamag éppen a megfelelő mélységbe juthasson és ott kicsfrázzék, majd felcseperedjék.

A két növény között alig van különbség, hacsak az nem, hogy a süncincor engem, a homo sapiens kicsit elbizakodott és öntelt képviselőjét, győz le és fog be szolgálatába, míg a boróka az oktan juhhal cselekszi ugyanezt. Hát az előbbi mégis nagyobb dicsőség!

Írásom végére hagytam a csattanót: vagyis: magam sem szeretem a süncincort, de csak addig nem, amíg a magam fejével gondolkodom és nem hangolom rá magamat az ő hullámhosszára és nem próbálom a világot az ő szemével nézni. Ha ezt teszem, mindjárt másként fest a dolog! Ez a megvetett gyimgyom nagyon tudja, hogy kell ügyesen megélni a sivár körülmények között és jó leckét ad nekem: gondolni kell mások szándékaira is, mások bőrébe kell gondolatban bújni, ha cselekedeteik rugóit ismerni kívánjuk és az ő szemükkel kell néznünk a világ jelenségeit. Ha ezt megfogadjuk, kevesebb lesz az embertársainknak feleslegesen okozott bosszúság, kevesebb az önzés és a sok gonddal küszködő embernek több jó érzése születik.

Hát erre is megtanít a süncincor, ezért tartom derék homoki polgárnak!

Dr. Szodfridt István

A magánerdők eredményes üzemeltetési irányelveit keresik a volt NDK területén is. Különös gondot okoz ez az Északnémet Alföldön, ahol az erdeifenyő gazdasági eredménye rendkívül alacsony. Valamivel jobb a bükk, de átlagosan legjobbnak mutatkozik a tölgy esetében. Jó termőhelyen túltesz rajta a hegyjuhar, de már közepes viszonyok között lemarad tőle. Üzemszervezési tekintetben a magánerdő jobb boldogulását ígéri: az üzemterület nagyobbítása, a tevékenységi kör bővítése, a termelvények értékének növelése és mező-erdőgazdasági kapcsolt üzemek alakítása.

Az üzemterület nagyobbításának legkézenfekvőbb módja a társulás, de lehet ez bérlet, vásárlás is. A tevékenységi kör kiszélesítésére alkalmas szolgáltatás a szaktanácsadás lehet, míg a termékek értékesebbé tételét a feldolgozás fokozása (fűrészüzem) szolgálhatja. A mező-erdőgazdaság kapcsolt üzeme az egyéni birtokos számára lehet előnyös.

(DW 1994. 9. Ref.: Jérôme R.)

Tisztelt Olvasó!

A Szerkesztőbizottság abban a reményben állította össze a decemberi lapszámot, hogy a maga módján egy kis karácsonyi meglepetést nyújt át Önöknek.

Elképzelésünk szerint ezzel a megváltozott arculattal jelenhet meg a januári szám is. Reményeink szerint így feleltethetjük a kényeszerítően szükséges lapáremelést.

Ahhoz azonban, hogy e szerény színvonalemelkedést tartani tudjuk, szükségünk van a jelenlegi olvasók további előfizetési támogatására, valamint szerzőink további termékeny írásaira.

Kérjük, írják meg véleményüket az új arculatról, és valamennyi, a lappal kapcsolatos véleményükről, elvárásukról.

A Szerkesztőbizottság

Kaszó legjobb erdésze és erdész- asszonya

Egy októberi kora hajnalban a déli végek felé autózva a somogyi domboknál egyszeriben tengeren éreztem magam. A völgyeket megtöltötte a hajnali köd, a dombhátak hullámként emelkedtek ki a tejfehér párából, hol közel, hol távol a templomtornyok mint hajók árbóca bukkant elő. Aztán, ahogy a langusztavörös napkorong fehérre változott, úgy tűnt el a völgyekből a fehér páratajték. Mire Somogy-szobról jobbra fordultam Kaszó felé, végképp elmúlt az illúzió.

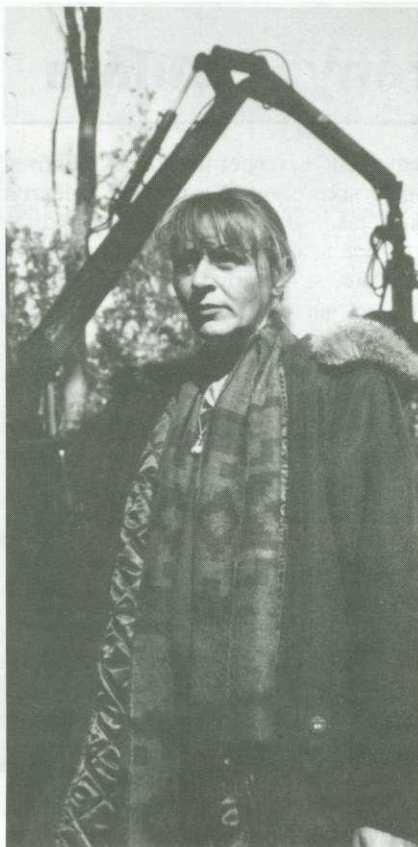
Néhány napja kiadós eső áztatta az erdőket. *Sasváriné Németh Edit* kerületvezető erdész felhívta a figyelmemet, hogy feltétlen csizmát kell húzni, ha kerületét be akarjuk járni, mert igencsak csalóka az itteni sár.

Addig nem is volt semmi hiba, míg a betonút melletti kétéves magvetéses tölgyerdősítést nézegettük. A terület gazdája bosszúsán mutatta a felújításban igencsak elszaporodott zanótot, mely látszólag nem zavarta a sorokban erőteljes növekedést mutató tölgyecseméteket. Nem is ez a nagy baj! – mondotta Edit asszony. – Sokkal inkább a pajorfertőzés. Volt olyan mintagödör, ahol egy négyzetméteren 120 pajort számoltunk.

– Képzelheted, hogy ilyen területen még a 15 éves állomány is kipusztult! Gondosan behúztuk magunk után a vadvédelmi kerítés kapuját és átballagtunk egy véghasználatához, ahol versenyt hangoskodtak a vállalkozók stihljei.

– Nem tudunk szállítani a sár miatt! – fakadt ki az erdészasszony.

S valóban. Az alig pár centire áztott talajon két Kamaz csúszkált egyre gyorsabban pörgő kerékkel a meg-sokasodott máglyák felé. A motorböm-

bőlés zajában csak a vállalkozó gépkocsivezető szájmozgásából lehetett leolvasni, hogy cseppet sem elégedett a helyzettel.

Miközben a véghasználattal szemben lévő erdőrészt felé mentünk, ahol egy rétisásfészket akart mutatni vendéglátóm, arról faggattam, hogy hogyan is lett erdész. Mint kiderült, igencsak naiv volt a kérdés, mert Edit egyszerűen sorolta: apám, apai nagyapám, anyai nagyapám mind erdészek voltak.

– Gyerekkorom a vasi és zalai erdőkben telt, hát persze, hogy erdészhez mentem feleségül. Öcsém is itt erdészkedik Kaszón. Fiam sem választott mást. Sopronban koptatja az erdészeti Szakközépiskola padjaiban a nadrágját. Pedig volt egy pont az életemben, amikor majdnem vegyész lettem.

– ???

– Középiszkolás koromban kémiából megyei versenyen harmadik lettem. Rábészéltek, hogy a gimnázium után Veszprémbe jelentkezsek a Vegyipari Egyetemre. Szerencsére nem vettem fel. Kaposvárra kerültem az ERTI-hez, majd Szegeden levelezőn elvégeztem

az erdészeti szakközépiskolát. S most itt vagyok a mintegy ezer hektáros kerület vezetője. Javarészt középkorú tölgyesekkel, de van itt éger és fenyő is egykevés. Nyakig vagyunk a hétezer köbméteres termelési terv teljesítésében. De félső, hogy a sár miatt nem tudunk szállítani.

Sipos Györgyi, a szomszéd kerületvezető szaporán bólogat.

– Augusztus végén volt itt egy nagy vetélkedő – mondja kísérom –. Kaszó legjobb erdésze címért folyt a versenyzés. Először csak egyéni verseny lett volna, de olyan sokan jelentkeztek, hogy négyes csoportokra sorsoltuk magunkat. A harmadik helyezett csoportban voltam. Nagyon jó kis verseny volt.

□

Később *Végyvári Jenő* igazgató és *Szabó Vilmos* főmérnök részletesen beszámolt az ez évben először rendezett kezdeményezéséről. 100 000 Ft-ot ajánlott fel az rt. a győztesnek. A gyakorlati feladatokon kívül, ahol volt vegetációfelvétel, gyéritésjelölés, erdősítes, állapotfelvétel, távolság- és magasságmérés, kispuskalövészet, koronglövészet, irányított döntés, kérgezés, hasítás, tesztlapkitöltés, növényfelismerés, távcsöves trófeabírálat, és az utolsó állomáson sörváltó.

A tesztlapon ötven kérdés, mely különböző szakmai kérdéseket tartalmazott. Az idei győztes *Meleg Zsolt* kerületvezető erdész lett. Annyira jól sikerült a verseny, hogy elhatároztuk, megrendezzük minden évben. Az alkalmat kihasználva, kérjük azokat az erdőgazdaságokat, szakiskolákat, akik rendeztek már hasonló szakmai versenyt, jelentkezzenek. Meghívjuk őket egy tapasztalatcserére, hátha kialakulhat egy színvonalas országos ügy is a dologból.

Felhívás

minden olyan céghez, amely rendezett már valamilyen szakmai vetélkedőt, hogy jelentkezzen a (82) 352-303 telefonszámon, Német Péter tít-kárságvezetőnél.

Pápai Gábor

Emlékezés Merényi Gyulára

A XIX. század végén és a XX. század elején a magyar erdőgazdaság már világviszonylatban magas színvonalon állt. Ez főként a kiváló szakembereknek köszönhető. Ezek egyike volt a 75 éve elhunyt *Merényi Gyula*.

Eredeti nevén *Veisz Gyulán*ak hívták. Régi szepességi iparoscsaládból származott. Merény városkában éltek. (A város szlovák neve régen Vondrišl, 1945 után Nálepkovo.) Az evangélikus Veisz-családban évszázadokig németül beszéltek, de már a múlt században a magyar nyelv került náluk is túlsúlyba.

Veisz Károly (1822-1853) volt az első, aki értelmiségi pályára lépett. Bécsben állatorvosi főiskolát végzett. Egyetlen gyermeke *Veisz Gyula* volt, aki 1853. szeptember 5-én született. A kisfiú kétévesen lett árva; ezután nevelőszülőkhöz került.

Az ifjú *Veisz Gyula* 1872-ben érettségizett Iglón. Ezután a selmecebányai erdészeti főiskolát végezte el, majd Besztercebányára került erdőgyakornoknak.

1881-ben nevezték ki erdőrendezőnek Zsarnócára. Ebben az évben magyarosította nevét – szülővárosáról – *Merényire*. Tíz évvel később, 1891-ben került át a Sáros megyei Tótsóvárra (ami később beolvadt Eperjesbe). Itt főerdész lett.

1885-ben megnősült. Felesége, *Garay Hermína* irodalmi érdeklődésű volt. (Ez nem csoda, hiszen *Garay János* költőnek volt oldalági leszármazottja.) Házasságukból öt gyermek született (igaz, hogy kettő közülük korán meghalt).

Merényi Gyula kitűnő erdőrendező volt. Az erdővédelmet különösen szívügyének tekintette. Ilyen irányú munkásságára nagy szükség is volt, hiszen a múlt században a Felvidéken nagyarányú erdőirtásokra került sor és ezek következtében az értékes faállomány eléggé megritkult.

Merényi Gyula szakmai kiválóságára egyre jobban felfigyeltek. Erdőrendezési tevékenységéért számos elismerésben és kitüntetésben részesítettek. Szakmai tekintélyére az *1900. évi párizsi világkiállítás* tette fel a koronát.

Ezen a hatalmas és hosszú ideig (áprilistól novemberig) tartó nemzetközi rendezvényen Magyarország ki-

emelkedő szerepet játszott. Különösen nagy sikert aratott a magyar erdészeti kiállítás, ami részben csarnokban, részben szabad ég alatt került megrendezésre. A Vasárnapi Újság 1900. évi 42. számában kiemelte: ez is tanúsítja, hogy „a mesterséges erdőtelepítés s az e körül alkalmazott eljárások mily haladást mutathatnak fel hazánkban.” A szakemberek egybehangzó véleménye szerint „az egész nemzetközi kiállításon az erdészetben Magyarország, Ausztria és Oroszország kiállításai állanak legelől.”

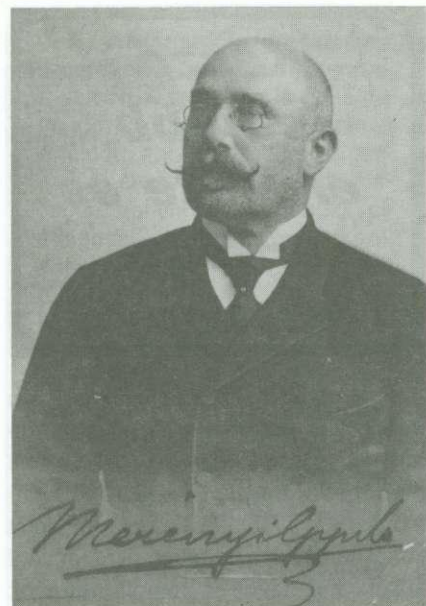
Az Erdészeti Lapok 1900. júliusi száma hosszabb tanulmányt közölt erről *dr. Pottere Gerard* tollából. Az író kiemelte azoknak nevét, akiknek kiemelkedő szerepük volt Magyarországon itteni sikerében: „Az üzemrendezés mikénti foganatosításáról és az annál felhasznált segédeszközökről *Bekény, Muzsnay, Merényi m. kir. főerdész* és *Pászthy Ferenc kir. erdész* által bemutatott üzemtervek, illetőleg fatermési táblák... adnak felvilágosítást.” (Kiemelések tőlem. M.L.)

Merényi Gyula tevékenységét a párizsi világkiállításon *aranyéremmel* („Grand Prix”) jutalmazták. Ő és három társa – a Vasárnapi Újság szerint – „becsületet szereztek a magyar névnek.”

Merényi Gyula igazán elmondhatta, hogy számára jól kezdődött a XX. század. Párizsból megérdemelt szakmai dicsőséggel jött haza. 1901-ben erdőmesterré, 1907-ben pedig erdőtanácsossá nevezték ki. 1911-ben pedig főerdőtanácsos lett.

1914 júniusában (nem sokkal a világháború kitörése előtt) ment nyugdíjba. Ezután a Bács-Bodrog megyei Apatinba költözött családjával.

Élete utolsó éveit Magyarország tragédiája árnyékolta be. Apatin jugoszláv csapatok szállták meg. Hazaköltözni szeretett volna, de nem volt hová. Tótsóvár, valamint a család ősi fészke, *Merény Csehszlovákiához* került. Az elkeserítő bizonytalanság légkörében érte őt el a halál 1920. jan. 15-én. 67 éves korában távozott az élők sorából (alig néhány hónappal a trianoni béke aláírása előtt). *Merényi Gyula* haláláról megemlékezett az Erdészeti Lapok 1920. febr. 15-i száma.

Közeli hozzátartozói közül kettőt érdemes kiemelniük.

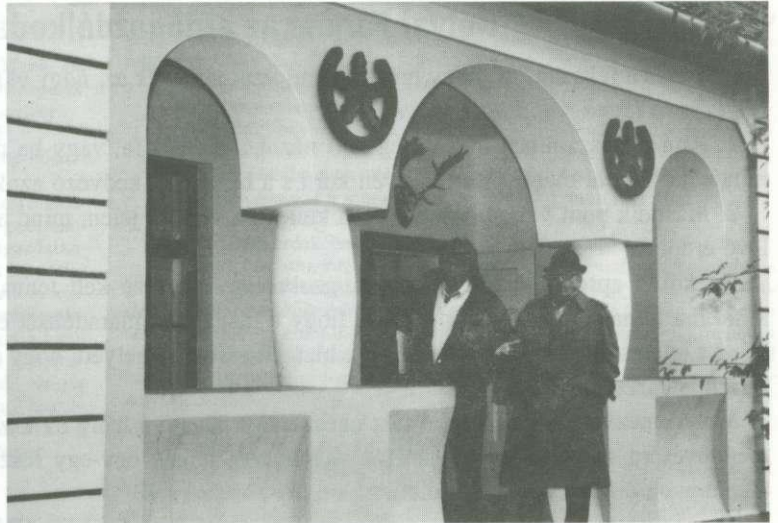
Veje, Terray Gyula (1879-1940) is szakmabeli volt. Ő maga is Selmecebányán végezte el az erdészeti főiskolát. A Felvidéken és Erdélyben több helyen volt erdőgondnok. 1920-ban őt a jugoszláv hatóságok Apatinból távozni kényszerítették. Ezután Miskolcon lett erdőtanácsos. Jó szakembernek számított; több kitüntetéssel szerzett.

Merényi Gyula legkisebb fia nem az erdészeti pályára lépett. Őt inkább az irodalom vonzotta. *Dr. Merényi Oszkár* (1895-1981) a tanári pályán működött és neves irodalomtörténész lett. Életében 46 könyvet írt. Neve négy különböző lexikonban szerepel. Mindig szeretettel beszélt édesapjáról és sokat emlegette azokat a szepesi és sárosi uradalmi erdőket, amelyeket gyerekkorában (az erdőmester fiaként) megismerhetett.

Akik *Merényi Gyulát* személyesen ismerték, kedves, jókedélyű és igen jószívű emberként emlegették. Intelligenciáját is becsülték. Nem csak szakmáját ismerte jól. Az irodalomban is eléggé tájékozott volt és több idegen nyelven beszélt.

Sajnos, *Merényi Gyula* neve az évtizedek folyamán lassan feledésbe merült. (A Magyar Életrajzi Lexikon sem említi őt.) Megérdemli pedig az utókor megbecsülését. Kiváló szakemberként, a párizsi világkiállítás aranyérmeseként komoly szolgálatot tett a magyar erdőgazdálkodásnak.

Dr. Merényi László

Ópusztaszer

Idestova húsz éve minden évben találkozót szervez a kiskun-sági erdőgazdaság nyugdíjasainak. Az idén Ópusztaszert látogatták meg.

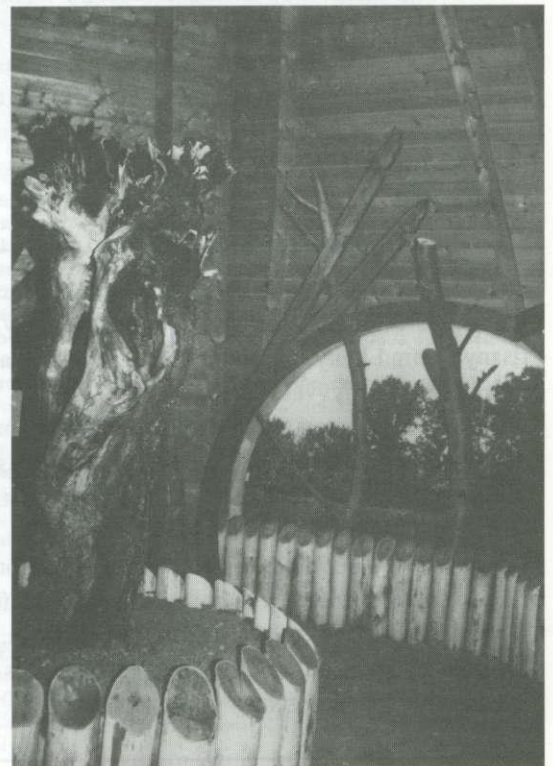
Dr. Göbölös Antal és Bognár Gábor voltak a vendéglátók.

A hűvös, esősre fordult időjárás sem riasztotta vissza a 120 nyugdíjas kollégát a kiadós sétától.

Az emlékpark egyedülálló az országban. A Feszty-körképet ugyan még nem nézhettük meg, de az erdészeti pavilonegyüttes már kész.

Dicséretére legyen az FM Erdészeti Hivatalának, a helyi Erdőfelügyelőségnek, *Csete György* tervezőnek, és mindazoknak, akik se-

gítették a megvalósulást. Nyaranként több ezer látogató ismerkedhet a pavilonokba zárt erdőkkel és élővilágával. Jóleső érzés volt résztvenni a találkozón.

Bólyai Farkas az erdőgazdálkodásról, az 1820. évből

...az *első* a felszámítás, hogy tudassék, mi van; *második* az, hogy miként kellessék mind a jelen, mind a jövőendő szükség-hez képesti legnagyobb hasznát venni.

1. Ami a felszámítást illeti: meg kell nézni, miféle a fa, vagy ha nem csak egyféle, mifélék ez vagy amaz helyen; s mindenki féleléből mennyi van, milyen korú s a hely mily kedvező azoknak.

2. Második pont vala, hogy miképen kellessék mind a jelen, mind a jövőendőre nézve legnagyobb hasznót venni a meglévő erdőből.

Ha külön apróbb részek volnának, azokat egy egészé kell tenni, azaz mindenik birtokos betéve mintegy társasági kasszába a maga részét, azon jogáról, hogy a magáét és maradékáét elpusztíthassa, mondjon le, oly tervvel, mely szerint mind a jelen s mind a jövőendő szüksége biztosíttassék s a helyett, hogy a gyümölcsfa levágattassék, évről-évre termése mind bővebben szedettessék.

Melyre nézve osztassék fel a köz egész annyi részre a hány év kívántatik azon a helyen a fa otti nemeinek célszerű megnövéseire s évenként egymásután vágattatván télben egy-egy rész ... mindenkinek adattassék ki a levágottból annyi, amennyi az ő közretett részét illeti.

(Részlet Kintses József által 1911-ben tett közléséből.)

Erdészettörténeti közlemények XIII.

Az Erdészettörténeti Szakosztály a VAdgazdálkodási Alap támogatásával megjelentette dr. Oroszi Sándor szerkesztésében az

ERDÉSZETTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK XIII.

számát a következő tartalommal:

Dr. Horváth László: Agaraszat a dualizmus kori Szabolcsban

Dr. Sterbetz István: Adatok a Velencei-tó vízivadászatának múltjáról

Dr. Oroszi Sándor: A természetvédelem eszméje a Magyarországi Kárpátgyeget évkönyveiben

Sóskuti György: Heves megye őzállományának alakulása, populációdinamikai vizsgálata 1969-1979 között

Dr. Oroszi Sándor: A tátralomnici havasi kert terve

Dr. Kollwenz Ödön: A középfokú erdészeti szakképzés 1965-től kezdődően

PÁLL ENDRE nyugdíjas erdőmérnök, ismert vadászati szakíró tollából harminc éve megjelent „Vadásztarisznya” című könyv második kiadása vásárolható ismét a karácsonyi könyvvásáron.

A könyv megjelenésekor nagy sikert aratott, mert minden olyan természetszerető, erdész, vadász olvasó szívesen forgatta, aki szereti az erdőt, benne a vadat, tehát a természet tisztelője.

A szerző vadászkalandjai, fordulatossága, többször humorral átszőtt elbeszélései a szórakoztatás útján tanítanak.

A könyv a Nagykanizsai ZEFAG kiadásában, a nagykanizsai nyomda gondozásában jelenik meg és minden jelentősebb könyvesboltban vásárolható!

AZ ERDÉSZETI ROVARTAN legújabbkori bibliájának is nevezhetnénk azt a kiváló összefoglaló munkát, melyet az Oxford University Press jelentetett meg 1989-ben. „*Ecology and Management of Forest Insects*” címmel (ISBN 0-19-854161-9). A kötet szerzői MARTIN R. SPIGHT az Oxford Egyetem Állattani Intézetének oktatója, az erdészeti rovartan című tárgy előadója, illetve DAVID WAINHOUSE a Brit Állami Erdészeti Kutatóállomás (Farnham, Surrey) entomológus kutatója. A könyv alapos áttekintést ad az állatökológia azon területeiről, amelyek az erdészeti rovartan szempontjából jelentőséggel bírnak. Deklaráltan nem célja az erdészeti jelentőségű rovarfajok taxonómiai jellegű felsorolása. Helyette alapvető jelentőségű összefüggéseket ismertet és magyaráz, melyek ismerete nélkül természetes környezetünk manipulálása nem más, mint felelőtlen vagdalkozás. Mindezek alapján a mű nemcsak entomológusoknak ajánlható, hanem bárkinek, aki az erdei ökoszisztémák működésének rovarokkal közvetlenül, vagy csak közvetve összefüggő részleteire kíváncsi. Ára kemény kötésben 40 GBP.

Dr. Csóka György

A Független Ökológiai Központ kiadványa

Béres Mária: *Az erdőből jöttünk* (Oktatási ötlettár a fákról és az erdőről) című füzet sokszínű, több tantárgyba beépíthető anyagot kínál. Szól a fák mitológiájáról, a nagy erdőövekről, a hazai erdészeti történetéről, a házi papírkészítés rejtelméről. Sipos (S) Gyula lírai bevezetővel, Déri Andrea fákkal kapcsolatos játékokkal, Gadó György Pál, a kötet szerkesztője, az Ültess fát utódaidnak! akció leírásával egészítette ki a kötetet. (75 oldal, 90 Ft)

ROVATVEZETŐ: DR. SZIKRA DEZSŐ

Emlékeztető az MTA VEAB Mező- és Erdőgazdálkodási Munkabizottsága és az OEE Gazdaságtani Szakosztálya közös rendezvényéről

1. napirendi pont: A magán-erdőgazdálkodás helyzete és jövője

Dr. Balázs István FM főtanácsos előadásában ismertette a magán-erdőgazdálkodás jelenlegi helyzetét. A magán-erdőgazdálkodás törvényi feltételei adottak. A kárpótlás első üteme befejeződött, a második befejezése a jövő évben várható. Az erdőterületek kijelölésére 11 feltételt szabott a hatóság.

ság. A várható tulajdonosok száma 220-250 ezer fő. Az átlagos tulajdonnagyság 1,2 ha. A társulások szerveződése lassan halad. Január elsején mintegy 300 társulást tartottak nyilván. Azokon a területeken, ahol hagyományai vannak, könnyebben indult meg. Elő kell segíteni a földforgalom és a tagosítás megindulását. A problémák megoldásának kulcspontjai:

- Erdőfelügyelőségek szerepe a meggyőzésben.
- A tulajdoni lapra való rávezetés meggyorsítása.
- Birtokba adás a helyszínen.
- Az erdőfelügyelőségi határozatok kiadása.

A jövő feladatai:

- A társulások szakmai és anyagi támogatása.
- Ügyvitel egyszerűsítése.
- Kivételes elbírálásra van szükség - pl. cégbíróságoknál.
- Szaktanácsadás, szakember-ellátottság megszervezése.
- Érdekképviseletek létrejöttének támogatása.

Bus Mária, a Veszprémi Erdőfelügyelőség igazgatója korreferátumában elemezte a gondokat:

1. A szövetkezeti földalapot kijelölésében nem vettek részt szakemberek. Irracionális határok alakultak ki.
2. Nem volt törvényi szabályozás a szakhatósági eljárások egységesítésére.
3. Az erdők kirablásának vádján nem igaz. Ez a vélemény árt az ügynek.
4. A közvélemény rosszul tájékozott. Nehezen veszik tudomásul a gazdálkodás korlátozását, a kis hasznot.
5. Az adminisztrációs rendszer túl bonyolult.

A Veszprémi Erdőfelügyelőség a gondok megoldása érdekében eddig is számos intézkedést tett:

1. A kárpótlásra kijelölt területeket átvizsgálták. Minden átvértesen részt vettek és szórólapot osztottak az erdőgazdálkodás szabályairól.
2. Számítógépes programot készítettek a Kárpótlási Hivatal határozatainak kezelésére. Ennek alapján engedélyezték a korlátozott erdőgazdálkodási tevékenységet. Eredményként elmondható, hogy gyakorlatilag nincs engedély nélküli fakitermelés.
3. Egy jogással társulási együttműködési megállapodási mintát készítettek.
4. A társulások szervezését erdőfelügyelőségi költségvetésből végezték.
5. Közös kezelésre ösztönözték a magán vállalkozókat és az erdőgazdaságokat.

Bus Mária szerint a határozat hozatalok 1995 első félév végéig lezárulnak, de a privatizáció folyamata még 5-10 évig el fog tartani. A részaránytulajdonosok 25-30%-a van eddig kiadva. Szükséges lenne az erdők egységes felmérése, de nincs rá pénz.

Schrödl László, a Szombathelyi Erdőfelügyelőség igazgatója szerint ne legyen különbség a régi és új magán-erdő között. A 10 erdőfelügyelőséget nem szabad magára hagyni. A problémák tisztázására egy FM értekezlet szükséges. Állami segítséggel létre kell hozni a községi erdész hálózatot. Tisztázni kell a közös képviselőkkel kapcsolatos problémákat.

Páll Miklós, a Zalaegerszegi Erdőfelügyelőség igazgatója szerint nem a tulajdonváltás a lényeges, hanem a gazdálkodás. Az önálló gazdálkodás alapfeltétele az összefüggő terület, a másodlagos szempont a minimális területnagyság. 10 tulajdonos alatt lehet közös képviselőt kijelölni. Az 1935. évi Erdőtörvény kényszerítette a tulajdonosokat a társulások létrehozására. Az ügyvitelt a területnagyság szerint differenciálni kell. A 6 ha alatti zárványterületek esetében szabad kezet kell adni a gazdálkodónak. A támogatási rendszert egyszerűsíteni kell. Kicsi az érdeklődés az erdőtelepítési támogatás iránt. Az ingatlannyilvántartás felülvizsgálatát a földhivataloknak kell végrehajtania.

Dr. Péti Miklós, az ERSZ Veszprémi Erdőtervezési Irodájának igazgatója elmondta, hogy a tervezés területre irányul, a tulajdonos másodlagos. Az üzemterv jelenleg és a jövőben is rendelkezésre áll. Az irodák technikailag felkészültek a birtokok szétmérésére. Feladat az erdőbirtokok valós tulajdonos szerinti rendezése. Fel kell készülni az új tulajdonosi szerkezetre a tervezésben. Ehhez törvény szükséges. A tervezést egyszerűsíteni kell. A kis területeken elég a leltározás és az elsődleges rendeltetés megállapítása.

A korreferátumokat követő vitában Magyar Géza, Zachar Miklós, Nagy László, Szőke Ernő és Leskó János vettek részt. Az alábbi problémákat vették fel:

- A felvilágosító munka fokozása.
- A magánterületeken levő közös úthálózat kezelésének problémája.
- Az erdőtervény tervezetben nincsenek benne a magántulajdonú erdőkezelés speciális előírásai.
- Meg kell találni a társulásra jelölendő terület alsó határát.
- A korlátozásokat a minimálisan szükséges szintre kell szorítani.
- Az ingatlanpekulációt korlátozni kell.
- A faellátás érdekében a tulajdonviszonyok rendezése sürgős feladat.

Dr. Balázs István vitazárójában hangsúlyozta, hogy az erdőfelügyelőségek részére szabad mozgásteret biztosítanak. A faluerdész hálózat napirenden van, de ezzel kapcsolatban még sok a nyitott kérdés. Az FM értekezletet fog tartani az erdőfelügyelőségek részére. A közös képviselet fogalmát értelmezni fogják. Kényszerintézkedéseket nem lehet tenni. A gazdálkodási követelményeket világosan kezelni kell. 6 ha alatt csináljon azt, amit akar a tulajdonos.

2. napirendi pont: Aktuális kérdések

Zachar Miklós, az OEE Gazdaságtani Szakosztályának elnöke tájékoztatta a jelenlévőket, hogy a szakosztálynak eben az évben még ét összejövetele lesz.

Dr. Héjj Botond, VEAB munkabizottsági titkár javaslatot tett az 1995. évi munkaprogramra:

1. Közös rendezvény az MTA Agrárökonómiai Bizottságával.
2. Ökonómiai oktatás tapasztalatainak megbeszélése a régió egyik felsőoktatási intézményében.
3. Az erdészet és a társadalom kapcsolatának problémái, javítási lehetőségei.

Kérte a munkabizottság tagjait, hogy írásban vagy telefonon eljuttatott javaslataikkal segítsék a jövő évi munkaterv elkészítését.

Dr. Várhelyi István, VEAB munkabizottsági elnök zárszavában igen aktuálisnak és eredményesnek nevezte a rendezvényt. Az erdők privatizációja tárgyában jelenleg nem befejezni, hanem csak abbahagyni lehet a tanácskozást, a vitát.

Sopron, 1994. október 18.

Dr. Jámber László
OEE szakosztály titkár MTA

Dr. Héjj Botond
VEAB munkabizottsági titkár

Az OEE Debreceni és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei helyi csoportjai 1994. szeptember 27-én a Felsőörszai EFAG Baktalórántházi Erdész Klubjában „Erdővagyon működtetés” címmel erdészeti gazdaságtani konferenciát tartottak. A konferenciának aktualitást adott a társadalmi-gazdasági változások eredményeképpen kialakult gazdálkodási környezet, különös tekintettel az erdőművelést súlyosan érintő veszteségre.

Az OEE gazdaságtani szakosztályának elnöke, Zachar Miklós (FEFAG gazd. vezig.h.) tájékoztatót adott az erdővagyon működtetésének országos helyzetéről, a jelen erdészeti politika kihatásairól. Betekintést adott arról, hogy a centralizált szervezeti formában működő BEFAG Rt. milyen megoldásokkal tud a sajátos közgazdasági körülményeknek megfelelni.

A FEFAG részéről Oláh Tibor főmérnök ismertette a Gazdaság erdővagyonának fontosabb jellemzőit, valamint az erdővagyon decentralizált szervezeti formában való működtetésének eddigi tapasztalatait. Ruzsa János erdészeti igazgató feltárta a Tiszacsegei Erdészet veszteségmentes erdővagyon-működtetési alternatíváit, különös tekintettel a nem állami tulajdonú erdők kezelésében várható állami szerepvállalásra.

A Debreceni Erdőrendezési Iroda részéről Gábor Gusztáv igazgató az erdővagyon működtetés erdőrendezési vonatkozásainál azt emelte ki, hogy fel kell készülni a szakmának a teljes körű erdővagyon mérleg készítés feltételeinek megteremtésére. Enélkül az erdővagyon működtetés eredményessége nem számszerűsíthető.

Az OEE Debreceni Erdőfelügyelőség részéről Soós Gyula igazgató szintén az erdővagyon racionális működtetésének feltételeként fogalmazta meg az erdőérték számítást. Ennek hiányában, erdőállomány gazdálkodásról beszélhetünk, szigorúan betartva a tartamos gazdálkodás feltételeit.

A jelen lévő szakemberek egyetértettek abban, hogy a szakma széles körű összefogásával kell a jövőben is a tartamos erdőállomány gazdálkodási feltételeknek megfelelni, és ehhez az anyagiakat széles társadalmi összefogással biztosítani.

Dóró Katalin

Az OEE szegedi helyi csoportja 1994. október 26-27-én tanulmányutat tett részvénytársaságunk területén. A „belépés” Verőcén történt, ahol Barton Gábor erdőmérnök várta a csoportot. Felszállva a buszra - menetközben Királyrétyig - tartott ismertetőt az Rt. területéről, gazdálkodásról, munkaerőhelyzetéről.

Királyréten a helyi erdészet képviselői – *Barton Zsolt* műszaki vezető és *Homoki Nagy István* ker.vez. erdész – fogadták a vendégeket, akik rövid ebédszünet után vágtak neki a hegyi túrának. A „cseresznyefai” út mellett volt alkalmuk tanulmányozni a természetes felújításokat, villanypásztoros védekezést és a sok-sok vadkárt.

A szakmai szemlélődést kultúra követte, vendégeink *Remitzky Endre* ker.vez. erdész vezetésével megtekintették a márianosztrai „fekete” Madonnát, majd a Koós Károly által tervezett zebegényi templomot. Ezután szálláshelyükre – Balassagyarmatra – utaztak, ahol a helyi csoport titkára csatlakozott a csoporthoz. Itt fehér asztal melletti baráti beszélgetésre került sor, ahol *Fröhlich András*, a szegedi csoport elnöke, *Sere Ferenc*, a szegedi csoport titkára és *Nádaskai Gábor* iskolaigazgató számoltak be az utazás szervezéséről, az eddigi látottakról. Másnap a természetfelelős intézkedett, hogy a zuhogó eső gyorsan eltávozzon, így a csoport verőfényben tekinthette meg Balassagyarmat város nevezetességeit, a Palóc Múzeumot, és irányt vehetett Ipolytarnóc felé. Útközben gyönyörködtek a jellegzetes cserhádi vidékekben, melyet színesre festett az ősz.

Az ipolytarnóci őselet minden képzeletet felülmúlt, az idegenvezető is élvezte az érdeklődést, felejthetetlen élmény volt. A hosszas időzés kevés lehetőséget adott arra, hogy a Salgótarjáni Erdészetnél kitűzött programot végrehajtsuk, így *Kiricsics Lajos* műszaki vezetőnek csak arra adódott lehetősége, hogy bemutassa az eresztvényi parkerdőt és létesítményeit.

A hatalmas bükkök oszlopcarnokában vetek búcsút a cserhádi erdőből vendégeink, majd ebéd után a tájtól is búcsút véve hazaindultak.

Zorvan Györgyné
helyi csop. titkár

A 35-ös, FM helyi csoport 1994. október 28-án „az erdőgazdálkodás átalakulásának aktuális kérdései” tárgyában tartotta rendezvényét.

Az összejövetel kezdetén néma felállással emlékeztek meg a legutóbbi találkozásuk óta végleg eltávozott csoporttársaitól, *Vajda Judit* és *Dobozi László* kollégáinkról. Ezt követően *dr. Csötönyi József* a Társas Erdőgazdálkodók Országos Szövetségének (TEOSZ) megalakításáról számolt be. Működését indokolná a 700 000 új erdőtulajdonos gazdasági társulási, de anyagi gondok nehezítik ezt. Egyebekben párhuzamot vont az előadó a jelen átalakulás és a II. világháború utáni helyzet közt. 1946-ban *Barlai Ervin* közreadta az erdőgazdálkodás irányelveit. Ezek a gondolatok ma is meg-szívelendők lennének. Javasolta e kiadványt reprint kiadásban megjelen-tetni.

Ezt követő tájékoztatójában *Dauner Márton* elnök részletesen kitért az Erdészeti Hivatal munkájára. Visszatekintve az átalakulás éveire, felsorolta azokat a kezdeményezéseket, jogszabályokat, kiadványokat, melyekkel iránymutatást kívántak adni az ágazat számára. A problémákat elemezve hibaként minősítette, hogy a privatizáció beindulása előtt nem jelölték ki azokat az erdőtümböket, gazdálkodási egységeket, melyekben résztulajdont lehetett volna szerezni. Ezzel meg lehetett volna akadályozni az erdők nem kívánatos felaprózódását. 1995. évre előre tekintve, az elmúlt évekhez viszonyítva jó pozícióként értékelte, hogy erdőtelepítésre 1 milliárd, erdőkár-rok kompenzálására 200 millió, az Erdészeti Alap céljainhoz 300 millió Ft költségvetés támogatást kíván a Kormány elfogadtatni a jövő évi költségvetési tárgyalása során. Hangsúlyozta, hogy a hivatal ágazatirányító szerepét a szervezeti, politikai változások kapcsán a jogi, pénzügyi irányítás részben átveszi.

Az előadásokhoz számos érdemi hozzászólásra került sor. *Pápai Gábor*, *Virágh János*, *dr. Halasy Gyula*, *dr. Szász Tibor*, *dr. Erdős László*, *Henter Pál* és *dr. Solymos Rezső* is kifejtette a tárggyal kapcsolatos véleményét. Javaslatok, illetve kérdések is elhangzottak a hivatalvezető felé. Ezek közül érdemes kiemelni, hogy az OEE szerepe napjainkban felértékelődik. Regionális csoportjai az esetleg elkülönülő érdekeket, problémákat továbbbáthatják a vezetőséghez. Itt a szakmai szempontok mérlegelésével egyes felvetésekben tárhatják ezeket a döntéshozó intézmények elé. A szakajtó, a médiák felelőssége is nő. A helyi problémák bemutatásakor szem előtt kell tartania a nemzetgazdasági érdekek szolgálatára épülő általános erdészeti-politikai irányelveket, hozzá kell járulnia ezek bemutatásához, népszerűsítéséhez.

Figyelni kell a nemzetközi, közelebről az európai tendenciákra. Svájcban pl. az OEE vándorgyűlés fő feladatának tekinti a következő év faárainak elfogadtatását. Az erdőgazdák egyre általánosabb szinten csak akkor termelnek, akkor szolgáltatnak, ha arra fizetőképes kereslet van. (Pl. ha egy szervezet védetté nyilvánít egy területet, akkor e szervezetnek a tulajdonos számára meg kell térítenie évenként a hozamkiesésből adódó árbevétel-különbözetet, illetve az esetleg szükséges többlet kezelési költséget.)

Célszerű lenne az „Erdőgazdák Kiskönyvtára” sorozatban megjelentetni a rövid vágásfordulójú fajok területegységre vetített éves hozamának összevetését egyéb hasznosítási mód hozamával. A legfontosabb azonban

a fa-nyersanyag ipari és energetikai hasznosításának elősegítése. A feldolgozottsági szint növelése által az exportképesség fokozása, illetve a fa iránti belső kereslet hosszú távú stabilizálása. Ez a záloga az erdőterületek extenzív és intenzív növelésének.

Dauner úr a felvetett észrevételekre reagált. Kitért a hivatal nemzetközi kapcsolatainak bemutatására, a törvényelőkészítő munkájuk várható alakulására. Megköszönte az előadásokhoz fűzött hozzászólásokat, a vélemények kifejtését. Végül *Beró Csaba* – a csoport gazdasági felelőse – ismertette az OEE vezetőségének döntését a tagdíjakkal kapcsolatban.

Virágh János

Búcsú Király Gáspártól

Ismét búcsúzzunk egy kedves, szeretett barátunktól, *Király Gáspártól*. A természet szeretete vonzotta az erdősz pályára és ez a főiskolán hivatással fejlődött ki benne, párosulva a selmeci szellemmel, az egymás iránti és választott szakmánk iránti szeretettel, megbecsüléssel és hűséggel.

Életpályája első szakaszában munkahelyei: a Jászóvári Prépostság, majd a háború után *Surd, Vitézpuszta Almamellék, Iharosberény* mint erdőgondnoknak, illetve mint erdőgazdasági központi munkatársnak. 1955-ben a Budapesti Erdőgazdaág igazgatójaként ér fel pályája csúcására. Ekkor javasolja a budai erdők parkerdővé való átalakítását, s kezdett a budai parkerdő kialakításába, ami később a Pilisi Parkerdő nagyszabású koncepciójában öltött testet.

1956-ban a forradalommal való együttlérés miatt az erdőszettől elküldik és 1958-ban átmege a faiparba. Kitérő műszaki érzéke révén hamar elfoglalja helyét az elismert faipari tervező mérnökök sorában; részt vesz a Mohácsi Farostlemezgyár tervezésében és vezető tervezője a Gyöngyösi Fűrészüzem és Parkettagyár tervezésének. 1980-ban ment nyugdíjba.

Gáspár igazi soproni főiskolás volt, aki, mint ember, megtestesítette ennek a folyton megújuló baráti körnek minden szép szokását, erényét. Csön-des, derűs, higgadt barátokat szerzett a számára. Munkatársai, beosztottjai kivétel nélkül szerették. Azon kevés ember közé tartozott, akinek nem volt ellensége. Mindig kész volt a közösség érdekeit védeni, ezért ha arra került a sor, őt választották meg munkatársai érdekeik képviselőjének.

Nyugdíjas éveit alatt sem szűnt meg örökösen tevékenykedni. Hétfégy házuk, a Duna, a víz, a kert, a család, az ismerősök sok szép öröm forrásai voltak, melyek közül a legigazibb volt, ha másokon tudott segíteni. Egy tevékeny, másokért, családjáért, a szakmáért dolgozó élet emlékét őrizzük meg mi, akik még vagyunk, és azok, akik majd követnek minket.

Dr. Madas András

Életének 66. évében elhunyt **WEINPER TIVADAR**, a Gyulaji Állami Erdő- és Vadgazdaság nyugalmazott műszaki vezetője.

1929-ben született Beremenden, több gyermekes munkás családban. Erdész képesítését az esztergomi erdész-szakisiskolában szerezte 1949-ben. Iskolai közösségében is kitűnt jó tanulmányi eredményével, energikus, sokoldalú közösségi szerepvállalásával, akárcsak az ökolívó-sport versenyszerű művelésével.

Gyakornoki pályáját a Mecseki Erdőgazdaságnál kezdte, majd az 1950-es átszervezéssel került az akkor megalakult Tamási Erdőgazdaság lengyeli üzemegységéhez, erdészkerületbe. 1954-től volt a Hőgyézi Erdészeti szak-előadója.

Átlagot meghaladó személyes adottsága, felkészültsége, kimagaslóan nagy munkabírása motíválta vezetői döntéssel került 1956-ban az erdőgazdaság központjába fásítási előadóként. Energikus munkastílusa, határozott fellépése, sokoldalú, de mindenkor gyakorlatias gondolkodása az Erdőgazdaság meghatározó személyiségévé emelték. Irányításával létesültek a me-gyében ma is meglévő kiterjedt útvédő fásítások, erdőtelepítések, kopárfásítások. Később, mint az Erdőgazdaság csemetermelési ágazat vezetője odaadón és sikeresen irányította az intenzív eljárások és a nagyüzemi technológiák alkalmazását, egyidejű eredményes gazdálkodás mellett.

Munkássága utolsó évtizedében a számára szintén nem idegen vadászati szakterületen, műszaki vezetőként tevékenykedett eredményesen.

Sikeres és eredményes munkásságáért több alkalommal részesült miniszteri dicséretben, „Erdészeti Kiváló Dolgozója” kitüntetésben.

Nyugdíjas éveit a sors nem jutalmazta igazán sok örömmel. Idejekorán egyik legfőbb életeleméről – a mozgásról – kellett lemondania, egyik lábának elvesztésével. Kemény akarattal tűrte és viselte a szenvedés nehéz terheit.

Váratlanul hunyt el Tamásiban, s ugyanitt november 3-án kísérték utolsó útjára hamvait a megrendült család, a volt munkatársak, a „GYULAJI” Erdészeti és Vadászati Részvénytársaság dolgozói, barátai, tisztelői sokaságának mély részvétele mellett.

Deák István

Búcsú Lány Gézától

Elmondta dr. Madas András a hamvak sírbahelyezésénél Budapesten, 1994. október 28-án, a Farkasréti Temetőben.

A család, az Erdészeti Tudományos Intézet, az Országos Erdészeti Egyesület, az egész magyar erdészirtársadalom nevében búcsúzom Lány Gézától, a magyar erdészet nesztörától, szeretett Géza bátyánktól.

Élete elválaszthatatlanul egybefonódott a XX. század erdészetének történetével; 1899-ben született, s így életművében jelképezte e század erdészetének minden tragédiáját, sikerét, küzdelmét és örök optimizmusát, hitét az erdők jövőjében.

„Talán dédapámtól örökölt nosztalgiát tápláltam magamban – írja visszaemlékezésében –, mikor 26 évesen a Szatmári Püspökség erdészetének vezetője lettem Bükkszerencsén, ahol megismerve megszerettem a Büköt, ezt az erdőt, szép tájait, feltárultak előttem hiányosságai, a rám váró nagy feladatok; életem nagy programjának éreztem ezt.”

Huszonöt boldog évet töltött itt, megismerve a hegyvidéki erdőgazdálkodás, a vadászat, a Tisza menti hullámtéri fásítások minden gondját, feladatát, megkeresve a megoldás lehetőségeit és azokat meg is valósítva. Mintaszerű erdők nőttek fel a keze alatt, a tiszai hullámtér fásításai pedig iskolapéldája volt a hullámtér erdészeti hasznosításának.

De a megálmódott nyugalmas élet, a békés, csendes öregség egy erdész-lakban, a maga ültetett fái között, nem adatott meg neki osztályrészsül. Idealizmusa, az erdők szeretete, hivatástudata, kitűnő képességei és nem utolsósorban a történelem eseményei más sorsra predesztinálták. Már fiatalon, a harmincas években aktív résztvevője lesz az erdészet érdekeiért folyó társadalmi küzdelemnek. Tagja az Országos Erdészeti Egyesület Igazgatóválasztmányának, amelynek 60 tagja közül – az erdőbirtokosok és minisztériumi főtisztviselők között – csak harmadmagával képviseli a gyakorlatban, a tő mellett dolgozó erdőmérnököket. Megválasztják a Tiszajobbparti Vármegyék Erdészeti Egyesülete titkárának is.

A második világháború szörnyű vihara 1944 végén eléri az országot; kinek, kinek számot kellett vetnie a lelkiismeretével és döntenie kellett; meghúzódik-e a szélárnyékban, vagy vállalja a harcot az erdészetért, magyarságért, embertársaiért egy ismeretlen jövőjű, fenyegetésekkel terhes korszakban. Lány Géza számára egyértelmű volt a válasz: *harc az erdészetért, a nemes eszmékért!* Ezeket már ifjúkorában magáévá tette.

Amint a front átvonul felettük, jelentkezik a Miskolci Erdőgazgatóság, ahol azonnal átveszik és teljes erővel vesz részt az államosított erdők gazdálkodásának megszervezésében. Az állami erdők szervezete – a MÁLLERD – rendkívül gyorsan kiépül és ellátja a romokban heverő országok épületfával, bányafával, talpfával, a lakosságot tűzifával. A MÁLLERD Központi Igazgatósága keresi a tapasztalt, energikus, szerepet vállaló erdőmérnököket, akik képesek a rendkívüli feladatok ellátására; így esik a választás Lány Gézára, aki felkerül a központba, Budapestre és ott a két tiszántúli erdőgazgatóság, Debrecen és Szeged központi felügyelőjévé nevezik ki. Életvitele rendkívül felgyorsol; ekkor bontakozik ki a benne rejlő hatalmas tetterő és alkotókészség.

Egyesületi tapasztalatai alapján az első között vesz részt az Országos Erdészeti Egyesület munkájának újraélesztésében és az ERDÉSZETI LAPOK újrarendezésében, melynek első főszerkesztője lesz. Az első számban „Zászlóbotás” című vezércikkében fejt ki az alábbi, úttörő gondolatait a megújult lap céljairól: „*emeljük ki a cselédsorból az erdőőröket, nyissuk meg az egyesület kapuit és a lap hasábjait a közép- és alsófokú erdészek előtt. Mindenki által érthető, világos nyelven, gyakorlati színvonalon tanítsunk, fejlesszük a tudást, sugározzunk kultúrát a falvakba, elmaradottságba, a távoli völgyek eldugott erdészhajlékaiba, az irodák homályába. Hallgassuk meg és adjuk közre bárkinek értelmes szavát, aki szakmai tudását, tapasztalatait, elgondolásait közre akarja adni akár egyetemi katedráról, vagy ismeretlen erdei pagonyból, vagy munkapad mellől.*”

Olvasva az akkori sorokat, tiszteletreméltó az a szociális érzék, az emberek kulturális felemelkedésére irányuló törekvés, ami azokból kicsendül és aminek alapja az egész lényét átható mély hívő keresztény hit.

A MÁLLERD azonban szállka volt a hatalomátvételre készülő párt szemében; a szervezetet feloszlatták, Lány Géza az újonnan megszervezett Síkvidéki Nemzeti Vállalat vezérigazgatóhelyettese lesz; de nem sokáig. 1950-ben az FM Erdészeti Főosztályára kerül a Fásítási Osztály élére. Felismeri és megragadja az alkalmat, hogy a Tervhivatal által rendelkezésre bocsátott beruházási lehetőségek felhasználásával megszervezze a nagyszabású fásítási programot, és ennek apostolává válik. 1952-ben jelenik meg összefoglaló munkája „Országfásítás” címen, melyben öt fejezetben táblázatokban és számos fényképmellékletben teljeskörűen tárgyalja a hatalmas feladat tervezésének és végrehajtásának minden elvi és gyakorlati kérdését.

1953-ban újabb feladatokkal bízzák meg, kinevezik az Erdészeti Tudományos Intézet igazgatójának. A helyzetet és hangulatot, amelyet ott talált, saját szavai jellemzik:

„Szegénység, mel-
lőzés, félelmek, izgal-
mak, elkéseregés és vá-
gyakozás egy jobb,
megnyugtatóbb, több
elismerést és megbec-
sülést jelentő helyzet
kialakulása felé.”

Átvéve a vezetést,
felvette a küzdelmet az
erdészeti kutatás meg-
felelő programjának ki-
alakításáért, a munka-
társak jobb anyagi és
erkölcsi megbecsülésé-
ért. Bár addigi pályafu-
tását elsősorban a sok-
oldalú gyakorlati munka
jellemzte, új helyén
kitűnő tudomány-
szervezőnek és
vezetőnek bizonyult.
Felismerte, hogy a kut-
atói elmélyüléshez
alaptudományi felkészülés,
irodalom- és nyelvismeret,
nemzetközi kapcsola-
tok, megfelelő technikai és
asszisztensi környezet
szükséges; törekvése
ezek biztosítására irányult.

Elérkezett 1956. október 23. Felszabadultan és boldogan üdvözölte
másnap reggel a szabad hazában munkatársait, megalakították az ERTI for-
radalmi bizottságát és feliratban csatlakoztak Nagy Imre reformpolitikájá-
hoz és a MTA forradalmi bizottságának programnyilatkozatához. De az
öröm korai volt. 1957 januárjában még aktívan dolgozik, elkészíti az Inté-
zet 1957 évi tényszerű és megbízást kap a MTA Mezőgazdasági Bizottsá-
gától „Az erdészeti kutatás helyzete és feladatai” című elemzés sürgős ki-
dolgozására, amit nagy gonddal és alaposítással el is készít.

De a megtorlás őt is utoléri, 1957-ben korengedménnyel nyugdíjazták,
a későbbi években is méltatlan sérelmek érik, s ezek megkeserítették életét.
De a jó Isten magas korral jutalmazta Istenhez, hazához, az erdészethez, a
családhoz való hűségét és megérthette egyéniségének, munkájának, szilárd
magatartásának teljes elismerését. 1992-ben megkapta a magyar erdészet
legmagasabb kitüntetését, a BEDŐ ALBERT Emlékérmét és megérthette a
rubin-diploma átadását is. Arcképe újra látható az ERTI épületében az
igazgatói kar tagjai között.

Saját, utolsó szavaival búcsúztatom:

„Óh én öreg gyerekek – néha álmodom. Olyan erdőről, ahol csend van,
ahová nem hat el az emberi önzés, politika, intrika. Ahol kakukkszó, ma-
dárének zengik halkán az örök erdő muzsikáját, fenyő- és virágillat áradoz-
nak harmatos rétek vadvirágai fölött... Illúzió, álom csupán! De álmodni
oly jó! Talán majd odaát! És álmodom tovább.

tovább, tovább!

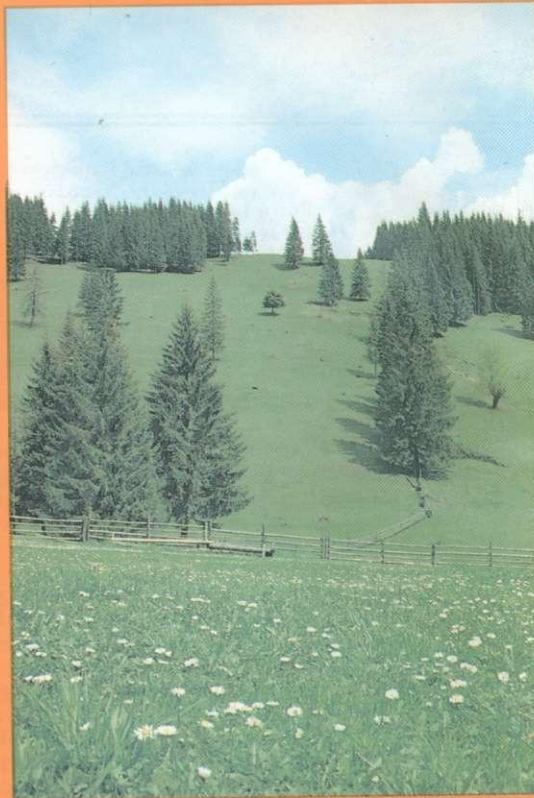
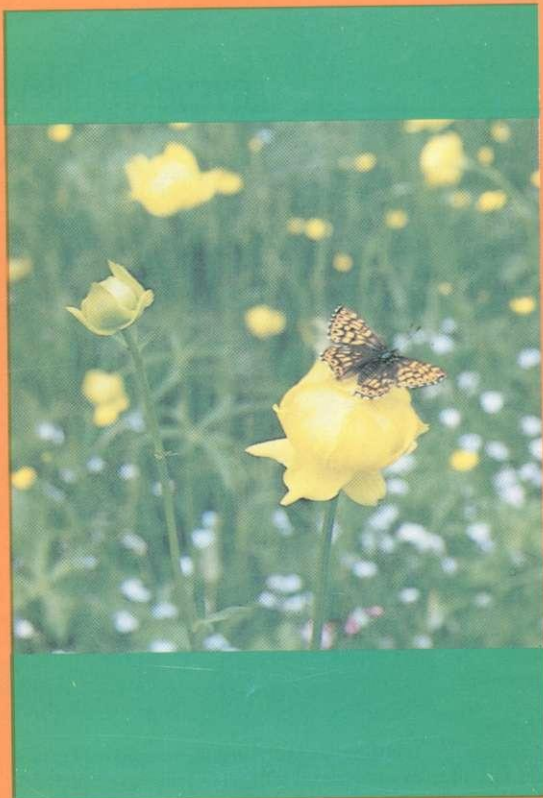
Isten veletek bükki erdők!

Isten veletek cimborák!”

E havi számunk szerzői

Abonyi István	erdőmérnök	Budapest
Balogh István	Magyar Rádió	Budapest
Bartha Dénes	EFE	Sopron
Bodor László	MEFAG	Sellye
Bundity Gábor	KNP	Kecskemét
Csányi Sándor	erdész	Gödöllő
Detrich Miklós	SEFAG Kaposvár	
Golya János	ERTI	Sopron
Hajdu István	erdőmérnök	Barcs
Jérôme René	erdőmérnök	Budapest
Koltay András	ERTI	Kecskemét
Madas András	erdőmérnök	Budapest
Mayer Antal	m. egy. tanár	Szombathely
Merényi László	mérnök	Budapest
Pápai Gábor	OEE	Budapest
Rédei Károly	ERTI	Kecskemét
Somogyi Zoltán	ERTI	Budapest
Szedlák Tamás	erdőtervező	Veszprém
Szodfrid István	EFE	Sopron
Várhegyi Andrea	Magyar Nemzet	Budapest

BÉKÉS, BOLDOG KARÁCSONYI ÜNNEPEKET KÍVÁN AZ
ERDÉSZETI LAPOK VALAMENNYI OLVASÓJÁNAK A
DUNAKER Kft.

